

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**İŞ KAZALARININ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINA GÖRE
İNCELENMESİ: ÇORUM ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yusuf Erhan AKDENİZ

Çorum - 2022

**İŞ KAZALARININ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINA GÖRE
İNCELENMESİ: ÇORUM ÖRNEĞİ**

Yusuf Erhan AKDENİZ

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Şenol YAVUZ

Çorum 2022

KABUL ONAY SAYFASI

Yusuf Erhan AKDENİZ tarafından hazırlanan "İş Kazalarının Sosyal Güvenlik Mevzuatına Göre İncelenmesi: Çorum Örneği" adlı tez çalışması 23/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oy birliği**/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Dursun Ali KÖSE

.....

Doç. Dr. Mehmet PİŞKİN

.....

Dr. Öğr. Üyesi Şenol YAVUZ

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Yusuf Erhan AKDENİZ'in İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Yusuf Erhan AKDENİZ

İŞ KAZALARININ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINA GÖRE İNCELENMESİ: ÇORUM ÖRNEĞİ

Yusuf Erhan AKDENİZ

ORCID: 0000-0002-5680-3334

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Aralık 2022

ÖZET

İş kazaları; sigortalı, işveren, hak sahibi, üçüncü kişiler ve devleti etkileyen, birçok olumsuz sonuçlar doğuran olaylardır. Gerçekleşen kazalar sonucunda devlet tarafından finanse edilen masraflar, günümüzde sosyal güvenlik kapsamının gelişmesinden kaynaklı olarak göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Ülkemizde bu masraflar Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finanse edilmektedir. Masrafların bir hayli fazla olması ve uygulanan mevzuat Sosyal Güvenlik Kurumu'na bu masrafları rücu etme hakkı da vermektedir

Rücu işlemlerinin hukuka ve hakkaniyete uygun olarak yapılabilmesi, iş kazalarındaki kusurların belirlenmesi ve kusur oranlarının tespiti sağlanabilir. Bu kusur oranlarının tespiti günümüzde Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettiş ve Denetmenleri marifetiyle yapılmaktadır. Gerçekleşen iş kazaları akabinde bu denetim birimlerince incelemeler yapılmakta ve denetim raporu tanzim edilmektedir. Tanzim edilen raporlara istinaden rücu işlemleri yapılp, mevzuatta yer alan müeyyideler uygulanmakta, ayrıca kaza sonrası açılan birçok davada bu raporlar hâkim kararlarına esas teşkil etmektedir.

Bu çalışmada, Çorum ilinde 2017-2021 yılları arasında gerçekleşen iş kazaları akabinde Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettiş ve Denetmenleri tarafından tanzim edilen iş kazası raporları incelenmiş, elde edilen veriler analiz edilerek ve somut olaylara yer verilerek iş kazalarının önlenmesi ve azaltılması ile iş kazalarındaki denetim mekanizmasının geliştirilmesi yönünde çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kavramlar: İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Kazaları, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Sosyal Güvenlik, Denetim, Çorum

Bilim Kodu: 113512

**INVESTIGATION OF WORK ACCIDENTS ACCORDING TO SOCIAL SECURITY
LEGISLATION: THE CASE OF ÇORUM**

Yusuf Erhan AKDENİZ

ORCID: 0000-0002-5680-3334

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

December 2022

ABSTRACT

Accidents at work; These are events that affect the insured, employer, beneficiary, third parties and the state and cause many negative consequences. The expenses financed by the state as a result of the accidents that have taken place have reached a level that cannot be ignored due to the development of the scope of social security today. In our country, these expenses are financed by the Social Security Institution. The fact that the costs are quite high and the applicable legislation gives the Social Security Institution the right to recourse these costs.

It can be ensured that recourse transactions can be carried out in accordance with the law and equity, the determination of defects in work accidents and the determination of defect rates. The determination of these defect rates is made by the Social Security Institution Inspectors. Following the occupational accidents, these inspection units carry out investigations and an inspection report is prepared. Based on the reports prepared, recourse proceedings are made and the sanctions in the legislation are applied, and these reports constitute the basis for the decisions of the judges in many cases filed after the accident.

In this study, the work accident reports prepared by the Social Security Institution Inspectors after the work accidents that took place in the province of Corum between 2017-2021 were examined, the data obtained were analyzed and concrete events were included. In addition, suggestions were made to improve the control mechanism in occupational accidents.

Key Terms: Occupational Health And Safety, Work Accident Labor And Social Security Law, İnspection, Çorum

Science Code: 113512

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütölmesi sırasında, bilgisini ve desteğini esirgemeyen değerli danıőmanım Dr. Öğr. Üyesi Şenol YAVUZ'a, yoğun çalıőmalarım sırasında bana sabır gösterip benden asla desteğini esirgemeyen yol arkadaőım, canım eőim Damla YÜCEL AKDENİZ'e, bana moral kaynağı olup beni enerjiyle dolduran dünyalar tatlısı biricik kızım Eda Deniz AKDENİZ'e, çalışma verilerimi toplamama yardımcı olan çalışma arkadaőım Fahri Furkan BUYRUK'a toplanan verileri derlememe yardımcı olan değerli çalışma arkadaőlarım Ünsal AKGÜL ve Semih Can KORKMAZ'a, çalıőmam esnasında kıymetli fikirlerini esirgemeyen orum SĞİM Sosyal Güvenlik Denetmenleri'ne, yüksek lisans programı boyunca eğitim veren ve hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Dursun Ali KÖSE'ye, ayrıca çalıőmam sırasında küçük veya büyük yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

Yusuf Erhan AKDENİZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	
TEMEL KAVRAMLAR	
1.1. Çalışan ve İşçi.....	3
1.2. İşveren.....	4
1.3. İşyeri.....	5
1.4. Sigortalı ve Sosyal Sigortalar.....	6
1.4.1. Sigortalı.....	6
1.4.2. Sosyal sigortalar.....	8
1.5. Kurum Sağlık Kurulu.....	13
1.6. Peşin Sermaye Değeri.....	14
2. BÖLÜM	
İŞ KAZASI	
2.1. İş Kazası Nedir?.....	15
2.2. Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından İş Kazası.....	16
2.2.1. İş kazasının tanımı.....	16
2.2.2. İş kazasının unsurları.....	16

2.3. İş Kazasının Nedenleri	22
2.4. İş Kazalarının Olumsuz Etkileri	24
2.5. İş Kazasının Bildirimi	24

3. BÖLÜM

İŞ KAZALARINDA DENETİM MEKANİZMASI 26

3.1. İç Denetim.....	26
3.2. Dış Denetim.....	27
3.2.1. Özel sektör denetimi.....	27
3.2.2. Kamu denetimi	27
3.3. Yargısal Denetim	29

4. BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNDA İŞ KAZASI İŞLEMLERİ VE DENETİM SÜRECİ 30

4.1. İş Kazasının Tespiti.....	30
4.1.1. Kısa vadeli sigorta servisinde tespit yapılması.....	30
4.1.2. İş kazası tespit komisyonunca tespit yapılması.....	30
4.2. Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranının Tespiti	31
4.3. İş Kazası Denetimi.....	33
4.3.1. Rehberlik ve teftiş başkanlığı.....	33
4.3.2. Sosyal güvenlik denetmenliği	33
4.4. İş Kazalarında Denetim Süreci	34
4.5. İş Kazalarında İşverenin, Sigortalının ve Üçüncü Kişilerin Sorumlulukları	37
4.5.1. İşverenin kusur sorumluluğu.....	37
4.5.2. Sigortalının (kazalının) kusur sorumluluğu.....	38
4.5.3. Üçüncü kişi / kişilerin sorumluluğu.....	39
4.6. Rücu İşlemlerine Esas Tutarın Hesabı	40

5. BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM 41

5.1. Araştırmanın Amacı ve Metodu	41
5.2. Çalışma Alanı, Kapsamı ve İnceleme Dönemi	41
5.3 Verilerin Sınıflandırılması.....	41
5.4 Verilerin Analizi.....	43

6. BÖLÜM

BULGULAR 44

6.1. İş Kazalarına İlişkin Veriler	45
6.1.1. Sektörlere göre iş kazaları.....	49
6.1.2. Meslek sınıflarına göre iş kazaları	75
6.2. İş Kazası Raporlarından Elde Edilen Somut Olaylar	76
6.2.1. Somut olay-1.....	76
6.2.2. Somut olay-2.....	78
6.2.3. Somut olay-3.....	78
6.2.4. Somut olay-4.....	79
6.2.5. Somut olay-5.....	80
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA.....	88
EKLER.....	90
EK-1 Bilimsel Araştırma İzni Dilekçesi.....	91
EK-2 Bilimsel Araştırma Çalışması İzin Formu	93
EK-3 Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Tarafından Yazılan İzin Yazısı	96

TABLolar DİZİNİ

Tablo

Sayfa

Tablo 1.1. Geçici iş göremezlik ödeneği ödenecek süreler..... **11**

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. SGK sigorta kolları yapısı	9
Şekil 1.2. Kısa vadeli sigorta kolundan sağlanan ödenek ve gelirler	10
Şekil 2.1. İş kazası gerçekleştiğinde zarar verdiği kesimler	24
Şekil 4.1. Kurum iş kazası işlemleri akış şeması.....	32
Şekil 4.2. İş kazası sonrasında denetim süreci	36
Şekil 6.1. İncelenen iş kazası raporlarının yıllara göre dağılımı	44
Şekil 6.2. Cinsiyete göre iş kazaları.....	45
Şekil 6.3. Yaralanmalı ve ölümlü iş kazaları	45
Şekil 6.4. Yaşlara göre iş kazaları	46
Şekil 6.5. İş kazalarının mesleki tecrübeye göre dağılımı.....	47
Şekil 6.6. Yaralanmalı iş kazalarında meslekte kazanma gücü kaybı oranı.....	47
Şekil 6.7. İş Kazası geçirenlerin sigortalılık durumu	48
Şekil 6.8. Sektörlere göre iş kazası bildirimleri.....	49
Şekil 6.9. %10 ve üzeri mkgko ile sonuçlanan yaralanmalı iş kazaları.....	49
Şekil 6.10. Ölümle sonuçlanan iş kazaları	50
Şekil 6.11. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	51
Şekil 6.12. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri	51
Şekil 6.13. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	52
Şekil 6.14. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	53
Şekil 6.15. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	53
Şekil 6.16. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	54
Şekil 6.17. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	55
Şekil 6.18. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	55
Şekil 6.19. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı.....	56
Şekil 6.20. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	57

Şekil 6.21. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	57
Şekil 6.22. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	58
Şekil 6.23. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	59
Şekil 6.24. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri	59
Şekil 6.25. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	60
Şekil 6.26. Metal sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları	61
Şekil 6.27. Metal sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	61
Şekil 6.28. Metal sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	62
Şekil 6.29. Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları	63
Şekil 6.30. Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	63
Şekil 6.31. Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı.....	64
Şekil 6.32. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	65
Şekil 6.33. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	65
Şekil 6.34. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı.....	66
Şekil 6.35. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	67
Şekil 6.36. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	67
Şekil 6.37. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	68
Şekil 6.38. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	69
Şekil 6.39. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri	69
Şekil 6.40. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	70
Şekil 6.41. Toprak ürünleri sanayiinde iş kazalarının ölüm yaralanma oranları.....	71
Şekil 6.42. Toprak ürünleri sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri	71
Şekil 6.43. Toprak ürünleri sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı	72
Şekil 6.44. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları	73
Şekil 6.45. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri.....	73
Şekil 6.46. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı.....	74
Şekil 6.47. Meslek sınıflarına göre iş kazası dağılımı	75

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

% Yüzde

Kısaltmalar

4/a bendi 5510 sayılı Kanunun 4üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi

4/b bendi 5510 sayılı Kanunun 4üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi

4/c bendi 5510 sayılı Kanunun 4üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

bkz. Bakınız

ÇSGB Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

DİK Deniz İş Kanunu

E. Esas

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü

İK İş Kanunu, İş kazası

İSG İş Sağlığı ve Güvenliği

İSGK İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

K. Karar

KKD Kişisel Koruyucu Donanım

Kurum Sosyal Güvenlik Kurumu

MKGK Meslekte Kazanma Gücü Kaybı

MKGKO Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı

PSD Peşin Sermaye Değeri

s Sayfa

SG Sosyal Güvenlik

SGK Sosyal Güvenlik Kurumu

SGKK	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
sk.	Sayılı kanun
ss	sayfa sayısı
SSGSSK	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SSİY	Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
vb.	ve benzeri
WHO	Dünya Sağlık rgt
YHGK	Yargıtay Hukuku Genel Kurulu

GİRİŞ

İnsanlığın ilerlemesini sağlayan endüstriyel ve teknolojik gelişmeler, topluma bağlı bireylerin ve yaşayan diğer canlıların hayatlarını tehlikeye atabilmektedir. Dünya nüfusundaki artış, endüstriyel ürün tüketiminin ciddi oranda yükseltmektedir. Tüketimin bu denli artması hem hammadde girdi çeşitliliğini arttırmış hem de makineleşmenin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte insanoğlu artan taleplere yetişebilmek adına teknolojik imkânları kullanarak üretimde makineleşmiş ve çalışma sürelerini arttırmış ancak bu durum çevre kirliliğine, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına sebep olmuştur.

Sanayileşmenin artmasıyla birlikte devlet yapılarında da köklü değişiklikler olmuştur. Sosyal devlet anlayışının, liberalizmin yerini almasıyla beraber, 1800'lü yıllardan itibaren devletler, işçi-işveren arasındaki ilişkiye müdahalede bulunmak sebebiyle iş görme sürelerinin sınırlandırılması, kadın ve çocuk işçilerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının engellenmesi gibi çalışanı koruyucu ve sınırlayıcı uygulamalar yapmaya başlamıştır (Sümer, 2020; Eyrenci vd., 2016). Böylelikle Devletler, işçileri korumayı, işverenlere yeni yükümlülükler getirmeyi ve buna uymayan tarafları cezalandırmayı amaçlamışlardır. Atılan tüm adımlar iş sağlığı ve güvenliği hukukunun temelini oluşturmuştur (Laçiner, 2013).

İş sağlığı ve güvenliği hukuku ve uygulamasında yapılan düzenlemeler ile işçilerin daha konforlu ve güvenli alanlarda çalışmaları sağlanarak meslek hastalıklarının ve iş kazalarının minimum düzeye indirilmesi amaçlanmaktadır. Sanayileşmeyle birlikte iş kazalarının ve meslek hastalıklarının artmasının sonucu olarak ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı yürürlüğe girmiştir. Mevzuat ile işverenlere ve işçilere uymaları gereken birçok yükümlülük yüklenmiş, bu yükümlülüklere uyulmaması sonucu doğabilecek ve gerçekleşen iş kazalarına ilişkin birçok müeyyideye de yer verilmiştir.

Yürürlükte olan mevzuatın iş hayatında kabul görmesi ve uygulanabilirliğinin kontrolü devlet denetimi ile sağlanmaktadır. Oluşturulan denetim mekanizması ile mevzuatta yer alan yükümlülüklerle uyulmadığının tespiti halinde, uymayan tarafa (işveren, işçi ve 3. Kişi) müeyyide uygulanması gerekir. Aksi takdirde, mevzuatın uygulanması tamamıyla bu kişilerin iradesine bırakılmış olacaktır. Bu noktada denetimin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde iş güvenliği denetimleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde görevli İş Müfettişlerince, iş kazası sonrası denetimler ise ÇSGB'nin ilgili kuruluşu olan (SGKK. 1) Sosyal Güvenlik Kurumu bünyesinde görevli Sosyal Güvenlik Müfettişleri, Sosyal Güvenlik Denetmenleri ve yine ÇSGB bünyesinde görevli İş Müfettişlerince yapılmaktadır.

İş kazaları sonrasında yapılan denetimler, kaza geçirilen işyerindeki iş güvenliği eksiklerini tüm gerçekliğiyle ortaya çıkarmaktadır. Gerçekleşmiş olan kazada, alınmayan tedbirlerin ve kişi kusurlarının tespiti, her ne kadar uygulanacak müeyyidelerin boyutunu belirlese de

yapılan işin daha güvenli bir şekilde sürdürülebilirliği açısından da önem arz etmektedir. Eğer kazaya sebebiyet veren risk, indirgenmez veya bertaraf edilmez ise aynı kazanın tekrardan gerçekleşme olasılığı yüksek olacaktır.

Bu çalışmada, Çorum ilinde 2017-2021 yılları arasında gerçekleşmiş, ölüm veya %10'un üzerinde meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlanmış iş kazaları akabinde Sosyal Güvenlik Kurumu'nda görevli müfettiş ve denetmenlerce tanzim edilen iş kazası raporları incelenmiştir. Yapılan inceleme ile kazaların hangi sektörlerde hangi sebeplerle gerçekleştiği, kazaya sebebiyet veren kişilerin kusurları, meslekte kazanma gücü kayıp oranları, kazanın hangi işi yapılırken gerçekleştiği, kazalıların İSG bilgileri gibi ulaşılmaması sınırlı istatistik veriler toplanarak, kazaların boyutlarının neler olduğu görülmeye çalışılacaktır. Bu veriler üzerinden yapılan analizler sonucunda iş kazalarının azaltılmasına yönelik iş sağlığı ve güvenliği alanında önerilere yer verilecektir.

1. BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

Bu çalışmaya konu iş kazası raporları tanzim edilmeden önce, müfettiş ve denetmenlerce yapılan araştırma ve incelemelerin hepsinde istisnasız mevzuattaki tanımlar önemli rol oynamaktadır. Çünkü mevzuattaki tanımlar incelemenin kapsamını ve sınırlarını detaylı olarak belirlemektedir. Bu bölümde, iş kazası raporlarında genel olarak kullanılan temel kavramlardan bahsedilecektir.

1.1. Çalışan ve İşçi

6331 sayılı Kanun çalışan kavramını "*Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişi*" olarak tanımlamıştır (İSGK, 2012).

4857 sayılı İş Kanunu'nda işçi, "*Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi denir.*" şeklinde tanımlanmıştır (İK, 2003). İşçi ile ilgili olarak İş Kanunu'nda yer verilen tanımlamada, gerçek kişi ve iş sözleşmesine özellikle vurgu yapılmıştır. Yasa hazırlanırken düzenlenen madde gerekçesinde, İşçi tanımı yapılırken, "*2821 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde olduğu üzere, iş sözleşmesine dayanarak çalışma yeterli görülüş, iş sözleşmesinin unsurları olan 'herhangi bir işte' ve 'ücret karşılığı çalışmak' ibarelerine*" ayrıca yer verilmemiştir. İşçi tanımında işgücünü işverene sunan bir varlık olarak "*gerçek kişi*" özelliği vurgulanmıştır (TBBM d22-y01-ss73, 2003).

Basın mesleğinde ve denizcilikte çalışanlar iş kanunu harici tutulmuş ve bu branşlara ait kanunlarda ayrı tanımlara yer verilmiştir.

5953 sayılı "*Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında*" Kanun, gazeteci kavramını "*Türkiye'de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki "işçi" tarifi şümulü haricinde kalan kimseler*" olarak tanımlamıştır. Kuşkusuz gazeteci ile onun işvereni arasındaki iş ilişkisinin dayanağı bir iş sözleşmesidir (Sümer, 2020).

852 sayılı Deniz İş Kanunu'nda ise "*Bir hizmet akdine dayanarak gemide çalışan kaptan, zabıt ve tayfalarla diğer kimselere "gemi adamı" denir.*" ibaresi yer almaktadır (DİK, 1967).

Çalışan kavramı kamu ve özel sektörde istihdam edilen herkesi kapsayan genişliktedir. Bu nedenle gemi adamı, iş gören, gazeteci, devlet memuru ve diğer kamu çalışanları 6331 sayılı Kanun bakımından çalışan olarak kabul edilirler. Ayrıca İş Kanunu, Basın İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu kapsamına girmeyen ancak bir iş sözleşmesi ile çalışan, bu nedenle hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanması gereken işçiler de 6331 sayılı Kanun kapsamına girerler (Altın & Taşdemir, 2018).

Bahsi geçen kanunlar kapsamında bulunmayıp, hizmet akdine tabi ve yazılı veya sözlü bir sözleşme ile çalışan kimseler de işçi olarak değerlendirilmekte olup, bu kişiler hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanmaktadır.

Görüldüğü üzere çalışan kavramı çok fazla detaylandırma yapmaksızın çalışma hayatındaki bütün gerçek kişileri kapsarken, işçi kavramı daha detaylı olup, hizmet akdi, iş sözleşmesi ve ücret gibi şartlar aramaktadır.

1.2. İşveren

İş Kanunu'nun 2nci maddesinde, işçi tanımıyla birlikte işveren tanımı da yer almaktadır. Kanuna göre "işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren" denilmektedir (İK,2003). 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 12nci maddesinde ise, "4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işverendir." şeklinde tanımlanmıştır (SSGSSK, 2006).

Her iki kanun hükümlerinden de anlaşılacağı üzere işverenlik niteliğinin oluşabilmesi için en az bir çalışan istihdam etmesi gerekir. Eğer çalışan yoksa işverenlikten bahsetmek mümkün değildir.

6331 sayılı Kanununa göre, tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar da işveren niteliğine sahiptir. Bu sayede tüzel kişiliği bulunmayan kamu kurumları, adi ortaklıklar ve donatma iştiraki de işveren niteliği kazanmıştır (Demircioğlu & Kaplan, 2013). Adi ortaklıklarda ise tek bir tüzel kişilikten bahsedilemeyeceği için tüm ortaklar işveren sıfatıyla kabul edilmelidir.

Çalışma hayatında kurulan ilişkilerden kaynaklı işverenliğin yanı sıra alt işveren ve işveren vekili gibi tanımlar da hayatımıza girmiştir. Sektörlerin büyümesi, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte işverenler, teknoloji ve uzmanlık gerektiren alanlarda yetersiz kalmaya başlamış bu sebeple alt işverenler ile sözleşme imzalamaya başlamışlardır.

Alt işverenlik ilişkisi ile ilgili olarak, İş Kanununun 2nci maddesinin altıncı fıkrasında;

"Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur."

şeklinde tanımlamaya yer verilmiştir (İK, 2003). Kanun metninden anlaşılacağı üzere alt işverenlik ilişkisinin mevcut olduğu durumlarda asıl işverenin sorumluluğu sonlanmamakta ve alt işveren ile birlikte devam etmektedir.

İşveren vekili ise aynı madde de;

“İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir. İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumludur. Bu Kanunda işveren için öngörülen her çeşit sorumluluk ve zorunluluklar işveren vekilleri hakkında da uygulanır. İşveren vekilliği sıfatı, işçilere tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz.”

şeklinde tanımlanmıştır (İK, 2003). İşveren ile işveren vekili arasındaki ilişki 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 502nci maddesinde yer alan vekâlet sözleşmesiyle kurulmaktadır. Vekâlet sözleşmesi işverenliği ortadan kaldırmayıp işin tamamında veya bir kısmında temsile yetki verilmesini sağlamaktadır. Yani işverenlik sıfatı ve sorumlulukları ortadan kalkmamaktadır.

1.3. İşyeri

İş kazası incelemelerinde işyerinin sınırlarının ve kapsamının ne olduğunun bilinmesi, gerçekleşen kazanın iş kazası mı yoksa iş kazası değil mi sorularına cevap ararken kolaylık sağlamaktadır. İşyeri, İş Kanunu'nun 2nci maddesinde;

“İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslekî eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.”

şeklinde tanımlanmıştır (İK, 2003).

Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yapılan incelemelerinde işyerinin tanımı önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda da işyeri tanımına yer verilmiştir. Kanunda;

“İşyeri, sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir. İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır.”

şeklinde tanımlanmıştır (SSGSSK, 2006).

Her iki yasada da yer alan işyeri tanımları birleri ile çok benzer şekildedir. İşyerinin mal ve hizmet üretilen yer olduğu, bağılılık yönünden aynı mahiyette ve aynı idare teşkilatı altında olan yerlerin de işyeri kapsamında olduğunun tanımlanması, bu kavramın sınırlı çerçevede değerlendirilmediğini ve hangi işletmelerin işyeri olarak sayılacağı ifade edilerek işyerinin sınırları çizilmiştir. Böylece mevzuat açısından açık bir ifade ile belirtilerek ikilem oluşturacak bir husus bırakılmadığı anlaşılmaktadır (Tükez, 2017).

1.4. Sigortalı ve Sosyal Sigortalar

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun amacı, Kanunda;

“Bu Kanunun amacı, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılama yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir.”

şeklinde tanımlanmıştır (SSGSSK,2006).

Bu bağlamda SGK tarafınca yapılan işlemler ve incelemelerde 5510'daki tanımlar ve kapsamlar önem arz etmektedir. Bu başlık altında, sigortalının tanımı ile kimlerin sigortalı sayılacağı ve bu sigortalılara SGK tarafından bağlanan sosyal sigorta kollarından bahsedilecektir. Ayrıca sosyal sigorta kollarından sigortalılara ve hak sahiplerine sağlanan hakların neler olduğu hususunda da bilgiler verilecektir.

1.4.1. Sigortalı

İş kazası incelemelerinde işyerinin tanımı ile birlikte önemli olan bir husus da sigortalılığın tanımıdır. 5510 sayılı Kanun'un üçüncü maddesinde sigortalı; *“Kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken kişi”* olarak tanımlanmaktadır (SSGSSK, 2006). 4üncü maddesinde ise sigortalı sayılanlar sıralanmış ve sigortalılar 4/a, 4/b ve 4/c olmak üzere üçe ayırmıştır. Alt başlıklarda bu maddede sigortalı sayılanlar detaylandırılarak açıklanmıştır.

1.4.1.1. 4/a Sigortalısı Sayılanlar

- Hizmet akdi ilişkisi kurularak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar
- Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan düşünürler, yazarlar ve sanatçılar¹
- 1593 sayılı Yasa kapsamında çalıştırılan Umumi Kadınlar
- 4081 sayılı Kanuna istinaden çalıştırılan Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri²
- Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde düzenlenen kurslarda Usta Öğretici sıfatıyla çalıştırılan kişiler
- Kamuda ders ücreti karşılığında görev verilenler (Ücretli Öğretmenler)
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4üncü maddesinin b bendi kapsamında geçici olarak sözleşmeyle çalıştırılan kişiler

¹ Senaryo yazarlığı, özgün müzik yapımcılığı, yönetmenlik ve diyalog yazarlığı gibi işleri yapanların gelir vergisinden muaf olmaları sebebiyle belirtilen işleri ortaya bir eser koymak ve gider pusulası düzenlemek suretiyle gerçekleştirenler ile yapımcıları arasında hizmet akdinin bulunmaması nedeniyle bunlar 4/a sigortalısı sayılmaz.

² 4081 sayılı Kanuna tabi olarak çalıştırılan kişiler 506 sayılı Yasanın mülga 2inci maddesi gereğince, 26 Mayıs 1976 tarihinden itibaren sigortalı sayılmaktadır. 506 sayılı Yasanın mülga geçici 41 inci maddesi ile bahsi geçen tarihten önce sigortalı bulunup önceki dönemlere ilişkin sigorta primleri yatırılmamış ise bu tarihten önceki sürelerde sigortalı sayılmayacaklardır.

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4üncü maddesinin c bendi kapsamında bir yıldan daha az süreli veya mevsimlik olarak çalıştırılan geçici personeller
- İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şube başkanlığı ve yönetim kurulu üyeliğine seçilenler
- Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanlar (Ek Madde 5'e göre)
- Bazı kısmi süreli çalışanlar (Ek Madde 6'ya göre)
- Ev hizmetlerinde çalıştırılanlar (Ek Madde 9'a göre)
- Anonim şirketlerin kurucu ortakları
- 4046 sayılı Kanun kapsamında iş kaybı tazminatı alanlar³
- Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programlarında çalıştırılanlar
- Karşılıklı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruklu kişiler hariç olmak üzere yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar
- Türkiye karasularında ve uluslararası sularda "Türk bayraklı" gemilerde çalışan gemi adamları⁴
- Spor kulüpleri bünyesinde çalıştırılan profesyonel sporcular, antrenör, teknik direktör, menajer, masör ile diğer yardımcı personeller
- Aile hekimliğinin kamu görevlisi olmayan doktorlarca ifa edilmesi halinde bu kişiler 4/A kapsamında sigortalı sayılacaktır.

1.4.1.2. 4/b Sigortalısı Sayılanlar

Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlardan aşağıda yazılı olanlar 4/B sigortalısı sayılır (SSGSSK, 2006).

- Mahalle ve köy muhtarları
- Ticarî veya serbest meslek kazancı sebebiyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olan kişiler
- Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olan kişiler
- Anonim şirketlerinde yönetim kurulu üyesi olan kişiler
- Kollektif şirketlerin ortağı olan kişiler
- Limited şirketlerin ortağı olan kişiler
- Adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortağı olan kişiler
- Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortağı olan kişiler⁵

³ Bu kişilerden kısa vade sigorta kolları primi kesilmez ve haklarında kısa vadeli sigorta kolları hükümleri uygulanmaz.

⁴ Yabancı bayraklı gemilerde çalışan gemi adamları, sigortalı sayılmaz.

⁵ Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin Komanditer ortağı olan kişiler 4/B sigortalısı sayılmaz. Komandite ortağı 4/B'li sayılır.

- Donatma iştiraklerinin ortağı olan kişiler
- 6132 sayılı At Yarışları Hakkındaki Kanuna tabi jokey ve antrenörler
- Avukat ve noterler (bağımsız çalışan)⁶
- Tarımsal faaliyette bulunan kişiler

1.4.1.3. 4/c Sigortalısı Sayılanalar

- Kamu idarelerinde 5510 4/a'ya tabi olmayan kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışan memurlar
- Kamu idarelerinde sözleşmeli memur olarak çalışıp 4/A kapsamında değerlendirilmeyenler
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ncı maddesi uyarınca açıktan vekil olarak atanan kişiler
- Başbakan, Bakanlar, dışarıdan bakanlık görevine atananlar, Bakan Yardımcıları, TBMM üyeleri ve Belediye Başkanları⁷
- İl encümen üyeliğine seçimle gelen kişiler
- Seçimle veya atanma ile kamuda göreve gelen kişilerden bu görevleri sebebiyle devlet memuru gibi emeklilik hakkı tanınmış olanlardan hizmet akdiyle çalışmayan kişiler
- Memur sendikalarında şube yönetim kurulu veya konfederasyon üyeliklerine seçilip aylıksız izne ayrılan kişiler
- Harp okulları, fakülte veya yüksekokullarda TSK hesabına okuyan veya kendi hesabına okurken askeri öğrenci olan kişiler⁸
- Astsubay meslek yüksekokulları ile astsubay naspedilmek için temel eğitime tabi tutulan adaylar
- Polis akademisi ile fakülte ve yüksekokullarda Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyan veya kendi hesabına okurken Emniyet hesabına okumaya geçen öğrenciler
- Polis naspedilmek üzere POMEM'de polislik eğitimine tabi tutulan adaylar

1.4.2. Sosyal sigortalar

Sosyal sigortalar, dünya genelinde uygulanan sosyal güvenlik tekniklerinden en gelişmiş ve en yaygın olan sigorta türüdür. Çalışanların yakalanabileceği sosyal riskler ortaya çıkarılarak, bu risklerin gerçekleşmesi halinde karşılamak üzere devlet, işçi ve işverenin katılımı ile fon

⁶ Mülga 506 sayılı Kanunun 86'ncı maddesi gereği topluluk sigortasına tabi olan avukat ve noterler 01.10.2008'den itibaren zorunlu olarak 4/B sigortalısı sayılmıştır. Ancak hizmet akdi ile çalışan avukatlar 4/A'lı sayılır.

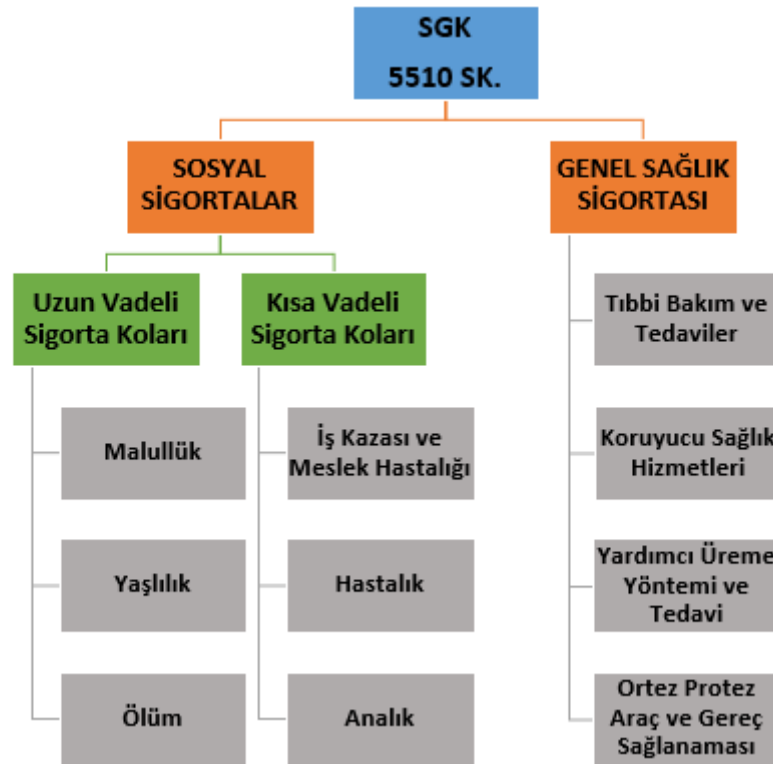
⁷ Milletvekili olmamasına rağmen TBMM dışından Bakanlık görevine atanan kimselerde 4/C sigortalısı sayılır. Cumhurbaşkanı devletin başı olup herhangi bir sigortalılık statüsüne tabi değildir. 4/C sigortalısı da sayılmaz.

⁸ Harp okulları ve üniversitelerde askeri öğrenci olarak yada polis akademisi ile üniversitelerde emniyet hesabına okuyanlardan bu okulları yarım bırakıp ayrılanlar ve aldıkları eğitimleri tamamlamalarına rağmen göreve başlamayanların, buralarda geçen süreleri sigortalılıklarından sayılmaz.

oluşturulur. Sosyal sigorta, Almanya’da Başbakan Bismarck zamanında dünyada ilk kez oluşturulmuş olup, bu tarihten sonra dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu sigortanın katılımın zorunlu olması, devlet tarafından örgütlenmenin yapılması, belirli sayıda olasılığı kapsamına alması bakımından özel sigortaların dışında tutulmaktadır (Başterzi & Baycık, 2022).

Ülkemizde ise bu fon yönetimi Sosyal Güvenlik Kurumu’nca yapılmaktadır. Risk türlerine göre farklı fonlara ayrılarak işveren ve işçiden bu fonların karşılaması için gerekli primler kesilmektedir.

5510 sayılı Yasada, sosyal sigortalar “uzun ve kısa vadeli sigorta kollarını”, uzun vadeli sigorta kolları “yaşlılık, malullük ve ölüm sigortası kollarını”, kısa vadeli sigorta kolları “iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigorta kollarını” olacak şekilde hiyerarşik biçimde tanımlamıştır. Genel sağlık sigortası (GSS) ise “*Kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigorta*” olarak tanımlanmıştır (SSGSSK, 2006).

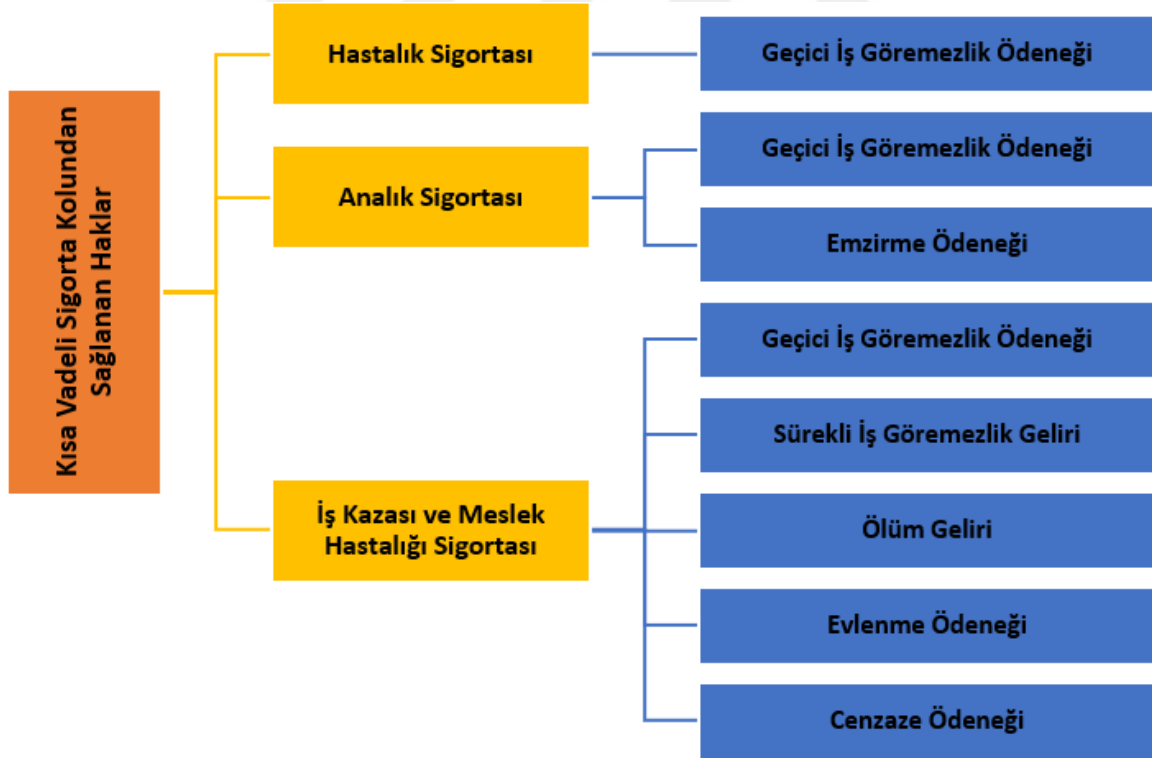
Şekil 1.1. SGK sigorta kolları yapısı

1.4.2.1. Uzun Vadeli Sigorta Kolları

Uzun vadeli sigorta kolları yaşlılık, malullük ve ölüm sigortası kollarını kapsamaktadır. Bu sigorta kolunda da 3 çeşit prim alınmaktadır. Ancak hepsi birlikte uygulanmakta olup, bir sigortalıdan sadece malullük primi alınması, bir diğer sigortalıdan ise sadece ölüm primi alınması söz konusu değildir. Her 3 primde birlikte uygulanmaktadır.

1.4.2.2. Kısa Vadeli Sigorta Kolları

Kısa vadeli sigorta kolları kapsamında, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kolları yer almaktadır. Bu sigorta kolundan toplamda 3 çeşit prim alınmaktadır. Bunlar, “Hastalık”, “Analık” ve “İş Kazası ve Meslek Hastalığı”dır. Bu sigorta kolunda, iş kazası ve meslek hastalığı için ayrı ayrı prim kesilmemekte, ikisi de beraber değerlendirilmektedir. Yani bir şahıstan iş kazası ve meslek hastalığı için ayrı ayrı sigorta primi kesilmez. İş kazası ve meslek hastalığı birlikte bir sigorta kolu olduğu için aynı anda uygulanır. Kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan ödenek ve gelirler aşağıda şekilde gösterilmiş ve açıklanmıştır.

Şekil 1.2. Kısa vadeli sigorta kolundan sağlanan ödenek ve gelirler

5510 sk. 4/c kapsamında çalışanlardan kısa vadeli sigorta primi sigorta kolları primi kesilmez ve bu sigorta kollarına ilişkin hükümler uygulanmaz. Bu sebeple kasa vadeli sigorta kollarından sağlanan ödenek ve gelirlerden de yararlanamazlar.

1.4.2.2.1. Geçici iş göremezlik ödeneği

Sigortalının iş kazasına maruz kalması, meslek hastalığına yakalanması, analık veya hastalık geçirmesi durumlarında, çalışma gücünün belirli bir süre kaybedilmesine “geçici iş göremezlik” denir. Bu durumlarda kurumca yetkilendirilen sağlık kurulu veya hekim raporlarına istinaden istirahat süresi boyunca geçici olarak çalışma yapılmaz ve yine bu süre boyunca aynı istirahat raporuna istinaden Kurumca ödenen tutara ise “geçici iş göremezlik ödeneği” denir.

Sigortalının istirahat raporlu olduğu süre boyunca geçici olarak çalışmama durumu olduğu için yapmakta olduğu işten kaynaklı elde ettiği kazancında azalma olmakta ve bu kişi gelir kaybına uğramaktadır. Bu gelir kaybının bir nevi telafisi, Kurumca sigortalya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği ile telafi edilmektedir. Bu ödeneğin kanunda geçen tanımı genelde halk arasında bilinmeyip, genelde "Rapor parası veya raporu ücreti" olarak bilinmektedir. Bu ödeneğin hesaplanması ve ödenmesi gibi işlemler Sosyal Güvenlik Kurumunca yürütülmektedir. Sigortalılara yapılan geçici iş göremezlik ödeneği harcamaları, işverenden kesilen kısa vadeli sigorta kollarından primlerinden sağlanmaktadır. İstirahat raporunun bitiş gününü takip eden günden itibaren, sigortalya kurumca geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi için işlemler başlatılır ve hesaplanan geçici iş göremezlik ödeneği sigortalının T.C. kimlik numarası ile ilişkilendirilerek anlaşmalı olunan bankaya gönderilmektedir. Sigortalya yapılacak olan ödemenin hesaplanması ve akabinde yapılacak bütün işlemler, mevzuata uygun bir şekilde elektronik olarak yapılmakta olduğundan, herhangi bir gecikme ya da bekleme olmaksızın, sigortalının gelir kaybı, uygulanan tedavi türüne göre kısa zamanda giderilir.

Sigortalılara verilen istirahat raporlarında, raporun ayaktan tedavi şeklinde mi yoksa yatarak tedavi şeklinde mi verildiği ve hangi sigorta kolundan/vaka türünden düzenlendiği yazılıdır. Buna bakılarak ödenecek olan geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarı hesaplanır. Geçici iş göremezlik ödeneği ayakta yapılan tedavilerde günlük ücretin üçte ikisi, yatarak yapılan tedavilerde ise günlük ücretin yarısı oranında ödenir.

Tablo 1.1. Geçici iş göremezlik ödeneği ödenecek süreler

Geçici İş Göremezlik Ödeneği Ödenecek Süre	Sigorta Kolu		
	İş Kazası ve Meslek Hastalığı	Hastalık	Analık
	İstirahat raporunun her günü için ödenir.	Raporun 3üncü gününden başlamak üzere ödenir	Raporun her günü için ödenir

Çalışma hayatında her sigortalının kazancı diğerlerinden farklıdır. Doğal olarak bu sebeple iş göremezlik durumunda yaşanan gelir kayıpları da birbirlerinden farklı olmaktadır. Kuruma bildirilen prime esas kazançlar üzerinden prim kesintisi yapıldığı için bahsi geçen gelir farklılıkları Kurumca göz ardı edilmemektedir. Yapılacak olan gelir ve ödeneklerde “ödenek ve gelirlere esas günlük kazanç” hesabı yapılmaktadır.⁹

1.4.2.2.2. Sürekli iş göremezlik geliri

5510 sayılı kanunun 19uncu maddesinde sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanması, yararlanma şartları, sürekli iş göremezlik durumunun kaç ay ayrıldığı ve gelirin nasıl hesaplanacağı hususları düzenlenmiştir.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelen hastalık ve engellilik nedeniyle meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azalmasına Sürekli İş göremezlik denir. Sürekli iş göremezlik hali; sürekli tam iş göremezlik ve sürekli kısmi iş göremezlik olarak ikiye ayrılır.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelen hastalık ve engellilik nedeniyle sürekli iş göremez durumuna giren sigortalıya SGK tarafından ömür boyu ödenen gelire sürekli iş göremezlik geliri denir. İş kazasına uğramasına rağmen meslekte kazanma gücü kayıp oranı %10'un altında olan sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri ödenmez. Sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için sigortalının meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azaldığının tespit edilmesi gerekir.

Sürekli iş göremezlik geliri ömür boyu verilmektedir. Gelirin bağlanması için belirli bir prim ödeme gün sayısı veya başka bir kriter yoktur. İşe girdiği gün bile iş kazası geçiren sigortalının meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azalması halinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanır.

Sigortalının sürekli iş göremezlik gelirinden yararlanabilmesi için, 4/A sigortalısının işten ayrılması, 4/B sigortalısının ise işyerini kapatması gerekmez. Sürekli iş göremezlik geliri alan şahıs, sigortalı çalışmasına devam edebilir ve SGDP hükümlerine¹⁰ tabi olmaz.

4/B'lilere sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için kendi sigortalılıklarından dolayı Kuruma herhangi bir borçlarının olmaması gerekmektedir.

“Sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış sigortalılardan aynı özür lülük veya meslek hastalığı nedeniyle istirahat raporu alanlara, yazılı istek tarihinden itibaren bir günlük geçici iş göremezlik ödeneği ile bir günlük sürekli iş göremezlik geliri arasındaki fark, her gün için geçici iş göremezlik ödeneği olarak ödenir” (SSİY, 2010).

⁹ Geniş bilgi için bkz. 5510 sk. madde 17 ve madde 18.

¹⁰ Geniş bilgi için bkz. 5510 sk. madde 30 ve geçici madde 14.

Farklı bir rahatsızlıktan dolayı istirahat raporu alanların geçici iş göremezlik ödeneği normal olarak ödenir.

“Sigortalının yeniden bir iş kazasına uğraması veya yeni bir meslek hastalığına tutulması halinde, meydana gelen engellilik hâllerinin bütünü göz önüne alınarak kendisine, sürekli iş göremezliğini doğuran son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki kazancı üzerinden gelir hesaplanır. Ancak, sigortalının son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki günlük kazancına göre bulunacak geliri, hesaplanan ilk gelirinden az ise sigortalının sürekli iş göremezlik geliri ilk kazanç üzerinden ödenir” (SSGSSK, 2006).

Sürekli iş göremezlik gelirinin tutarı, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına ve aylık ortalama kazancına göre hesaplanmaktadır. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalının aylık ortalama kazancının %70'i oranında gelir bağlanırken kısmi iş göremezlikte tam iş göremezlik geliri gibi hesaplanarak bunun iş göremezlik derecesi oranındaki tutarı sigortalıya ödenir. Gelire hak kazanan sigortalının başka birinin sürekli bakımına muhtaç olması halinde %70 olan gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanır ve sigortalıya aylık kazancının %100'ü tutarında gelir bağlanır. Sürekli başka birinin bakımına muhtaç olma hali hem tam iş göremezlikte hem de kısmi iş göremezlikte meydana gelebilir.

Sürekli iş göremezlik geliri, geçici iş göremezlik ödeneğine esas istirahat raporunun sona erdiği tarihi takip eden aybaşından başlar. Geçici iş göremezlik tespit edilmeden doğrudan sürekli iş göremezlik durumuna girilmiş ise, sağlık kurulu rapor tarihini takip eden aybaşı itibariyle başlar.

4/B sigortalılarına sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için, kendi sigortalılıklarından dolayı, genel sağlık sigortası dâhil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması zorunludur. Ancak, prim borçlarının tahsis işlemi yapılmadan önce ödenmesi esas olmakla birlikte borcun sonradan ödenmesi gelir başlangıç tarihini değiştirmez. Borç ne zaman ödenirse ödensin zamanaşımı hükümlerine dikkat edilerek gelir; yukarıda belirtilen tarihleri takip eden aybaşından itibaren başlatılır.

Sürekli iş göremezlik geliri ancak yapılan kontrol muayenesi sonucunda meslekte kazanma gücünün %10'un altına düştüğünün veya şahsın tamamen iyileştiğinin anlaşılması halinde kesilebilir. Şahsın talebiyle sürekli iş göremezlik geliri kesilmez.

1.5. Kurum Sağlık Kurulu

5510 sayılı Kanun'un 3üncü maddesinde Kurum Sağlık Kurulu;

“Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenecek raporlardaki teşhis ve bu teşhise dayanak teşkil eden belgeleri incelemek suretiyle, çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarını, erken yaşlanma halini, vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybını ve malullük derecelerini belirlemeye yetkili hekimlerden ve/veya dış hekimlerinden oluşan kurulları ifade eder.”

şeklinde tanımlanmıştır (SSGSSK, 2006).

Kurumca sigortalıya bağlanacak olan sürekli iş göremezlik gelirlerinde esas alınan meslekte kazanma gücü kaybı oranı ve malullük aylığında esas alınan malullük dereceleri kurum sağlık kurulunca belirlenir ve belirlenen orana göre işlemler devam ettirilmektedir.

1.6. Peşin Sermaye Değeri

Peşin Sermaye Değeri 5510 sayılı Kanun'un 3üncü maddesinde; *"Kurumca, sunulan hizmetlerden dolayı oluşan giderlerin yaş, kesilme ihtimali ve Kurumca belirlenecek iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanan tutarına denir."* şeklinde tanımlanmıştır (SSGSSK,2006).

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sigortalıya kurum tarafından gelir bağlanırken gerçekleşen olayda sigortalı, işveren veya 3üncü kişilerin kastı veya kusuru varsa yapılacak olan masraflar bu kişilere rücu edilebilir. Rücu işlemleri yapılırken gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı kullanılır.

Peşin sermaye değerinin hesaplanmasında şahsın sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısı veya prime esas kazançlarının bir önemi yoktur. PSD'nin hesaplanmasında kriter; yaş, kesilme ihtimali ve kurumca belirlenecek iskonto oranıdır.

Peşin sermaye değeri; $(\text{Peşin Sermaye Tablosundaki Değer}) \times \text{Ödenecek Aylık Gelir Tutarı} \times 12) / 100$ olacak şekilde hesaplanmaktadır.

2. BÖLÜM

İŞ KAZASI

İş kazası ve meslek hastalığı kavramları çalışma hayatı boyunca hep var olmuştur. Bu kavramlar iş sağlığı ve güvenliğinin temelini oluşturur. İş sağlığı ve güvenliğinin esas amacı çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korumaktır. İş sağlığı ve güvenliği hukuku ise, hem çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korumayı amaçlayan hem de bir iş kazası ve meslek hastalığı ortaya çıktıktan sonra hukuki ve cezai sonuçlarına yönelik düzenlemelerden oluşur.

Bilir'e göre;

“Sağlıkla ilgili bir olayın önemi, söz konusu olayın görülme sıklığı ve sonuçları ile ilişkilidir. Bütün ülkelerde iş kazası olayları oldukça sık olarak meydana gelmektedir. Geçici veya sürekli iş göremezliğe ve ölümlere neden olması bakımından iş kazaları önem arz etmektedir. Ekonomik açıdan ise iş kazaları, iş göremezlik, ölümler ve makine, teçhizat ve malzeme açısından yol açtığı maddi kayıplara neden olmaktadır” (Bilir, 2016).

2.1. İş Kazası Nedir?

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş kazasını; *“önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olay”* şeklinde tanımlarken, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise, *“Belirli bir zarar ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olay”* olarak tanımlamaktadır. Ayrıca *“güvenliksiz fizik-mekanik koşullarla, güvenliksiz kişisel davranışlardan meydana gelen kazalar iş kazalarıdır”* şeklinde bir tanım yapılabilir (Gerek, 2006).

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT) ise iş kazasını *“ işin gerçekleşmesi sırasında fiziksel ve ruhsal zarara yol açan ani bir olay”* şeklinde ifade etmektedir (Kilkış, 2016).

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu iş kazasını, *“İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay”* olarak tanımlanmıştır (İSGK, 2012).

Buna göre, bir kazanın iş kazası olarak sayılabilmesi için;

- Kaza bir işyerinde ya da işin yürütümü sebebiyle meydana gelmiş olmalıdır.
- Kaza, çalışanın vücut bütünlüğünü bozmuş veya onu ruhen ya da bedenen engelli hale getirmiş ya da çalışanın ölümü ile sonuçlanmış olmalıdır.

Öğretide, iş kazası, sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu bir sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan gelen bir etkenle onu bedenen ve ruhen zarara uğratan bir olay olarak tanımlanmıştır (Şakar, 2017).

2.2. Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından İş Kazası

2.2.1. İş kazasının tanımı

Ülkemizde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu(SSGSK)'nun 13üncü maddesinde yer alan iş kazası kavramı ile oldukça kapsamlı bir iş kazası tanımı yapılmış; işyerinde gerçekleşen tüm zararlandırıcı durumlar, yürütülen iş ile ilgili illiyet bağına bakılmaksızın, iş kazası sayılmıştır. Ayrıca, sigortalılık kapsam kategorilerine göre, görülen çalışma ilgili olup işletme dışında vuku bulan kazalar, görevlendirme sebebiyle işletme dışındayken vuku bulan kazalar, çocuk emzirme zamanları sırasında olan kazalar ve işe gidiş-geliş sırasında yaşanan kazalar da, belirli sınırlayıcı hüküm ve şartlar dahilinde iş kazası tanımına eklenmiştir (Yılmaz, 2017).

Maddede hangi hallerin iş kazası sayıldığı, iş kazasının hangi sürede kuruma bildirileceği ve soruşturulması düzenlenmiştir. Görülen iş ile ilgili yaşanan kaza arasında illiyet bağının anlaşılması halinde, hangi durumların iş kazası sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

- İşçinin işyerinde bulunduğu sırada,
- İşçinin işveren tarafından yürütülmekte olan iş sebebiyle iş yeri dışında,
- İşçinin görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi sebebiyle asıl işini İşçinin işveren tarafından sağlanan bir taşıt ile işin yapıldığı yere gidişi - gelişi esnasında,
- İşçi kadının çocuğunu emzirmek üzere iş mevzuatı gereğince işyerinden ayrıldığı süre boyunca,
- Çalışan kendi nam ve hesabına çalışmakta ise işyerinde bulunduğu esnada,
- Çalışan kendi nam ve hesabına çalışmakta ise yürütmekte olduğu iş esnasında veya işle ilgili sebeplerden dolayı işyeri dışında,

Meydana gelen ve sigortalıyı o anda veya sonradan, bedenen veya ruhen özre uğratan olay İş Kazası sayılmaktadır.

2.2.2. İş kazasının unsurları

Bir kaza olayının iş kazası olarak kabul edilebilmesi için, kazalının sigortalı olması (hizmet akdine tabi olarak veya kendi nam ve hesabına çalışması), kazanın işyerinde veya işyerinden sayılan yerlerde vuku bulunması veya kazanın olayın işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelmesi, kaza ile sonuç arasında ispatlanabilir bir illiyet bağının bulunması,

kaza geçirenin kaza sonucu bedenen veya ruhen özre uğraması ve bu unsurların bir arada sağlanması gerekmektedir.

İş kazası, her ne kadar işin yürütümü esnasında meydana gelen olayı ifade etse de yapılan iş ile ilgisi olmayan bazı hallerde meydana gelen olaylar da iş kazası olarak sayılmaktadır.

2.2.2.1. Sigortalı Olma

5510 sayılı kanunda geçen hükümde açıkça bir kazanın iş kazası sayılması, kazaya uğrayan kişinin sigortalı olma koşuluna bağlanmıştır. İş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu, 5510 sayılı Yasanın 4/a ve 4/b kapsamına giren sigortalılar ile 5inci maddede iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının kapsamında olduğu belirtilen kişileri kapsar. Ayrıca 5510 sayılı Kanunun ek 5inci maddesi kapsamında tarım ve orman işlerinde süreksiz olarak çalışanlar ile ek 9uncu maddesi kapsamında ev hizmetlerinde çalışanlar da bu sigorta kolları kapsamındadır.

Sendika yöneticileri, sanatçılar, koruma bekçileri, genel kadınlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalışanlar, ders ücreti karşılığında görev yapanlar, ceza infaz ve tutukevlerinde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular, aday çırak ve çıraklar, meslek okulu öğrencileri, üniversitelerde kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan öğrenciler, Türkiye İş Kurumu kursiyerleri de iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının kapsamında yer alırlar (Güzel vd., 2019).

İş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolunun uygulaması açısından sigortalının belli bir süre sigortalı olma ya da prim ödeme koşulu aranmaz. 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre, sigortalılık niteliğinin edinilebileceği bir işte çalışmaya başlamak sigortalılık niteliğinin kazanılması için yeterlidir. Bu nedenle, Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmemiş bir kişi hakkında da iş kazası ve meslek hastalıkları sigorta kolu uygulanır.¹¹

2.2.2.2. Kazaya Uğrama

İkinci koşul, sigortalının belirli koşullara bağlı olarak meydana gelen ve onu hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olay ile karşı karşıya kalmış olmasıdır. Kaza, kişinin isteği dışında, dıştan gelen bir etkenle, ani olarak ortaya çıkan olaydır. Borçlar hukuku anlamında kaza, *“borçlunun kendi durumunda olan herhangi bir kişiden beklenen her türlü önlemini almasına rağmen, kusur ve iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülemeyen, kaçınılması mümkün olmayan, zarar doğuran herhangi bir olaydır”* (Sözer, 2001). Bir buhar kazanın patlaması, işçinin inşaat iskelesinden düşmesi veya elektrik çarpması bu tür olaylardır.

¹¹ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 20754 E. 23037 K.

5510 sayılı Yasa, bir kazanın iş kazası kabul edilebilmesi için, kazanın hangi şartlarda meydana gelmesi gerektiğini beş alt bent de belirtmiştir. Bir kazanın iş kazası sayılabilmesi için, kazanın bu durumlarda herhangi birisinde meydana gelmesi, iş kazası sayılması için yeterlidir. Bunlar:

2.2.2.2.1. Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen kazalar

Sigortalının işyerinde bulunduğu esnada meydana gelen kazalar, başkaca bir şart aranmaksızın iş kazası olarak kabul edilir. İşyerinde meydana gelen bir kazanın iş kazası sayılabilmesi için, kazanın işçinin işini yaptığı sırada veya işveren tarafından yürütülmekte olan işin sonucu ortaya çıkmış olması aranmaz. Başka bir ifade ile iş ile kaza arasında uygun nedensellik bağının bulunması gerekmez (Aydınlı, 2015).

Kazanın oluşumunda sigortalının ağır kusurunun bulunması veya kazanın ara dinlenmesi sırasında meydana gelmesinin bir önemi yoktur (Şakar, 2017). Örneğin, işçinin işyerinde düşmesi, mola esnasında voleybol oynarken elini sakatlaması, işyerinde yediği yemekten zehirlenmesi, işyerinde arkadaşıyla kavga etmesi ve yaralanması, işyerinde bir kişi tarafından silahla vurulması¹², işyerindeki havuzda boğulması, işyerinin yatakhaneinde çıkan yangında yaralanması, işyerinde beyin kanaması geçirmesi¹³, işyerinde bir akciğer hastalığına bağlı olarak ölümü¹⁴ veya işyerinde kalp krizi / beyin kanaması geçirmesi bir iş kazasıdır.¹⁵ SGK Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları Genelgesinde ise sigortalının işyerinde iken kalp krizi geçirmesi, başka bir hastalık nedeniyle vefat etmesi ya da herhangi bir sebepten ruhen veya bedenen özre uğraması iş kazası olarak sayılmıştır. Ayrıca Yüksek Mahkemeye göre işçinin işyerinde intiharı da bir iş kazasıdır.¹⁶

İşyerinde gerçekleşen kazanın, günlük çalışma sürelerinde meydana gelmiş olması şart değildir. Örneğin, işçinin izinliyken işyerini ziyarete geldiği esnada kayıp düşmesi veya işçinin günlük çalışma süresinin sonunda işyerindeyken herhangi bir sebepten düşmesi de bir iş kazasıdır.

2.2.2.2.2. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelen kazalar

İşyeri dışında meydana gelen ve işveren tarafından yürütülmekte olan işin sonucunda ortaya çıkan kazalar da iş kazasıdır. Örneğin, bir beyaz eşya servisinde çalışan işçinin bir arızayı gidermek için bulunduğu evde tamir esnasında elektrik akımına kapılması bir iş kazasıdır.

¹² Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 6407 E. 627 K.

¹³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 15813 E. 20733 K.

¹⁴ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 14300 E. 5948 K.

¹⁵ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 7420 E. 10785 K.

¹⁶ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 4465 E. 6425 K.

İşçinin iş edimini yurt dışında yerine getirdiği sırada geçirdiği kaza da iş kazası olarak kabul edilir.¹⁷

İşyeri dışında meydana gelen ve işverenin yürüttüğü işle bir bağlantısı olmayan kazalar ise iş kazası sayılmaz. Örneğin, sigortalının işverenden izin alarak kişisel bir işini takip için dışarda bulunduğu esnada başına gelen bir kaza olayı iş kazası değildir.

Yukarıda yer alan açıklamalar bir arada değerlendirildiğinde; kazanın işverenin işyeri sınırlarında olup olmadığı, sigortalının zarar gördüğü kazanın mesai saatleri içerisinde olup olmadığı, işveren tarafından yürütülmekte olan bir iş nedeniyle kazanın meydana gelip gelmediği, işveren tarafından bir görevlendirme yapıp yapılmadığı, sigortalının işyerindeki görevi araştırılıp, gerektiğinde keşif yapıp, irdelenerek, öncelikle meydana gelen kazanın iş kazası olup olmadığı kuşkuya yer bırakmayacak şekilde¹⁸ tespit edilmelidir (Çatlı, 2019).

2.2.2.2.3. Bir işverene hizmet akdi ile bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi sebebiyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda gerçekleşen kazalar

Sigortalı, işveren tarafından işyeri dışında görevlendirilmiş iken meydana gelen bir kazanın iş kazası olarak değerlendirilmesi için, bu kazanın sigortalının iş gördüğü esnada meydana gelmiş olması gerekmez. Örneğin, sigortalının görevli olarak dışarda iken kendisine araba çarpması, öğlen yediği yemekten zehirlenmesi, kaldığı otelde merdivenden düşmesi de iş kazası sayılır.¹⁹

Kısaca işyeri dışında başka bir yere görevli olarak gönderilen çalışanın gidiş anından dönüş anına işyeri dışında bulunduğu zamanlarda, boş zamanlar da dâhi olmak üzere tüm süre içinde meydana gelen kazalar iş kazası kapsamında yer alır.

İşçinin görevli olarak gittiği şehirde akşam sinemada geçirdiği kazanın iş kazası sayılması söz konusu olabilir. Ancak Sosyal Güvenlik Kurumu mevzuatına göre sigortalının işi ile ilgili olmayan kazalar iş kazası sayılmamaktadır. Kurumun 29.6.2016 tarih ve 2016/21 sayılı Genelgesinde,

“Ancak, görevli olarak gönderilen sigortalının görev konusu ile ilgili olmayan ve görevinin dışında meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaz. Bu nedenle görevli gönderilen sigortalının işi dışında eğlenmek için gittiği sinema veya gece kulübünde herhangi bir nedenden dolayı uğradığı kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi mümkün değildir.”

şeklinde konuyla ilgili örnek olay da belirtilmiştir (Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, 2016).

¹⁷ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 893 E. 13076 K.

¹⁸ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 27507 E. 202 K.

¹⁹ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 7796 E. 8681 K.

Sigortalının görevli olarak gönderildiği yerin aynı veya başka bir ilde ya da yabancı bir ülkede olmasının önemi yoktur (Korkusuz & Uğur, 2015) Sigortalının bir başka yere gidişi kişisel nedenlere dayanıyorsa bu süre içerisinde meydana gelen kaza iş kazası olarak nitelendirilemez. Yargıtay'a göre bir tır sürücüsünün yurtdışı görevi sırasında domuz gribi (H1N1virüsü) dolayısıyla yaşamını yitirdiği olay da iş kazası olarak değerlendirilmiştir.²⁰

2.2.2.2.4. Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelen kazalar

4857 sayılı İş Kanunu, 74üncü maddesi ile kadın işçilere, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni hakkı vermektedir. Bu sürenin nasıl ve ne şekilde kullanılacağını işçi kendisi belirler. Emzirme için ayrılan bu süre günlük çalışma süresinden sayılmaktadır. Kadın sigortalının çocuğuna süt vermek üzere belirlenmiş olan bu süre içerisinde meydana gelen kazalar olarak kabul edilir. Örneğin, çocuğuna süt vermek eve veya kreşe giderken bindiği dolmuşun kaza yapması sonucunda yaralanmasında, kadının uğradığı trafik kazası bir iş kazasıdır.²¹

SGK. 29.6.2016 tarih ve 2016/21 sayılı Genelgesine göre, *“Kadın sigortalının çocuğunu emzirmek için belirlenen zamanda işyerindeki emzirme odasında merdivenden düşmesi sonucu meydana gelen kaza, çocuğun bulunduğu yere gidiş geliş esnasında geçirdiği trafik kazaları iş kazası sayılmalıdır”* (Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi, 2016).

İş hukukunda 4/B'li kadın sigortalının çocuğunu emzirmesi için süt izni diye bir uygulama olmadığından dolayı 4/B'li kadın sigortalının çocuğunu emzirmek için işyeri dışına çıkması halinde meydana gelen kaza iş kazası sayılmamaktadır. Süt iznini işyeri dışında kullanacak olan kadın sigortalının süt iznini hangi adreste geçireceğini işverene yazılı olarak bildirmesi gerekmektedir. Bildirilen bu adrese gitme veya süt izni sonrasında işyerine gelme hali hariç olmak üzere beyan edilen adres dışında meydana gelen olayların iş kazası sayılması mümkün değildir.

2.2.2.2.5. Sigortalıların, işveren tarafında sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere geliş gidişi esnasında meydana gelen kazalar

İşçilerin işverenin sağladığı bir araçla işin yapıldığı yere geliş gidişleri esnasında meydana gelen kazalar da iş kazasıdır. Burada önemli olan husus kazanın gerçekleştiği aracın işverence sağlanmış ve kazanın bu araçla işe geliş-gidiş sırasında meydana gelmiş olmasıdır.²²

²⁰ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 5018 E. 2931 K.

²¹ YHGK., 10.6.1983, 328/652.

²² Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2674 E. 2738 K.

İşçinin işyerine gidiş geliş sırasında meydana gelen bir trafik kazasında veya araç içerisinde çıkan bir kavgada yaralanması, işçinin aracın içinde iken elini cama sıkıştırması da iş kazası olarak kabul edilir.

İşyerine giderken işverence sağlanan servis aracına binen ve işyerine geldikten sonra servisten indikten sonra karşıdan karşıya geçmekte olan sigortalının trafik kazası kazasına uğraması²³ veya herhangi bir darp ya da silahlı saldırı sonucu yaralanması halinde, işverence sağlanan taşıtla işyerine gelişin sona ermiş olduğu ve henüz işyerine girişin gerçekleşmemiş olduğu anlaşıldığından işyeri sınırları dışında gerçekleşen olaylar iş kazası olarak kabul edilmemektedir.

İşverenin işçilere sağladığı servis aracının işin niteliği gereği ya da sosyal yardım amacıyla sağlanmasının önemi yoktur.²⁴ Bu aracın işverenin mülkiyetinde olması da şart değildir. İşverenin bir başkasından bu amaçla hizmet alıyor olması ya da bu aracı kiralamış olması, kiralanan veya hizmet alınan araçta meydana gelen kazanın iş kazası sayılmasına engel değildir. Ancak sigortalının dolmuş, belediye otobüsü ya da özel aracı ile işyerine gidiş gelişinde uğradığı kaza iş kazası sayılmaz.

2.2.2.3. Bedensel veya Ruhsal Bir Zarara Uğrama

Sigortalının meydana gelen kaza sonucunda bedenen veya ruhen zarara uğramış olması gerekir. İş kazası ölümlerle de sonuçlanmış olabilir. İş kazası sonucunda bedensel zarar, sigortalının kırık, çıkık, görme ve işitme duyusunda kayıp, yanık, kesik veya iç kanama şeklinde ortaya çıkabilir. Sigortalının iş kazası sonucunda ruhen zarara uğraması, örneğin bir patlama sonucunda kişinin şuurunu kaybetmesi veya psikolojik travma geçirmesi de mümkündür (Sözer, 2001). Ortaya çıkan zarar, iş kazasının gerçekleştiği anda ortaya çıkabileceği gibi, bir süre sonra da gerçekleşebilir. Örneğin, iskeleden düşen işçinin ayağının kırılmasında zarar derhal, aynı işçinin düşme sonucunda iki gün sonra iç kanama sonucunda ölmesinde ise zarar sonradan ortaya çıkmaktadır.

2.2.2.4. Kaza ile Zarar Arasında İlliyet Bağının Bulunması

Sigortalının uğradığı bedeni veya ruhi zarar ile geçirdiği iş kazası arasında uygun neden-sonuç bağlantısının bulunması gerekir. Bir başka ifade ile genel yaşam deneyimleri ve olayların normal akışına göre, zarar sigortalının maruz kaldığı kazanın sonucunda gerçekleşmiş olmalıdır (Tuncay & Ekmekçi, 2019). Kaza ile zarar arasında nedensellik bağının bulunup bulunmadığı her somut olayda saptanmalıdır. Trafik kazasında yaralanan bir şoförün

²³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 4351 E. 6491 K.

²⁴ YHGK., 18.03.1987, 9722 / 203.

burnunun kırılmasında kaza ile zarar arasında bir bağ vardır. Aynı işçinin hastanede tedavide olduğu sırada beyin kanamasından ölmesi halinde ise, kazalının ölümü ile kaza arasında uygun neden sonuç bağlantısından söz edilmesi için araştırılması gerekir.

Yargıtay bir olayda iskelede sıva yaparken düşen ve ayağında ufak bir yaralanma meydana gelen, olaydan yaklaşık sekiz gün sonra ölen bir sigortalı açısından ölüm nedeni olan septi-semi şoku nedeniyle böbrek yetmezliğinin ayaktaki sıyrıktan ileri gelip gelmediğinin tıbbi olarak araştırılmasını istemiştir. Yüksek Mahkemeye göre, eğer ayakta meydana gelen sıyrık ile böbrek yetmezliği arasında neden-sonuç bağı mevcut ise olay iş kazasıdır.²⁵ Bir başka farklı bir kararda ise Yargıtay, sigortalının geçirdiği kaza akabinde tedavisinin tamamlanarak taburcu edilmesinin ardından memleketine dönerken bir trafik kazasında ölmesinde, iş kazası ile ölüm olayı arasında nedensellik bağının bulunmadığına karar vermiştir.²⁶

2.3. İş Kazasının Nedenleri

İş kazaları ortaya çıkışının başlıca sebebi isg eğitimlerinin yetersizliğidir. Bununla beraber işverenler iş kazalarının engellenmesine yönelik bütçelerinden harcama yapmak istemezler veya işçilerin hatalı davranabilir, farkındalık duygusundan yoksun olabilir. Ayrıca, yetkin bir denetleme mekanizması eksikliğinden de kaynaklanabilir (Yükçü & Gönen, 2009), (Bayram, 2016).

İş kazalarının temel sebepleri 4 ana başlık altında ifade edilebilir; Bu başlıklar İnsan, Makine, Çevre ve Yönetim'dir. Aşağıda bu başlıkların alt sebepleri detaylı olarak belirtilmiştir.

- İnsan:

- a) Psikolojik sebepler (Unutkanlık, acı-üzüntü, çevresel etkiler, istemsiz davranışlar, dikkatsiz davranışlar, yanlış davranışlar vb.
- b) Fiziksel sebepler (Hastalık, yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk, vb.)
- c) İşyeri ve işveren faktörleri (ikili ilişkiler, ekip çalışması vb.)

- Makine:

- a) Makine ve teçhizatın yanlış konumlandırılması
- b) Yanlış konumlanmış veya eksik muhafazalar
- c) Makinenin yapılan iş için yetersiz düzeyde olması
- d) Yetersiz muayene ve bakım

²⁵ YHGK., 07.03.1990, 10-40 / 147.

²⁶ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 3064 E. 4630 K.

e) Hatalı üretilmiş makine

- Çevre:

a) Eksik çalışma bilgisi

b) Ortama uyumsuz çalışma yöntemi

c) Çalışmaya uygun olmayan işyeri ve çalışma sahası

d) Dışardan müdahale

- Yönetim:

a) Organizasyon yetersizliği

b) Talimat ve kural eksikliği

c) İşbaşı ve isg eğitimi eksikliği

d) İSG unsurlarının sağlanamaması

e) İşe uyumsuz çalışan istihdamı

f) Yetersiz ve düzensiz sağlık muayeneleri

İş kazalarının sebeplerini (1) insanlara bağlı sebepler ile (2) fizik ve mekanik çevre koşullarına bağlı sebepler olmak üzere iki kategori altında toplanabilir. Kaza sebeplerini iki kategoriye ayırmak konusunda bir görüş birliği olmamasının yanısıra bu grupların iş kazalarındaki ağırlık oranları hususunda farklı fikirleri mevcuttur. Buna rağmen iş kazalarının %80-90 oranlarında insan kaynaklı olarak meydana geldiği, fizik ve mekanik çevre şartlarının kazalara daha az yol açtığı bilinmektedir (Gerek, 2006; Bayram, 2016).

Yapılan araştırma ve incelemeler, iş kazalarının yüksek oranda engellenebilir olduğunu göstermektedir. Genelleyecek olursak kazaların sebepleri aşağıdaki beş beşerî davranış çeşidi altında değerlendirilebilir. Kazaların gerçekleşme sebebi bu davranış çeşitlerinden birisi veya birden fazlası ile alakalı olabilir;

a) Dikkat dağınıklığı,

b) İstemsiz kusurlu davranmak,

c) İşin kolayına kaçmak,

d) Genel kurallara veya kendisine verilen kurallara uymamak,

e) Çevresel kaynaklardan etkilenmek (yetersizlik, fazla iş yükü, mobing sonucu vb.)

Bu davranışların, kazaların kök-nedenleri yerine güvensiz hareketlerin kök-nedenleri olarak incelenmesi doğru ve gerçekçidir. Bu anlayışla ele alınmadıklarında, güvensiz hareketlerin devam etmesi önlenemez (Esin, 2007).

2.4. İş Kazalarının Olumsuz Etkileri

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), her ne kadar sosyal ve halk sağlığı alanında yük getirirse de ekonomik veya ticari alanda da etkilidir. İş yerinde daha iyi güvenlik ve sağlık peşinde koşma güduları ekonomik amaçlar kadar toplumsal amaçlardan da kaynaklanmaktadır. İş kazalarının çalışanlara, şirketlere ve bir bütün olarak topluma yük olduğu açıktır (Mossink, 2002). İş kazasının gerçekleşmesi birçok kişiyi ve sektörü olumsuz etkilemektedir. Aşağıdaki şekilde iş kazalarından olumsuz etkilenen taraflar gösterilmiştir.

Şekil 2.1. İş kazası gerçekleştiğinde zarar verdiği kesimler (Mossink, 2002).

2.5. İş Kazasının Bildirimi

İş kazalarının bildirim yükümlülüğüne ilişkin olarak Sosyal Sigortalar ve Gelen Sağlık Sigortası Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda düzenlemeler yer almaktadır. Kanunlarda yer alan hükümler ortak ve birbirlerini tamamlar niteliktedir.

5510 sayılı kanuna göre;

“İş kazası gerçekleştiikten sonra, iş kazasına uğrayan çalışan 4/A kapsamında sigortalı, 5'inci madde kapsamında haklarında bazı sigorta kollarının uygulandığı sigortalı ve Ek 9'uncu madde kapsamında sigortalı ise; işvereni tarafından o yer

yetkili kolluk kuvvetine derhal, Sosyal Güvenlik Kurumu'na da kazadan sonraki 3 işgünü içerisinde bildirilmelidir" (SSGSSK, 2006).

İş kazasının işverenin kontrolü dışında bir yerde meydana gelmesi ve sonradan haberi olması halinde bildirim süresi, öğrenildiği tarihten başlar ve 3 iş günü içerisinde SGK'ya bildirilmelidir.

İş kazasına uğrayan çalışan eğer 4/B'li ise kendisi tarafından bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmasına engel olmadığı günden sonraki 3 işgünü içerisinde SGK'ya bildirim yapmalıdır. Burada dikkat edilecek olursa 4/B sigortalısının iş kazası geçirmesi halinde bunu kolluk kuvvetlerine bildirim zorunluluğu yoktur. 4/B'li sadece SGK'ya bildirim yapacaktır.

İdari izinler, resmi tatiller kapsamında değildir. Bu sebeple kısa vadeli sigorta kolları mevzuatı kapsamında sayılan bildirim süreleri idari izin günlerinde uzamamaktadır. Örneğin iş kazası bildiriminin son gününün bayram öncesi arife gününe rastlaması, bildirim süresini idari izin sonrası ilk iş gününe uzatmayacaktır. İdari izinde bildirim yükümlülüğü devam etmekte olup, Kanunda belirlenen sürede bildirim yapılması gerekmektedir (kamuiscleri.com, 2020).

15.03.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5604 sayılı Mali Tatil İhdas Edilmesi Hakkında Kanunun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında;

"Her yıl temmuz ayının birinden yirmisine kadar (yirmisi dâhil) malî tatil uygulanır. İş kazası ve meslek hastalığı bildirimleri anılan Kanunda sayılan ertelenen süreler dışında tutulduğundan, iş kazası veya meslek hastalığı bildiriminin son gününün mali tatile denk gelmesi durumunda, 5510 sayılı Kanunun 13 ve 14'üncü maddelerinde belirtilen süreler uzamamaktadır."

hükmü yer almaktadır. Yani gerçekleşen iş kazasının bildirim günü mali tatile gelse de işverenin kazadan sonraki 3 iş günü içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirim yapması şarttır.

İş kazası ve meslek hastalığı hallerinde bildirim süreleri işgünü olarak belirtildiğinden, Cumartesi, Pazar ile ulusal bayram ve genel tatil günlerinin bildirim hesabına katılmaması, bu günlere rastlayan günleri takip eden günden itibaren 3 işgünün hesabına devam edilmesi gerekir.

Mücbir sebebe bağlı olarak iş kazasını süresinde bildiremeyen işverenler mücbir sebebi belgelenmesi şartıyla mücbir sebebin ortadan kalktığı tarihten sonraki 3 işgünü içinde Kuruma bildirim yapabilmektedir.

Uluslararası kara, deniz ve hava ulaştırma araçlarında çalışan ve işleriyle ilgili olarak bu araçlarda bulunan sigortalıların yurtdışına yaptıkları sefer sırasında iş kazası veya meslek hastalığına uğramaları halinde bildirim süresi aracın Türkiye'ye ilk giriş yaptığı günü takip eden ilk işgününden itibaren işlemeye başlar. Ancak herhangi bir sebeple aracın Türkiye'ye dönmemesi halinde sigortalının sınır kapısından Türkiye'ye giriş tarihi esas alınmaktadır.

3. BÖLÜM

İŞ KAZALARINDA DENETİM MEKANİZMASI

Denetim, çalışma hayatının her yerinde ve her anında olduğu gibi iş kazalarının önlenmesi ile iş kazası sonrası rücu ve tazminat işlemlerinde de önemli bir yere sahiptir. Yapılan denetimlerle, iş kazalarının sebepleri, kazaya sebebiyet verenlerin kusur oranları, kazaya sebebiyet verebilecek unsurların giderilip giderilmediği, kullanımı zorunlu iş ekipmanlarının işverence sağlanıp sağlanmadığı, teknolojinin getirdiği yeniliklerin iş güvenliği ile ilgili şartlara uygun hale getirilip getirilmediği gibi hususları araştırılmaktadır. Bu denetimler, iş kazalarının gerçekleşme şeklini sebepleriyle birlikte ortaya çıkarıp tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve sağlık güvenlik açısından gerekli tedbirlerin alınması hususunda uyarı ve müeyyidelerde bulunmaktadır. Ayrıca varsa yapılacak olan rücu işlemlerinin doğru bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır.

3.1. İç Denetim

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenlere işyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile alakalı tedbirler alma zorunluluğuyla beraber çalışanların alınan bu tedbirlere uyup uymadıklarını denetleme yükümlülüğü de getirmektedir. İşverenler denetleme yükümlülüğünü işveren vekilleri ve işletme içi daimi statüde görevlendirilen çalışan aracılığı ile de yerine getirebilmektedir. Vekâlet vermesi veya başka bir kişiyi görevlendirmesi işverenin denetleme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre; *"İşveren, işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar"* (md.4/1,b). İşveren büyük harcamalar yaparak her türlü önlemi almış olsa bile çalışanların tedbirlere uymamaları halinde, alınan tedbirlerin hiçbir önemi kalmayacaktır. Bunun için işverenin gerekli denetim mekanizmasını oluşturması ve önlemlere uymayanlar için disiplin yaptırımları uygulaması gerekmektedir (Altın & Taşdemir, 2018). Özellikle yapılan denetimlerden, çalışanların isg kültürünün zayıf olduğu işyerlerinde yapılanları daha fazla öneme sahiptir.

Yargıtay'a göre,

*"Çalışanları iş güvenliği de kendi dikkatlerine bırakılamaz. Her işveren önlemlere uyulmasını temine mecburdur. Bu kapsamda işverenin ne tür bir denetim mekanizması kurduğu tutanak ve belgeleriyle ortaya konmalıdır."*²⁷

²⁷Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 35881 E. 9896 K.

İşverenin denetleme yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği hususu, bir iş kazasında işverenin kusuru belirlenirken dikkate alınmaktadır.

3.2. Dış Denetim

Yürürlükte bulunan İSG mevzuatı, işyerlerini işçiler ve işverenler açısından daha güvenli hale getirilmesi için emredici hükümlerle işverenlerin ve çalışanların kanunlarda yazılı kurallara uymasını istemektedir. Her ne kadar mevzuat çalışanların önlemlere uyup uymadıklarını denetleme yükümlülüğü ve sorumluluğunu işverene verse de işvereni, çalışanları ve işyerini denetleyen dış bir denetim mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Aksi takdirde, mevzuatın uygulanması tamamıyla işverenin iradesine bırakılmış olacaktır.

Dış denetim, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği alanında yeterliliğe sahip ve yetkin kişiler tarafından veya bu istihdam eden yetkili tüzel kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan denetimdir.

Dış denetim, denetimi yapanın mahiyeti bakımından özel sektör denetimi ve kamu denetimi olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılabilir.

3.2.1. Özel sektör denetimi

Özel sektör denetimi, işg alanında yetkili ve yeterliliğe sahip özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşlarca, işveren ile karşılıklı anlaşma sağlanarak işyerinin, çalışanların ve işleyişin denetlemesi olarak tanımlanabilir.

Günümüzde büyük kurum ve kuruluşlardan bazıları kendi iç denetim mekanizmasının yanı sıra iç denetim birimlerince fark edilmeyen veya göz ardı edilen eksikliklerin giderilmesi için işletme dışı denetim ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlarla anlaşma yaparak denetim yapılarını geliştirmektedir.

3.2.2. Kamu denetimi

Kamu kurumlarına bağlı olarak çalışan ve kamu yararını gözeterek görev yapan kişilerin yaptıkları denetimlere kamu denetimi adı verilir. Kamu denetimi, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör işletmelerinin kamu tarafından görevlendirilmiş elemanlar tarafından incelenmesidir (Hüner, 2014).

Kamu kurumlarına bağlı olarak çalışan ve kamu yararını gözeterek görev yapan kişilere genel olarak kamu denetçileri adı verilir. Kamu denetçileri, çalıştıkları kurumlara göre farklı unvanlarda görev yapmaktadır. Yapılan denetimler tarafsız ve objektif davranmakla birlikte kamu yararı ön planda tutularak denetim faaliyeti yürütülür (Hüner, 2014).

İş kazalarına ilişkin kamu denetimleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumunca yapılmaktadır. Gerçekleşen bir kaza olayının iş kazası sayılıp sayılmayacağı hakkında bir karara varılabilmesi için gerektiğinde Sosyal Güvenlik Kurumu SG Denetmenleri, SG Müfettişleri veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişleri vasıtasıyla soruşturma yapılabilir.

3.2.2.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yapılan denetimler Bakanlık Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nda görevli iş müfettişleri marifetiyle yapılmaktadır. ÇSGB Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde;

“İş teftişi, Çalışma süreleri, ücretler, iş sağlığı ve güvenliği, işçilerin refahı, çocuk ve gençlerin çalıştırılması, kayıt dışılık, işsizlik, istihdam ve işgücü piyasası uygulamaları gibi çalışma şartlarına ve ortamına ilişkin tüm mevzuat hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak araştırma, inceleme ve denetlemeyi de kapsayan ve Devlet adına gerçekleştirilen teftiş faaliyetleri ile mevzuat ile verilen diğer teftiş faaliyetlerini ifade etmektedir.”

Aynı yönetmeliğin 8inci maddesinde;

“Rehberlik ve teftiş kurulu görev ve yetkileri, çalışma şartları, çalışma ortamı, çalışma ilişkileri, iş kazaları ve meslek hastalıkları, kayıt dışılık, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik ihlaller ve benzeri risk kriterlerine dayanarak işyerleri ve sektörler düzeyinde analizler yapmak”

şeklinde tanımlanmıştır (İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 2012).

Ayrıca 19 Nisan 2022 tarihinde 31814 sayılı Resmi Gazete'de İş Teftişi Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte

“İş teftişinin nasıl yapılacağına dair hükümler yer almaktadır. Bu yönetmelik ile çalışma mevzuatının uygulanması sırasında, suç veya kabahat olarak belirlenen eylemlere rastlanıldığı zaman yapılacak iş ve işlemler, müfettişlerce yapılacak izleme, denetleme ve teftiş faaliyetlerine ilişkin görev, yetki ve yükümlülükler ile bu hususlara dair çalışma usul ve esasları”

belirlenmiştir (İş Teftişi Hakkında Yönetmelik, 2022).

3.2.2.2. Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yapılan iş kazası incelemeleri, kurumun ihbar veya bildirimle haberdar olduğu olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı, işçi, işveren ve üçüncü kişilerin kazanın meydana gelmesinde kast, kusur, suç sayılır hareketi veya İSG mevzuatına aykırı hareketinin bulunup bulunmadığı, bir diğer deyişle; kazada taraf olanların varsa kazanın gerçekleşmesindeki kusurlarının tespiti amacıyla yapılmaktadır.

İş kazaları incelemeleri, ölümlü olmayan vakalarda kurum Sosyal Güvenlik Denetmenlerince, ölümlü sonuçlanan vakalarda ise Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının ilgili Grup Başkanlığınca yapılmaktadır (SGK 2016/21 sayılı Genelgesi).

SGK 2016/21 sayılı Genelgesi'ne göre;

“İncelemeler, zaman içinde delillerin kaybolması, görgü tanıklarının işyerinden ayrılması, işyerinin kapanması ve olayların unutulması gibi nedenlerle hem zaman kaybının önlenmesi ve hem de gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından öncelikle, hemen ve tüm soruların cevaplarını içeren, hiçbir duraksamaya neden olmayacak titiz, kapsamlı ve ayrıntılı yapılmalıdır.”

Sosyal güvenlik müfettişi ve denetmenlerince tanzim edilen raporların, yargı önüne çıkması halinde; incelemeye esas bir belge olarak kabul edilebilmesi, dayandığı delillerin kuvvetli olması ve raporların sağlıklı, noksansız ve tüm soruların cevaplarını taşıyacak biçimde düzenlenmesine bağlıdır.

3.3. Yargısal Denetim

Hukuk devletlerinin en önemli özelliklerinden biri bireylere etkili, evrensel ve erişilebilir bir yargı koruması sağlamasıdır. Kazalı veya iş kazasıyla kazayla ilgili bir başka kişi kazanın bağlı olduğu yerde yetkili olan mahkemelerde dava açarak hak arama hürriyetini kullanabilir.

Yargısal denetim her alanda olduğu gibi iş kazalarının incelemelerinde de son karar verici mercii olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNDA İŞ KAZASI İŞLEMLERİ VE DENETİM SÜRECİ

4.1. İş Kazasının Tespiti

4.1.1. Kısa vadeli sigorta servisinde tespit yapılması

Kısa vadeli sigorta kollarına tabi olan sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı, analık ve hastalık hallerine tutulması halinde Sosyal Güvenlik Kurumu'nda bütün işlemlerin yürütümü işverenin bağlı olduğu sosyal güvenlik merkezi veya il müdürlüklerine bağlı kısa vadeli sigortalar servisinde yapılmaktadır.

İş kazalarında ilk karar verici mercii de kısa vadeli sigortalar servisedir. Bu hususta 2016/21 sayılı SGK Genelgesinde,

“İşveren tarafından sigortalının mensubu olduğu işyerlerinde düzenlenen İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formunun, yine işverence düzenlenecek iş kazası tespit tutanağının, olayın intikal ettiği kolluk kuvvetlerinde olay ile ilgili düzenlenecek tutanağın ve tanık ifadelerinin, kamu kurum ve kuruluşlarında meydana gelen iş kazası dolayısıyla düzenlenen resmi belge, bilgi ve konuyla ilgili düzenlenen tutanak veya raporların incelenmesi sonucu ünitelerin kısa vadeli sigorta servislerinde, vakaların başkaca bir araştırma ve soruşturma yapıp yapılmadığına bakılmaksızın iş kazası olduğuna karar verilebilecektir.”

hükmü yer almaktadır. Ayrıca anılan servisin olayın iş kazası olduğu yönünde karar alma yetkisi olduğu gibi, olayın iş kazası olmadığı yönünde karar alma yetkisi de bulunmaktadır. Servis tarafından olay hakkında alınan “iş kazası değildir” kararına sigortalının itiraz etmesi halinde söz konusu vaka bir kez de “İş Kazası Tespit Komisyonunca” incelenecektir (SGK 2016/21 sayılı Genelgesi).

4.1.2. İş kazası tespit komisyonunca tespit yapılması

Kısa vadeli sigortalar servisinin elindeki bilgi ve belgeler ile iş kazasının tespitini yapamaması halinde; iş kazası dosyasının işlem gördüğü ilgili sosyal güvenlik il müdür yardımcısı veya sosyal güvenlik merkez müdürü, sosyal güvenlik denetmeni, kısa vadeli sigortalar servis şefinden veya servis sorumlusu ve varsa bir Kurum avukatı ile oluşturulacak İş Kazası Tespit Komisyonu ile karara bağlanır.

Komisyonun olayın iş kazası olduğu yönünde karar alma yetkisi olduğu gibi, olayın iş kazası olmadığı yönünde karar alma yetkisi de bulunmaktadır (2019/20 sayılı Genelge). Kazalının veya işverenin ilgili ünite ve komisyonca verilen iş kazası kararına itiraz ve yargıya başvurma hakkı saklıdır. Komisyonun “iş kazası değildir” kararına sigortalının yeni bilgi ve belgeler ile itiraz etmesi halinde olay Komisyon tarafından yeniden değerlendirilecek, karar verilememesi halinde, gerekçesi belirtilerek sigortalının itirazına esas olarak sunduğu yeni bilgi ve belgeler

eklenmek suretiyle oluşturulacak dosya, denetim talebi ile ölümlü olmayan vakalarda sosyal güvenlik denetmenlerine, ölümle sonuçlanan vakalarda ise Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının ilgili Grup Başkanlığına iletilmektedir (2016/21 sayılı Genelge).

4.2. Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranının Tespiti

ÇSGB iş müfettişleri veya SGK müfettiş ve denetmenleri tarafından tanzim edilen rapor veya sonuçlanmış mahkeme kararlarına göre ya da ilgili kısa vadeli sigortalar servislerince veya ilgili komisyonunca, olayın iş kazası olduğuna karar verilmesi ve sigortalının/hak sahiplerini gelir veya aylık talep etmesi veya söz konusu talepte bulunmaksızın meslekte kazanma gücü kayıp oranının tespiti talep edilmesi halinde, ilgili servislerce kazalı, durum bildirir sağlık kurulu raporlarının temin edileceği yetkili hastanelere sevk edilir. Hastanelerden temin edilen sağlık kurulu raporu iş kazası dosyasına koyularak içerisinde gerçekleşen kaza olayı ile ilgili bulunması gereken diğer bilgi ve belgeler ile birlikte Kurum Sağlık Kurullarına gönderilmektedir.

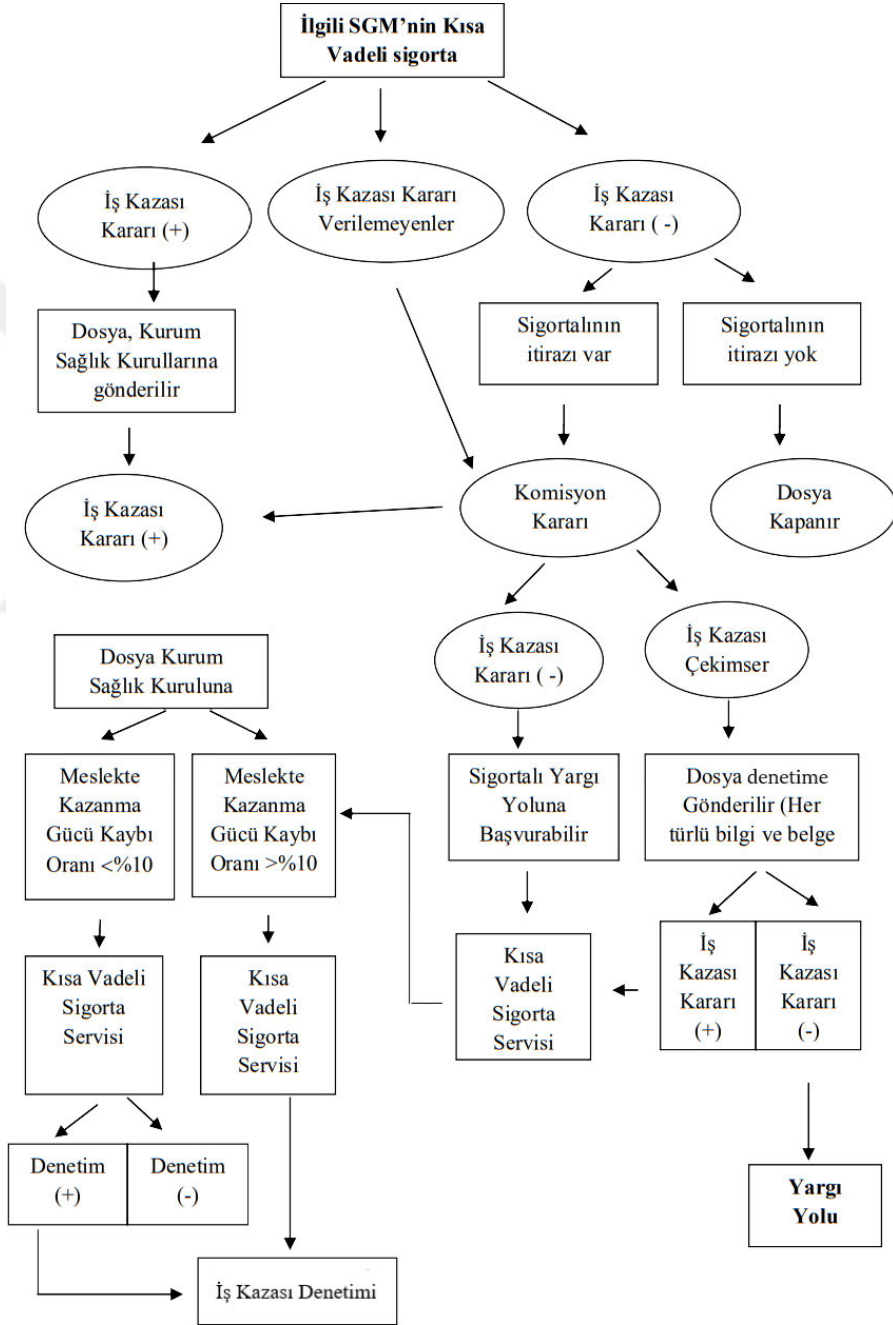
Kurum Sağlık Kurulu 6 ay içerisinde Kurumca yetkilendirilmiş hastanelerce düzenlenmiş raporlarının bulunması halinde sevk işlemi yapılmaksızın bu raporlara göre meslekte kazanma gücü kaybı oranı belirlenmektedir.

Tespit edilen meslekte kazanma gücü kayıp oranının %10'un üstünde belirlenmesi durumunda veya kazalının ölmesi durumunda ilgili ünitece denetim talebinde bulunmaktadır. Tespit edilen meslekte kazanma gücü kayıp oranının %10'un altında belirlenmesi durumunda ise, kazalının tedavi süreci boyunca Kurumca yapılan masrafların toplamı sigorta primine esas kazanç tavanı aylık tutarından (brüt asgari ücretin 7,5 katı) fazla olup olmadığı gibi hususlar ilgili ünitelerce belirlenerek denetim talebinde bulunulup bulunulmayacağına karar verilmektedir.

Meslekte kazanma gücü kayıp oranlarına yapılan itirazlarda, Yüksek Sağlık Kurulu, müfettiş raporu ile tespiti gerekli görülen hususları açıkça kararlarda belirtilmiş olması halinde meslekte kazanma gücü kayıp oranına bakılmaksızın denetim talebinde bulunabilmektedir (Yalçın& Kanbur & Doğan, 2016).

Sigortalının meslekte kazanma gücü kayıp oranı kararına itiraz etmesi durumunda; sigortalının itiraz ettiği tarihte dosya denetime gönderilmiş ve sürdürülen soruşturma neticelendirilmiş ise dosya soruşturma raporu ile birlikte Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna iletilmek üzere Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığına gönderilecektir. Sigortalının itiraz tarihinde dosya denetime gönderilmemiş veya soruşturma henüz sonuçlandırılmamış ise soruşturma raporu beklenmeksizin dosya Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna iletilmek üzere Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığına gönderilmektedir (2016/21 sayılı Genelge). Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu iş kazası hakkında soruşturma

raporu olmaksızın meslekte kazanma gücü kayıp oranına yapılan itiraz ile ilgili karar verebilecektir. Ancak anılan Kurulun gerek görmesi halinde soruşturma raporu Kurumun ilgili denetim ve kontrolle yetkili birimi tarafından neticelendirildikten sonra tekrar Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna iletilmek üzere Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığına gönderilecektir. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu tarafından görüşülen ve karara bağlanan dosyalar kısa vadeli sigortalar servisleri aracılığıyla denetim sonucu beklenmeden gelir bağlanmak üzere emeklilik işlemleri servislerine gönderilmektedir (2016/21 sayılı Genelge).

Şekil 4.1. Kurum iş kazası işlemleri akış şeması (Yalçın vd., 2016).

4.3. İş Kazası Denetimi

SGK'da görev yapmakta olan Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Sosyal Güvenlik Denetmenleri, 5510 sayılı Kanunun 59uncu, maddesine istinaden teftiş, kontrol ve denetleme yetkisine haiz olup, 4857 sayılı İş Kanununda belirtilen teftiş, kontrol ve denetleme yetkisine de haizdirler. Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yapılan iş kazası incelemeleri de bu iki meslek grubu tarafından yapılmaktadır.

4.3.1. Rehberlik ve teftiş başkanlığı

Gerçekleşen kazanın ölümle sonuçlanması halinde, Kısa Vadeli Sigorta Servisi veya İş Kazası Tespit Komisyonunca iş kazası olduğuna karar verilirse, kazanın iş kazası olup olmadığı hususunda tereddüt oluşursa, kaza hakkında ihbar, şikâyet veya itiraz olması halinde ilgili ünitece hususunda tarafından iş kazasının, sorumluluk hallerinin ve kusur oranlarının tespiti amacıyla kaza dosyası Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının ilgili Grup Başkanlığına iletilmektedir.

Ölümlü gerçekleşen kazalar, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı müfettişlerince incelenerek öncelikli olarak iş kazası olup olmadığına verilir. Gerçekleşen olayın iş kazası sayılması halinde, işveren, kazalı veya üçüncü kişilerin kusur oranı tespiti yapılır. Tespit edilen kusur oranları dağılımı üzerinden Kurumca rücu işlemleri yapılmaktadır.

4.3.2. Sosyal güvenlik denetmenliği

Gerçekleşen kazanın ölümle sonuçlanmayıp yaralanma ile sonuçlanması halinde, Kısa Vadeli Sigorta Servisi veya İş Kazası Tespit Komisyonunca iş kazası olduğuna karar verilemezse, kazanın iş kazası olup olmadığı hususunda tereddüt oluşursa, kaza hakkında ihbar, şikâyet veya itiraz olması halinde ilgili ünitece hususunda tarafından iş kazasının, sorumluluk hallerinin ve kusur oranlarının tespiti amacıyla kaza dosyası, kazanın gerçekleştiği yerin bağlı olduğu il müdürlüklerinde görev yapan Sosyal Güvenlik Denetmenlerine iletilmektedir.

Denetmenlik birimi, SSK içinde daha önceki yıllarda kontrol memurluğu müessesesi olarak faaliyet göstermiştir. 22.5.1973-15243 tarih-sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sosyal Sigortalar Kurumu Sigorta Müfettişliği Servislerinin Kuruluşu ile Sigorta Müfettişleri ve Kontrol Memurlarının Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmeliğin" birinci maddesinde düzenlenen, "SSK iller teşkilatı şube müdürlüklerinde, bir şef yönetiminde yeteri kadar sigorta müfettişi, müfettiş adayı, kontrol memuru ile ayrıca memur ve daktilodan meydana gelen bir sigorta müfettişliği servisi bulunur..." hükmü ile sigorta müfettişinin yanında ve ayrı olarak kontrol memurluğu müessesesi kurulmuştur (Çavuş, 2017).

25.02.2011-27857 tarih-sayılı 1. Mükerrer Resmi Gazete'de yayınlanan 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve

Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 14.10.2011 tarihinden itibaren Sosyal Güvenlik Denetmeni unvanı ile görev yapmaya başlayan sosyal güvenlik denetmenleri, SGK'nın taşra (yerel) teşkilatında sosyal güvenlik il müdürü veya il müdürünün görevlendireceği il müdür yardımcısı tarafından verilen görevleri yapmaktadırlar (Çavuş, 2017).

Sosyal Güvenlik Denetmenlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 26.05.2011 tarih 27945 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Denetmenliği Yönetmeliği'nin 24üncü maddesinde geçen;

"Başkan veya yetki devrettiği genel müdür tarafından uygun görülmesi halinde ölüm ve malullükle sonuçlanan iş kazası ve meslek hastalığının soruşturulması, ölüm ve malullükle sonuçlananlar dışındaki iş kazası ve meslek hastalığı hallerinin incelenmesi ve/veya soruşturulması ve hastalık iddiası olaylarının incelenmesi,"

bu mesleğin görev tanımlarından biridir.

Bahsi geçen yönetmelikteki görev tanımına istinaden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 23.09.2019 tarih 2019/20 sayılı genelgesi ile 2016/21 sayılı genelgesinde değişiklik yapılmış olup, değişiklik tarihi itibariyle ölümlü olmayan iş kazası incelemeleri Sosyal Güvenlik Denetmenlerince yapılmaktadır.

4.4. İş Kazalarında Denetim Süreci

İş kazası dosyaları Rehberlik Teftiş Başkanlığı'na veya il müdürlükleri ünitesi Sosyal Güvenlik Denetmenliği'ne havale edilerek denetim talebi oluşturulmakta, inceleme dosyalarının müfettiş veya denetmene zimmetlenmesiyle birlikte denetim başlamaktadır. Müfettiş veya denetmen öncelikli olarak ünitece düzenlenen iş kazası dosyasını ve denetim gerekçesini (mucibi) inceler. Akabinde iş kazasının gerçekleştiği işyerine ait gerekli bütün kayıt ve belgeleri işverenden talep eder. Genellikle ibraz edilmesi talep edilen kayıt ve belgeler aşağıda belirtilmiştir.

- Yasa gereği tutulması zorunlu olan defter ve belgeler (işletme defteri, serbest meslek kazanç defteri yevmiye defteri vb.)
- İşçilerin almış oldukları ücretleri gösteren (ücret) bordroları, ücretler banka yoluyla ödeniyorsa banka dekontları
- Personel özlük dosyaları
- İş sağlığı ve güvenliği alakalı tutulması gereken defter ve belgeler (İSG tespit ve öneri defteri, risk değerlendirmeleri, kişisel koruyucu donanım teslim tutanakları, isg ve işbaşı eğitim katılım belgeleri acil durum planı, kurul defteri ve sektörle alakalı diğer belgeler)
- Kaza olayının adli makamlara intikal etmişse kolluk/savcılık/mahkemece alınan ifadeler, kaza tutanakları, bilirkişi raporları, mahkeme kararları, uzlaşma tutanakları
- Kazayla ilgili varsa diğer bilgi ve belgeler

İşveren tarafından ibraz etme yükümlülüğü bulunan, yasa gereği tutulması gereken defter ve bordrolar ibraz edilmez, eksik ibraz edilir veya yasal süresi dışında ibraz edilir ise işverene 5510 sayılı Kanununun 102nci maddesinin birinci fıkrasının e/1,2 veya 3 numaralı alt bendlerine istinaden idari para cezası uygulanmaktadır. Bu idari para cezaları ilgili kanunda geçen idari para cezaları arasında işverene uygulanabilecek ek yüklü para cezalarından bir tanesidir. Bu durum defter ve belge ibraz etmenin ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir.

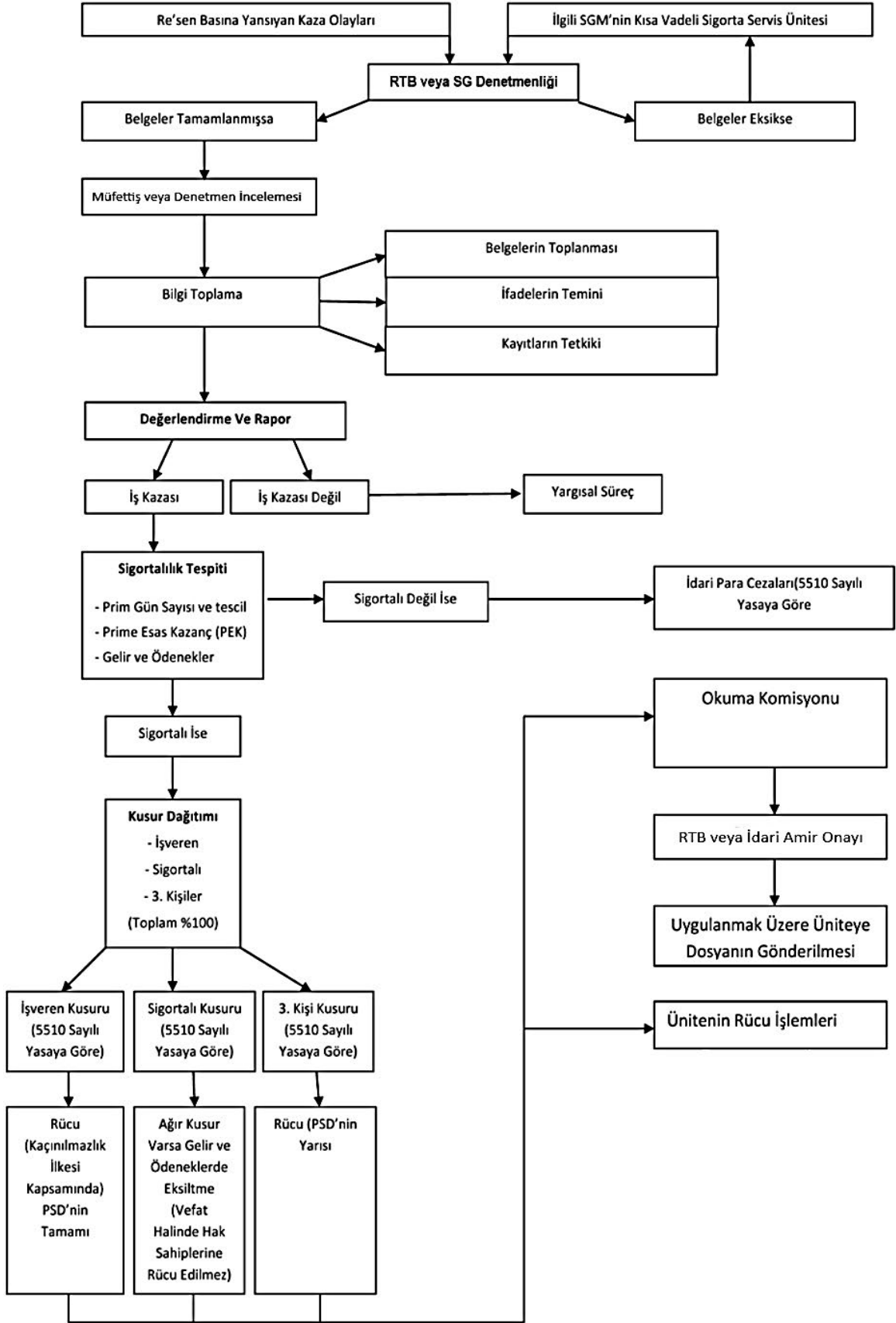
İbraz edilen kayıt ve belgeler Müfettişler veya denetmenlerce incelenerek inceleyen tarafından kayıt inceleme tutanağı düzenlenir ve tutanakla birlikte işverene teslim edilir. Tutanakta ibraz edilen belgelerde tespit edilen hususlara değinilir.

İnceleme sürecinde kazalının, işverenin, kaza tanıklarının ve/veya üçüncü kişilerin yazılı ifadelerine başvurulabilir. Kazayla ilgili gerekirse kazanın gerçekleşmiş olduğu işyerinde veya sahada yerel denetim yapılabilir. Ayrıca olay adli makamlara intikal etmişse kolluk / savcılık / mahkemece alınan ifadeler, kaza tutanakları, bilirkişi raporları, mahkeme kararları, uzlaşma tutanakları incelenir. Gerekiyorsa ilgili makamlar ile yazışma yapılır.

Denetim gerekçesine istinaden temin edilen bilgi ve belgelerle beraber, düzenlenen tutanaklar, alınan ifadeler ve yapılan yazışmalar ile elde edilen diğer bilgi ve belgeler bir araya getirilerek, Sgk mevzuatı, iş mevzuatı, isg ile diğer mevzuatlar beraber değerlendirilerek iş kazası raporu tanzim edilir. Tanzim edilen raporda,

- İşçinin kaza geçirdiği işi yapmaya nitelik ve sağlık açısından uygun olup olmadığı,
- İbraz edilen özlük dosyasının eksiksiz olarak oluşturulup oluşturulmadığı,
- Kazalının yaptığı işle ilgili olarak gerekli işbaşı ve isg eğitimleri alınmadığı,
- Kazalıya KKD'ların teslim edilip edilmediği, teslim tutanaklarının olup olmadığı,
- Kazalının sigortalı sayılıp sayılmayacağı,
- Sigortalı olması halinde sigortalı tescilinin yasal süresi içinde yapılıp yapılmadığı,
- Meydana gelen kazanın mevzuat gereği iş kazası sayılıp sayılmadığı,
- İşverence iş kazası bildirim yapılmadığı, yasal süresinde yapılıp yapılmadığı,
- İbraz edilen işyeri kayıt ve belgelerinin mevzuata uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği,
- İşveren tarafından kazalıya ödenen ücret ile işçi adına SGK'ya bildirilen prime esas kazançların mutabık olup olmadığı,
- İş kazası akabinde işverenin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği,
- Kazalı, işveren ve üçüncü kişilerin varsa kusurlarının ne olduğu belirtilerek kusur oranlarının bu kişilere dağıtılması,
- Varsa başka mevzuata aykırı durumların belirlenmesi halinde ilgili kuruluşlara bilgi verilmesi hakkında ünitelerin yönlendirilmesi,

hususları inceleme konusu mevzuatı kapsamında değerlendirilerek sonuç ve kanaate varılmaktadır.

Şekil 4.2. İş kazası sonrasında denetim süreci

Tanzim edilen rapor Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı veya ilgili il müdürlüklerinde kurulu Sosyal Güvenlik Denetmenliği rapor okuma komisyonu tarafından mevzuatta yer alan şekil ve esas şartları sağlayıp sağlamadığı değerlendirilerek gereği yapılmak üzere ilgili üniteye gönderilir. Tanzim edilen müfettiş veya denetmen raporunun sonuç ve kanaat kısmında yer alan maddelerdeki işlemler ve varsa idari para cezaları ilgili üniteler tarafından gerçekleştirilmektedir.

4.5. İş Kazalarında İşverenin, Sigortalının ve Üçüncü Kişilerin Sorumlulukları

SGK müfettişleri veya denetmenleri tarafından yapılan iş kazası soruşturmaları sonucu tanzim edilen raporlarda, işçi, işveren ve varsa üçüncü kişiler hakkında kusur oranları belirtilmektedir. Kusur oranları belirtilen raporlarda, oranların verileceği kişiler ve kusur oranları ayrı ayrı gerekçeleriyle birlikte yer almaktadır.

4.5.1. İşverenin kusur sorumluluğu

İş kazası veya meslek hastalığının gerçekleşmesinde işveren kusuru hakkındaki düzenlemeler, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 21 inci maddesi ile 76 ncı maddesinde yer almakta olup, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 45inci maddesinin ilk üç fıkrası kanun hükümlerine açıklık getirmektedir.

İş kazası veya meslek hastalığı işverenin, kastı, suç sayılabilir bir hareketi veya çalıştırdığı sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, işveren kuruma karşı sorumlu hale gelir.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde kasıt;

“Kasıt; iş kazası veya meslek hastalığına işverenin bilerek ve isteyerek hukuka aykırı eylemi nedeniyle neden olması halidir. Zarara neden olan eylemin bilinçli olarak yapılması kasıt için yeterli olup sonuçlarının istenip istenmemesi kastı ortadan kaldırmaz. İşverenin eylemi hukuka aykırı olmamakla birlikte, yaptığı hareketin hukuka aykırı sonuç doğurabileceğini bilmesi, ihmali veya ağır ihmali sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.”

şeklinde tanımlanmıştır (SSİY, 2010).

İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı, suç sayılabilir bir hareketi ve çalıştırdığı sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılacak olan ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarla sınırlı olmak üzere işverene rücu edilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınmaktadır.

Kaçınılmazlık ise, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınan tüm önlemlere rağmen kısmen ya da tamamen iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren gerekli tedbirleri almamışsa olayın kaçınılmazlığı ileri sürülemez.

Yürütülen iş kazası soruşturmaları, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Soruşturmaları" konulu 2014/4 sayılı iç emrine uygun bir şekilde yürütülmektedir. İşverenin kusur oranı belirlenirken aşağıda yer alan üç temel unsur esas alınmaktadır. Bunlar;

- "İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamında önlem alma yükümlülüğü,"
- "İş sağlığı ve güvenliği ile genel ve özel mevzuat kapsamında denetim ve gözetim borcu,"
- "Sosyal güvenlik hukuku kapsamında kaçınılmazlık"

olgusudur. Eğer iş kazası aşağıda belirtilen üç esas unsurdan;

- "Makine unsuru (iş ekipmanının hatalı olması, koruyucunun yetersiz olması, kontrol ve bakım eksikliği, mühendislik hizmetinin yetersiz olması gibi),
- Çevre ve ortam unsuru (yetersiz ve uygun olmayan çalışma alanı, yapılan işe uygun olmayan çalışma şekli gibi),
- Yönetim unsuru (yetersiz üretim organizasyonu, tamamlanmamış talimatlar, güvenlik yönetimi planının yetersiz olması, gerekli eğitimlerin verilmemesi ve öğretimlerin yapılmaması, yanlış personel istihdamı yapılması, üretim baskısı, ara dinlenmelerinin kullandırılmaması, yasal olmayan fazla mesai uygulaması gibi),"

dolayı meydana geliyor ise, kusur büyük oranda işverendedir (2014/4 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Soruşturmaları, 2014).

4.5.2. Sigortalının (kazalının) kusur sorumluluğu

5510 sayılı Kanununun 22 nci maddesinde;

"Sigortalının aşağıdaki sayılan nedenlerden dolayı iş kazasına veya meslek hastalığına uğraması, hastalanması, tedavi süresinin uzaması veya iş göremezliğinin artması hallerinde geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri;

b) Ceza sorumluluğu olmayanlar hariç, ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalının kusur derecesi esas alınarak üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir.

c) Kasdi bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan, hastalanan veya Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, yarısı tutarında ödenir."

hükmü yer almaktadır (SSGSSK, 2006). Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 44üncü maddesinde ise ilgili kanun hükümlerine açıklık getirmektedir.

Olayın meydana gelmesinde sigortalı kusuruyla ilişkili olmaması ve kazadan sonraki bir duruma işaret etmesi sebebiyle 5510 sayılı Kanununun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki husus istisna olmak üzere, aynı maddenin (b) ve (c) bendi ile Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 44 üncü maddesine göre, bir iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalıya kusur izafe edebilmesi için, mevzuatta öngörülen genel şartların (sigortalı

olma, olayın yasadaki koşullara uygun olarak iş kazası veya meslek hastalığı sayılması gibi) yanı sıra bir takım özel koşulların da varlığı gerekmektedir. Bu şartlar, sigortalının ceza sorumluluğunun bulunması ve ağır kusuru veya kasti bir hareketi sebebi ile iş kazası sebep olmasıdır.

Bu nedenle olayla ilgili soruşturma yapan müfettiş veya denetmen, kazalının bireysel özellikleri (yaş, hastalık, engel durumu, vb.) ile olay anında içinde bulunduğu şartları, sigortalıya kusur oranı verilirken göz önünde bulundurmaktadır.

Temin edilecek bilgi ve belgelere göre, olayın meydana gelmesinde sigortalının kastının olduğu yönünde kesin kanaate varılması halinde, 5510 sayılı Kanununun 22 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin uygulanması önerilmektedir.

İşg mevzuatında, iş güvenliği ile ilgili birçok yükümlülük işverene yüklenmekle iken işçinin de alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyma gibi sorumluluğu da bulunmaktadır. Bu hususta, 6331 sayılı Yasanın "Çalışanların yükümlülükleri" başlıklı 19 uncu maddesinde, "işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda, işçilerin uymak" şeklinde hüküm yer almaktadır.

İşverence verilen iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim ve talimatlar doğrultusunda çalışanların uymak zorunda olduğu yükümlülükleri şunlardır:

- "Kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemek.
- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.
- Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.
- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.
- Teftiše yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.
- Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak" (2014/4 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Soruşturmaları, 2014).

İşçilerin söz konusu yükümlülöklere uymaması, SSİY'nin 44 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince "ağır kusur" olarak değerlendirilmektedir (2014/4 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Soruşturmaları, 2014).

4.5.3. Üçüncü kişi / kişilerin sorumluluğu

İş kazalarının meydana gelmesinde işveren ve kazalının yanı sıra üçüncü bir kişinin de sorumluluğu olabilmektedir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 21 inci maddesinin dördüncü fıkrasında tanımlanan "üçüncü kişi", "kazaya, hastalığa veya

meslek hastalığına uğrayan sigortalı ile bunun işvereni dışında kalan tüm kişileri" ifade etmektedir (SSGSSK,2006).²⁸ Anlaşılacağı üzere üçüncü kişi, gerçek bir kişilik olabileceği gibi tüzel bir kişilik de olması söz konusudur.

5510 sayılı Kanununun 21 inci maddesinin dördüncü fıkrasında;

"İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir."

hükmü ile yine aynı Kanununun 39 uncu maddesinin birinci fıkrasında *"Üçüncü bir kişinin kasti nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir."* Hükmünü amirdir (SSGSSK, 2006).

Bahsi geçen kanunda ve alt mevzuatta üçüncü kişiler için kusurda detaylandırma yapılmamıştır. Kasıt, ağır kusur ve ihmal kavramları aynı maddede değerlendirilmektedir. Üçüncü kişinin sorumlu tutulabilmesi, kusuru ile olaya sebep olmasına bağlı olup, üçüncü kişi hakkında kusursuz sorumluluk esasları uygulanamamaktadır.

Yapılan iş kazası soruşturmasında üçüncü kişilerin kusurunun veya kastının olduğu yönünde kesin kanaate varılması halinde, tanzim edilen müfettiş ve denetmen raporlarında 5510 sayılı Kanununun 21 inci maddesinin dördüncü ve 39 uncu maddesinin birinci fıkralarının uygulanması bakımından öneride bulunulmakta ve ilgili ünitece rücu işlemleri yapılmaktadır.

4.6. Rücu İşlemlerine Esas Tutarın Hesabı

İşveren gerçekleşen iş kazasında kusurlu ise, kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin tamamından kusur oranı kadar sorumlu olmakta ve bu tutar Sosyal Güvenlik Kurumunca işverene rücu edilmektedir (SSGSSK, 2006).

Eğer kazada üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse ya da belirli bir oranda kusuru varsa, üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar, sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar olmakta ve bu tutar Sosyal Güvenlik Kurumunca bu kişilere rücu edilmektedir.

²⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 15.03.2012 tarih, 2011/128 Esas, 2012/40 Karar sayılı kararı.

5. BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Amacı ve Metodu

Bu araştırmada, Çorum ilinde yaşanmış olan iş kazalarının sosyal güvenlik mevzuatı açısından incelenme şekli ve iş kazalarının sonuçlarının neler olduğu gözlemlenerek ulaşılan verilerden iş kazalarının önlenmesi ve denetim mekanizmasının iyileştirilmesine ilişkin çözüm önerilerinin üretilmesi hedeflenmiştir.

Yapılan çalışmada, Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Denetmenlerince tanzim edilen iş kazası raporları incelenmiş olup, doküman / kayıt incelemesi yöntemiyle iş kazalarına ilişkin nicel ve nitel veriler toplanmıştır (NSF, 2002). Ayrıca bu raporlardan elde edilecek verilere ulaşımın zor olması ve yapılan çalışmanın bu alanda yapılan nadir çalışmalardan bir tanesi olması araştırmanın önemini göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada Sosyal Güvenlik Kurumu'ndaki denetim süreci detaylı ve yalın bir dille anlatılmaya çalışılarak daha sonra yapılacak çalışmalara rehber niteliğinde olması da amaçlanmıştır.

5.2. Çalışma Alanı, Kapsamı ve İnceleme Dönemi

Bu çalışma, Çorum ilinde gerçekleşen iş kazaları odaklı olup, geçmiş son 5 yılda (2017-2021 yılları arası) gerçekleşen ve teftiş sonucu tanzim edilen iş kazaları raporları incelenerek en güncel verilere ulaşmak amaçlanmış, ayrıca tek yılla sınırlı kalınmayıp veri aralığı da genişletilmiştir. Söz konusu yaşanmış iş kazaları olaylarına ve bu kazalarla ilgili tanzim edilen iş kazası raporlarına ulaşabilmek adına Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nden 18.11.2021 tarih E-56539964-663.99-35342482 sayılı yazı ile araştırma izni talep edilmiş, 19.11.2021 tarih E-21490497-900-35428670 sayılı yazı ile yasal izinler alınmıştır. Alınan izin sonrasında Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü arşivlerinde yer alan Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Denetmenleri tarafından tanzim edilen 202 adet iş kazası raporunda ve eklerinde incelemeler yapılmıştır.

Bu çalışmada sadece 5510 sayılı Kanun'un 4 / (a) bendi kapsamındaki sigortalıların geçirmiş oldukları iş kazaları incelenmiş olup, kendi nam ve hesabına çalışanlar ile yabancı uyruklu şahısların geçirmiş oldukları iş kazaları dikkate alınmamıştır.

5.3. Verilerin Sınıflandırılması

Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü arşivlerinde yer alan iş kazası raporlarından, kazalılarının demografik verileri, kazanın hangi sektörde gerçekleştiği, kazalının mesleki tecrübesi, sigortalı

olup olmadığı, kaza sonucunda hayatını kaybedip kaybetmediği, hayatını kaybetmemiş ise meslekte kazanma gücü kaybı oranının ne olduğu, kazaya kimlerin sebep olduğu ve bu kişilerin kusur oranları elde edilerek bir araya toplanmıştır.

İş kazası gerçekleşen benzer sektörler bir araya getirilerek 12 ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Sektör sınıfları aşağıdaki gibi belirlenmiş, alfabetik olarak sıralanmıştır.

- 1- Gıda Sanayi
- 2- Hizmet Sektörü
- 3- İnşaat Sektörü
- 4- Kamu Kurumları
- 5- Maden Sektörü
- 6- Metal Sanayi
- 7- Mobilya Sanayi
- 8- Tarım Sektörü
- 9- Taşımacılık Sektörü
- 10- Tekstil Sektörü
- 11- Toprak Ürünleri Sanayi
- 12- Diğer Sektörler

İş kazalarının gerçekleşme nedenleri 11 başlık altında sınıflandırılmış, belirlenen sınıflar aşağıda sıralanmıştır.

- 1- Elektrik Çarpması
- 2- Kalp Krizi / Beyin Kanaması
- 3- Kavga / Silahla Vurulma / Bıçaklanma
- 4- Kayarak veya Takılarak Düşme
- 5- Makinenin Kontrolden Çıkması
- 6- Makineye UzuV Sıkışması / Ezilmesi / Kopma / Kesik
- 7- Patlama / Göçük / Yangın / Toprak Kayması / Zehirlenme / Boğulma
- 8- Trafik Kazası
- 9- Üzerine Cisim Devrilmesi / Çarpması Sonucu Ezilme
- 10- Yüksekten Düşme
- 11- Diğer

Toplanan verilerin yanı sıra incelenen iş kazalarından bazılarındaki olay örgüleri ve denetim süreci Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uyularak özetlenmiştir.

5.4. Verilerin Analizi

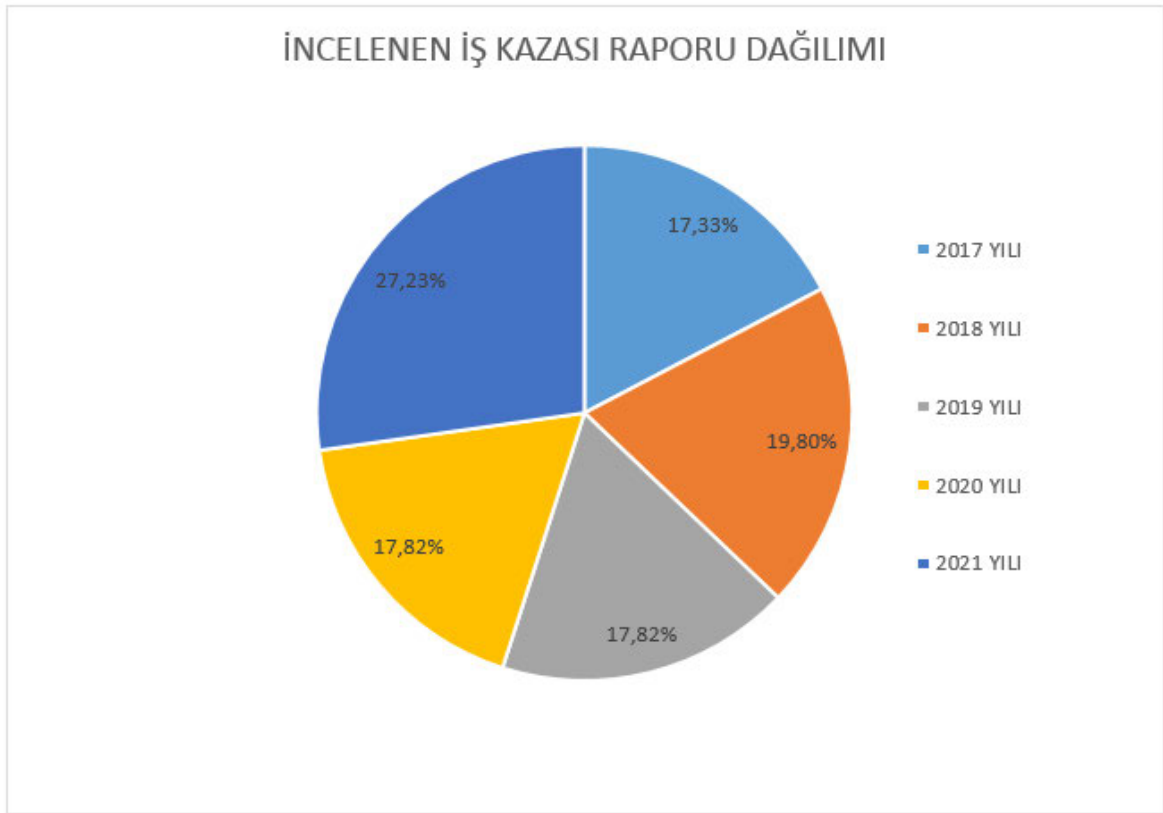
Çalışmada elde edilen verilerin tamamı gerçek veriler olup yapılan denetimler sonucu ortaya çıkmış verilerdir. Ayrıca 2017-2021 yılları arasında gerçekleşen iş kazaların tamamını kapsamamaktadır. Elde edilen veriler grafiklere dökülerek istatistiki olarak resmedilmiş ve yorumlanmıştır.

6. BÖLÜM

BULGULAR

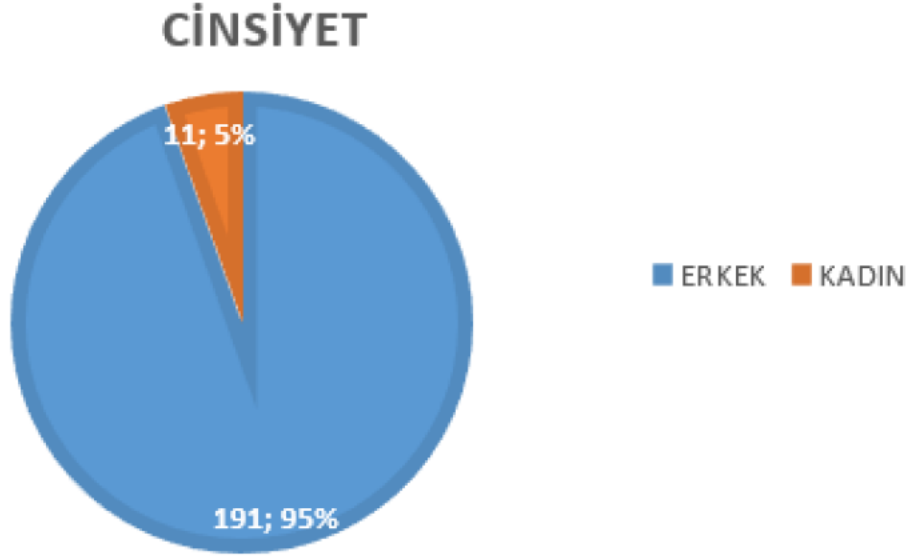
Bu bölümde, Çorum'da gerçekleşen iş kazaları akabinde yapılan iş kazası soruşturmalarında tanzim raporlarından elde edilen veriler bir araya getirilerek yüzde ve frekanslarına yer verilmiştir. Ayrıca incelenen iş kazalarından bazılarındaki olay örgüleri ve denetim süreci Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uyularak özetlenmiştir.

Şekil 6.1. İncelenen iş kazası raporlarının yıllara göre dağılımı

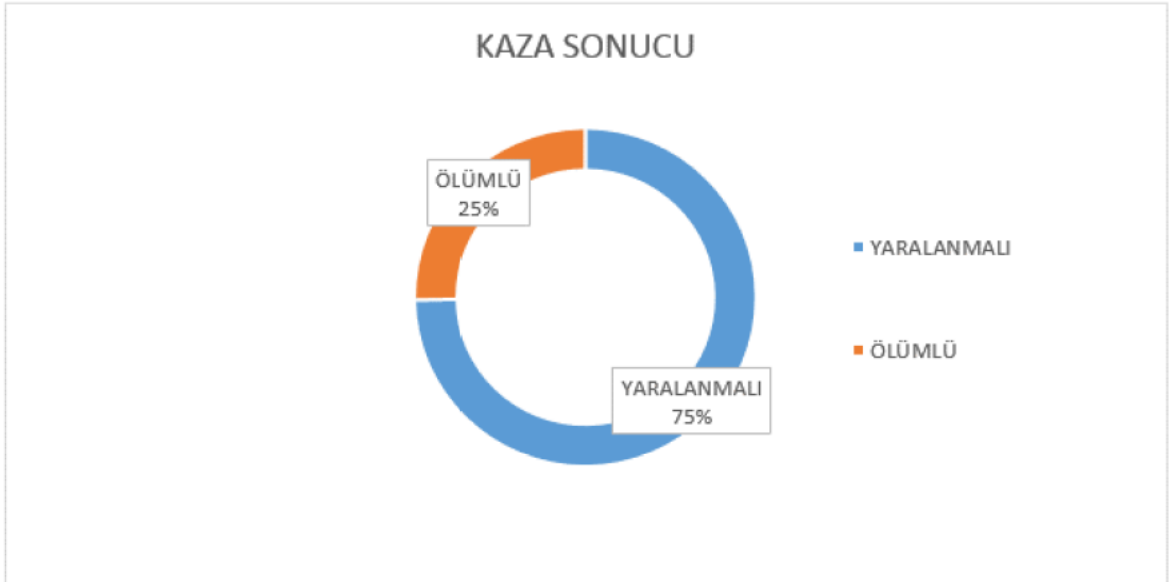
Çalışmada toplam 202 iş kazası raporu incelenmiştir. İncelenen raporlar, son 5 yıl içerisinde ölüm ve %10'un üzerinde MKGKO ile sonuçlanan iş kazaları akabinde tanzim edilen raporlar seçilmiştir. İncelenen iş kazalarının, %17,33'ü 2017 yılında, %19,80'i 2018 yılında, %17,82'si 2019 yılında, %17,82'si 2020 yılında ve %27,23'ü 2021 yılına aittir.

6.1. İş Kazalarına İlişkin Grafikler

Şekil 6.2. Cinsiyete göre iş kazaları

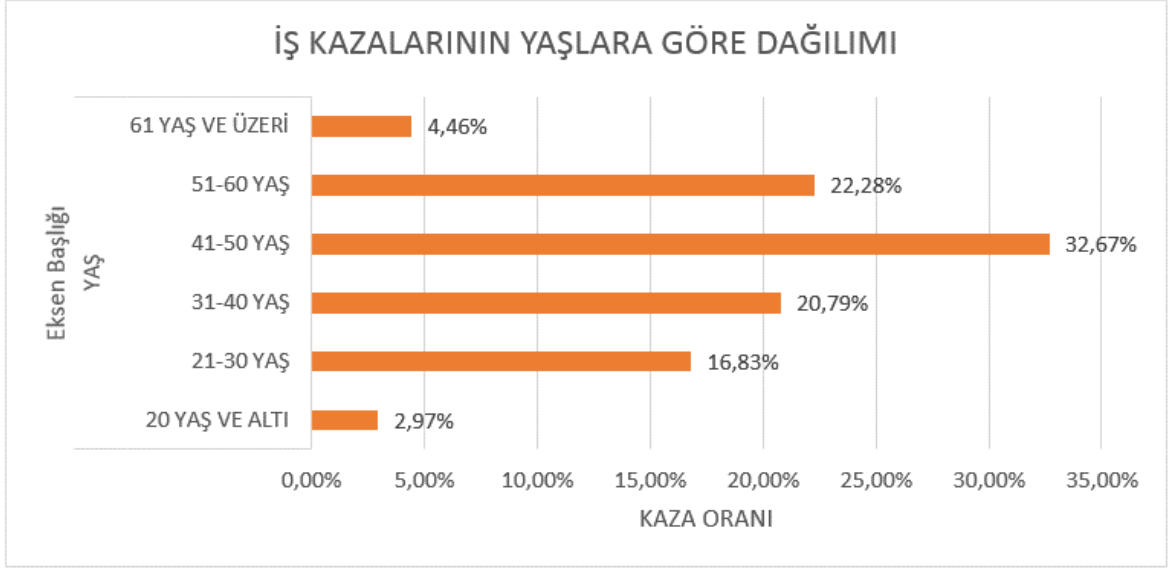
İncelenen toplam 202 iş kazası olayında, kazaların 191'ini (%94'55'ini) erkekler, 11'ini (%5,45'ini) ise kadınlar geçirmiştir. Kazaların çoğunlukla gerçekleştiği sektörlerde erkek iş gücünün fazla olmasından kaynaklı olarak kaza geçiren kişilerin erkek çoğunluklu olması kaçınılmazdır.

Şekil 6.3. Yaralanmalı ve ölümlü iş kazaları

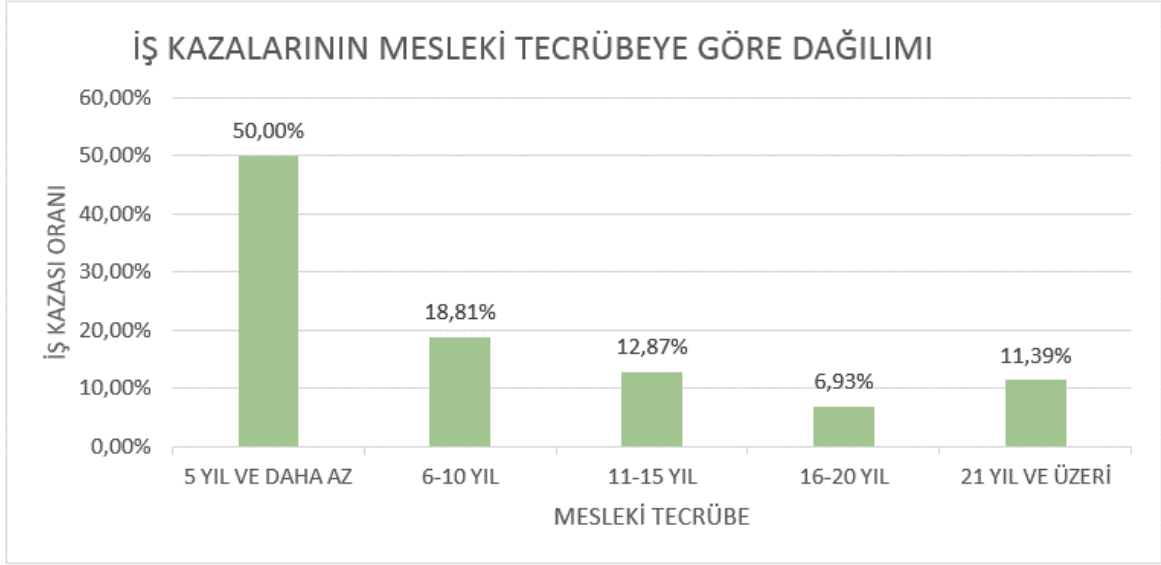
Çorum ilinde 2017-2021 yıllarında gerçekleşen ve çalışmaya konu 202 kazanın %75'inin yaralanma (%10 ve üzeri meslekte kazanma gücü kaybı olan), %25'inin ise ölüm ile

sonuçlandığı, yaralanmalı iş kazaların ölümlü iş kazalarının yaklaşık 3 katı olduğu gözlemlenmiştir.

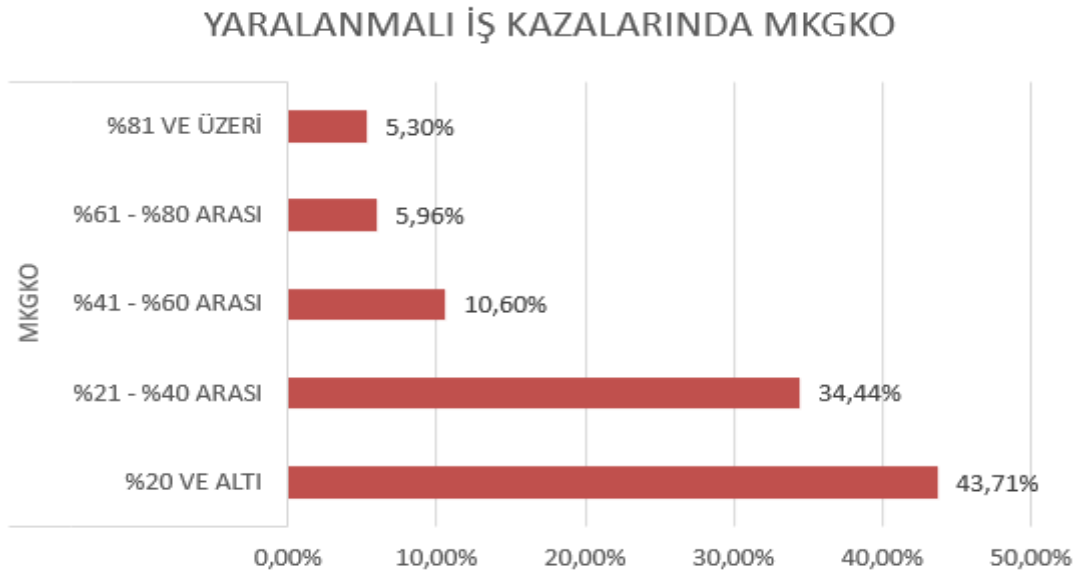
Şekil 6.4. Yaşlara göre iş kazaları

Çalışmaya konu 202 kazanın yaşlara göre dağılımı incelendiğinde, kazaların en çok 41-50 yaş aralığında gerçekleştiği, bu yaş aralığında gerçekleşen iş kazalarının, toplam iş kazası sayısının %32,67'si olduğu gözlemlenmiştir. Bu kaza oranını %22,28 ile 51-60 yaş aralığı ve %20,79 ile 31-40 yaş aralığı takip etmiştir. Kaza gerçekleşme oranının en az olduğu yaş aralıklarının ise 20 yaş ve altı bireyler ile 60 yaş üstü bireylerden oluştuğu gözlenmiştir. Yukarıda ki veriden de anlaşılacağı gibi bu durumun sebebinin çalışma hayatına 20 yaş altı ve 60 yaş üstü bireylerin daha az katılmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yaşları 40-60 yaş aralığında bulunan çalışanların olgunluklarına güvenerek ihmalkâr davrandıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

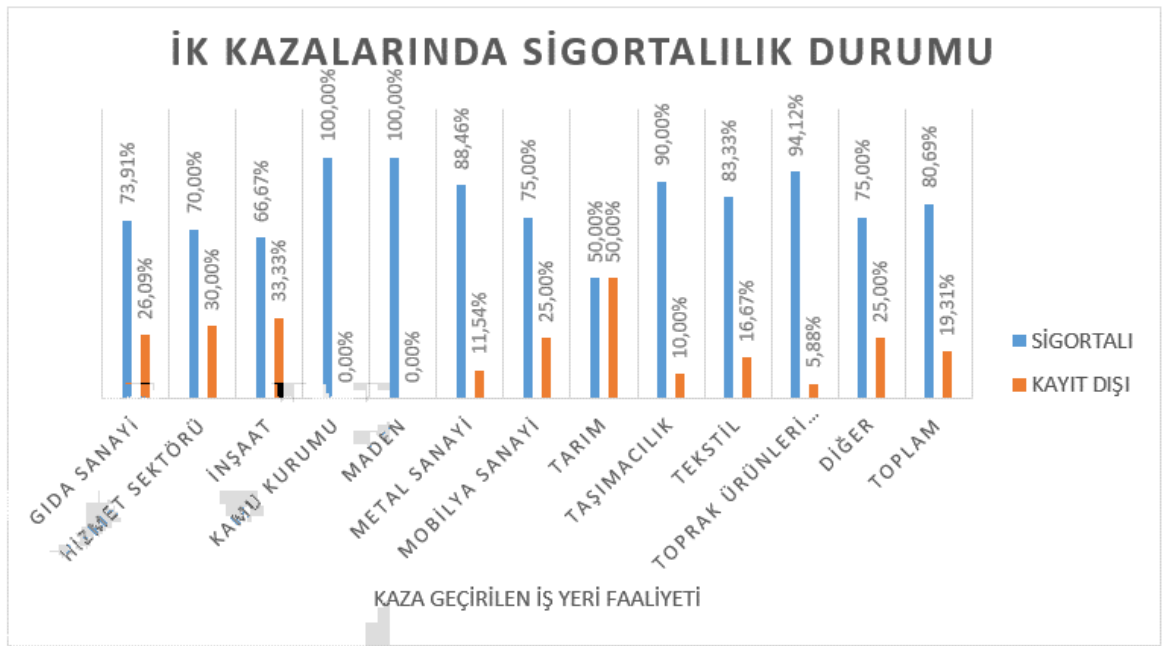
Şekil 6.5. İş kazalarının mesleki tecrübeye göre dağılımı

Kaza geçiren kişilerin mesleki tecrübeleri beş gruba ayrılarak 5 yıl ve daha az, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ile 21 ve üzeri olacak şekilde Şekil 6.5.'de sınıflandırılmıştır. İş kazası geçirenlerin yarısının 5 yıl ve daha az mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Bu oran azımsanmayacak kadar fazla olup mesleki tecrübe arttıkça gerçekleşen iş kazası sayıları da azalmaktadır. Mesleki tecrübenin çalışma hayatında iş güvenliği kültürünün oluşmasıyla doğru orantılı olduğu, mesleki tecrübesi az olan kişilerin fazla olan kişilerin yanında çalıştırılması ve bu kişilerin mesleki tecrübelerinden yararlandırılması, iş kazaların gerçekleşme oranlarını düşürdüğü belirlenmiştir.

Şekil 6.6. Yaralanmalı iş kazalarında meslekte kazanma gücü kaybı oranı

%10 ve üzeri meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlanan 151 iş kazasının, %43,71'inin %20 ve daha az oranda, %34,44'ünün %21-%40 oranda, %10,60'ının %41-%60 oranda, %5,96'sının %61-80 oranda ve %5,30'unun ise %81 ve üzeri oranda meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. İncelenen yaralanmalı iş kazalarının büyük çoğunluğunun %10-%20 meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlandığı, oran arttıkça gerçekleşen iş kazası sayılarının da azaldığı belirlenmiştir. Meslekte kazanma gücü kaybı oranı, kaza geçiren kişinin geçirdiği kazadan ne kadar etkilendiğini gösteren en net veridir. Yaralanmalı kazalarda meslekte kazanma gücü kaybının olmaması veya az olması iş güvenliğinin en önemli hedeflerinden biridir.

Şekil 6.7. İş kazası geçirenlerin sigortalılık durumu

Toplam kazaların yaklaşık %80'i sigortalı iken yaklaşık %20'sinin kayıt dışı çalıştıkları gözlemlenmiştir. En çok kayıt dışılığın gözlemlendiği sektörler sırasıyla tarım, inşaat, hizmet sektörü ve gıda sanayi olarak sıralanmaktadır. Kamu kurumlarında ve madenlerde kaza geçirenlerde ise kayıt dışılığa rastlanılmamıştır. Kayıt dışı çalışan bir kişinin kazaya uğraması sonucunda işverene SGK tarafından ciddi müeyyideler uygulanmaktadır. Bu sebeple kayıt dışılık ne kadar azalırse SGK tarafından uygulanacak müeyyideler azalacak ve karşılanan masraflar da artacaktır. Kayıt dışılığın yüksek olduğu tarım, inşaat, hizmet sektörü ve gıda sanayiinde kayıt dışılığın en büyük sebebinin işverenin maliyeti düşürmeye çalışması veya bilinçsizliğinden kaynaklandığı belirlenmiştir.

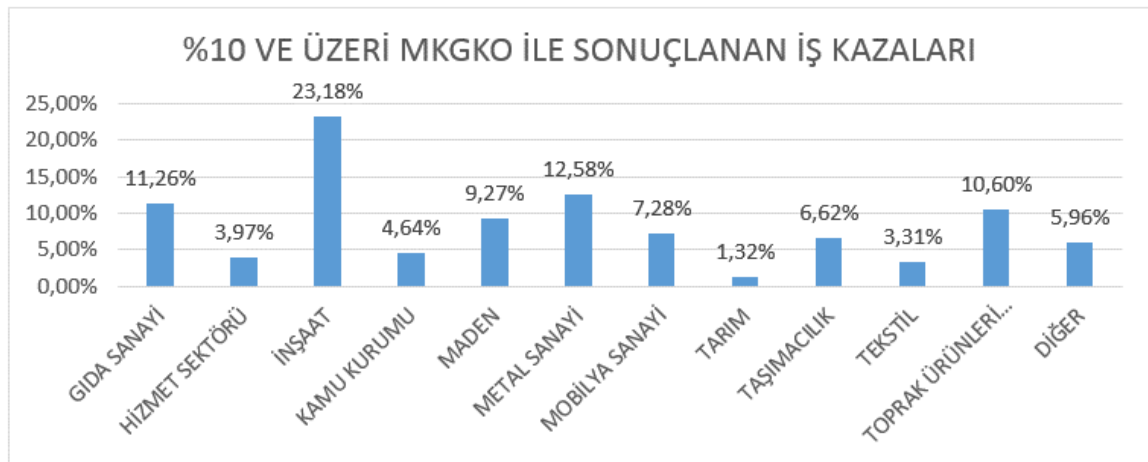

Şekil 6.8. Sektörlere göre iş kazası bildirimleri

Gerçekleşen iş kazaları akabinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan bildirimler sektörlere ayrılarak Şekil 6.8.'de gösterilmiştir. Oransal olarak iş kazası bildiriminin en çok yapılmadığı sektörler sırasıyla tarım, diğer, hizmet ve tekstil sektörleridir. Bildirimlerin oransal olarak en çok yapıldığı sektörler ise sırasıyla maden, metal ve toprak ürünleri imalat sanayiidir. Kurum müfettiş ve denetmenlerince yapılan soruşturmalarda, iş kazası bildirimlerinin yapılmamasının genellikle sebebinin kayıt dışılık ve işverenin bildirim yapmayı unutmamasından kaynaklı olduğu belirlenmiştir.

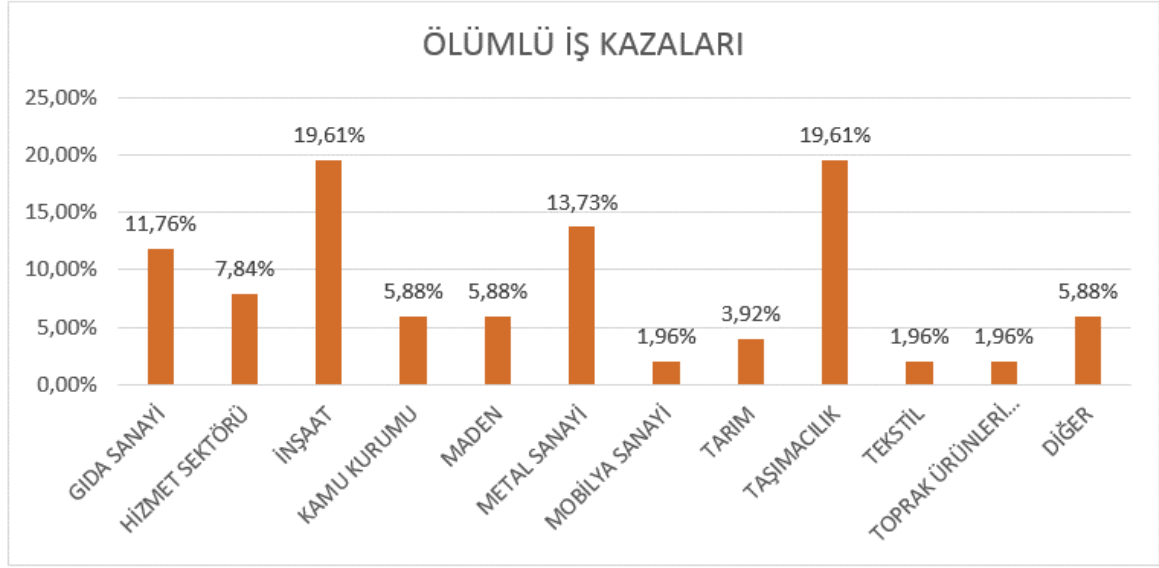
6.1.1. Sektörlere göre iş kazaları

Bu bölümde, incelenen iş kazaları 12 ana sektörlere ayrılarak kazaların sonuçları (ölümlü / yaralanmalı), kaza gerçekleşme şekilleri ve kusur dağılımları alt başlıklarda detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 6.9. %10 ve üzeri mkgko ile sonuçlanan yaralanmalı iş kazaları

İncelenen 202 iş kazasının 151'i %10 ve üzeri meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlanmış ve bu kazalılara Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır. Gerçekleşen 151 yaralanmalı kazanın %23,18'i inşaat, %12,58'i metal sanayi, %11,26'sı gıda sanayi, %10,60'ı toprak ürünleri imalat sanayiinde gerçekleşmiştir. Diğer sektörlerde ise bu oran %10'un altına düşmüştür. Görüldüğü üzere en çok yaralanmalı iş kazasının gerçekleştiği sektör inşaat sektörüdür.

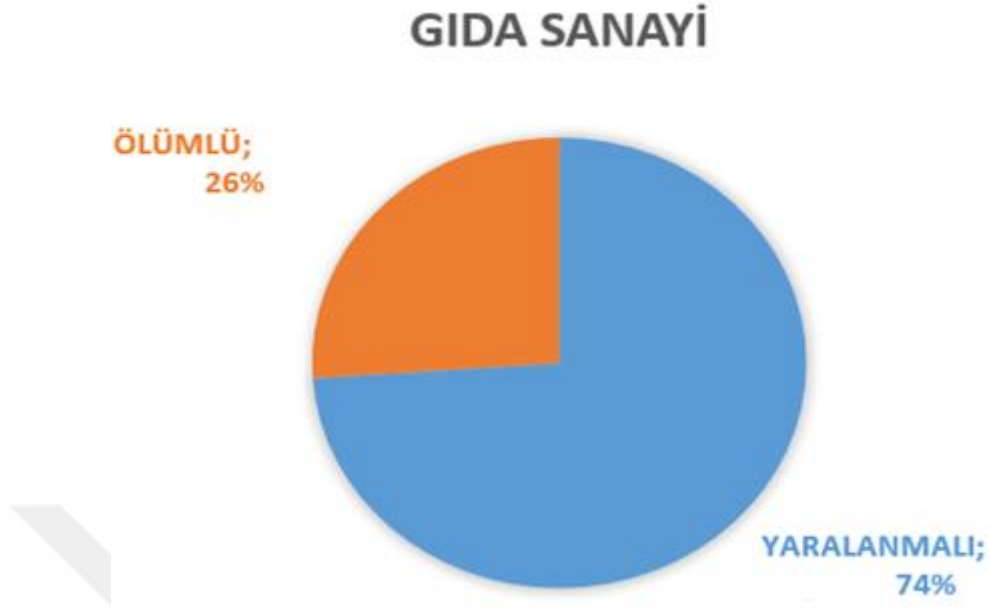
Şekil 6.10. Ölümle sonuçlanan iş kazaları

İncelenen 202 iş kazasının 51'i ölümle sonuçlanmış ve bu kazalıların hak sahiplerine (eş, çocuk, ana - baba²⁹) Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır. Gerçekleşen 51 ölümlü kazanın %19,61'i inşaat, %19,61'i taşımacılık, %13,73'ü metal sanayi, %11,76'sı gıda sanayiinde meydana gelmiştir. Diğer sektörlerde ise bu oran %10'un altına düşmüştür. Ölümle sonuçlanan iş kazalarının en çok olduğu sektörler inşaat ve taşımacılık sektörüdür.

Bahsedilen 12 ana sektörde gerçekleşen kazaların sektörlere göre sonuçları (ölümlü / yaralanmalı), kaza gerçekleşme şekilleri ve kusur dağılımları aşağıda alt başlıklarda detaylı olarak gösterilmiştir.

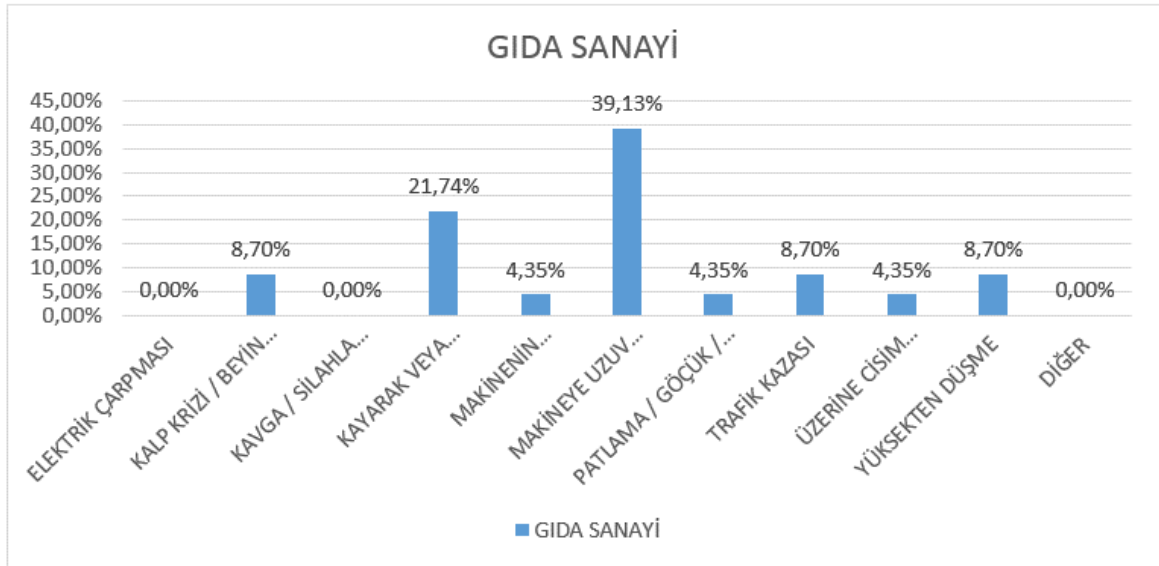
²⁹ Ölümlü iş kazası sonucunda anne ve babaya talepte bulunması halinde Sosyal Güvenlik Kurumunca sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmektedir. Anne ve babaya gelir bağlanabilmesi için kazalının eş ve çocuğundan artan hisse bulunması şarttır. Eğer talepte bulunan anne ve baba 65 yaşından büyükse artan hisse bulunma şartı da aranmamaktadır.

6.1.1.1. Gıda Sanayiinde Gerçekleşen İş Kazaları

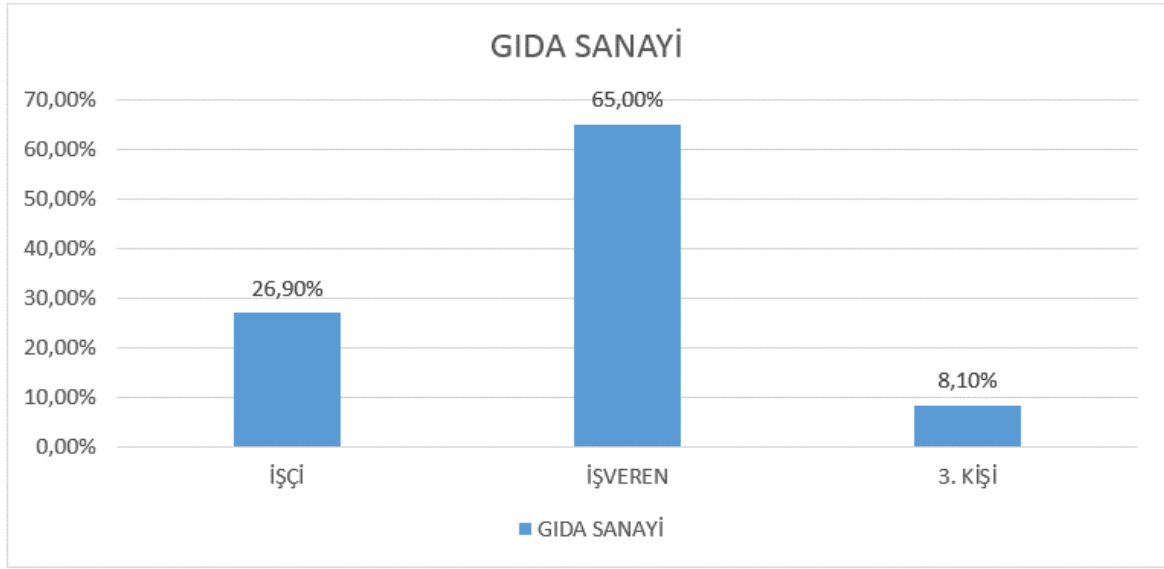
Şekil 6.11. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Gıda sanayiinde gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %26'sının ölümlü, %74'ünün ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Her ne kadar bu sektörde faaliyet gösteren işyerlerin büyük bir kısmı az tehlikeli sınıfta yer alsada, Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan her 10 iş kazasından 1'inin gıda sektöründe gerçekleşmesi, bu sektörde iş sağlığı ve güvenliği kurallarına riayet edilmediğini ve ağır sonuçlarla karşılaşıldığını göstermektedir.

Şekil 6.12. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

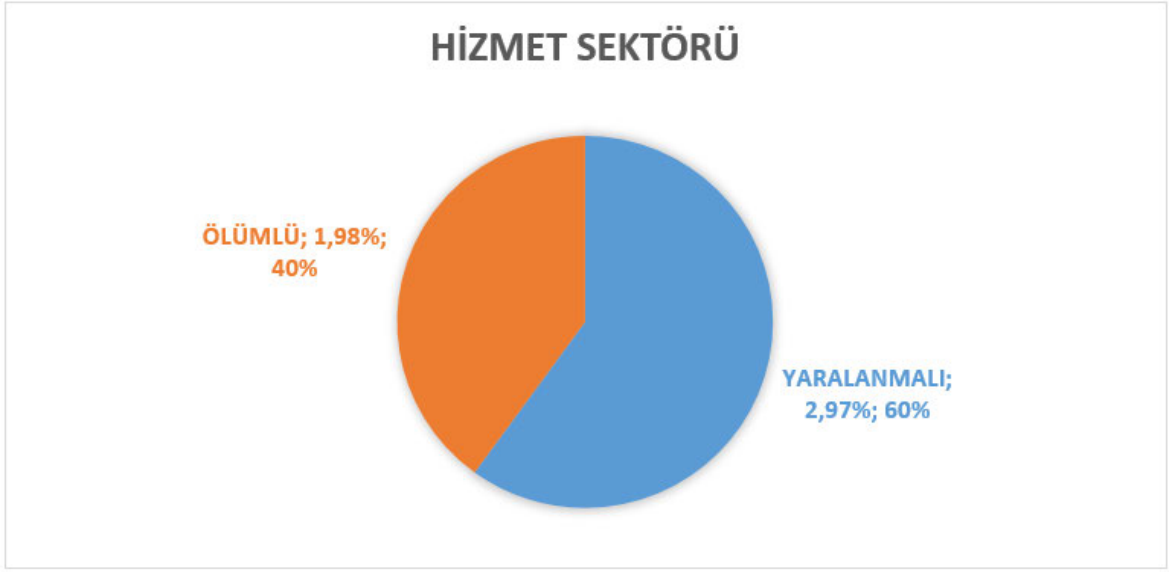
Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının %39,13'ünün makineye uzuv sıkışması ve ezilmesinden, %21,74'ünün ise kazalının kayarak veya takılarak düşmesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde anlaşılmıştır ki, bu sektörde faaliyet gösteren yumurta üretilen çiftliklerde ve un vb. ürünlerin imalatının yapıldığı işyerlerinde makineleşmenin artması, işverenlerin gerekli tedbirleri almaması ve çalışanların makine kullanımı hususunda yeterli bilgiye sahip olmaması makineden kaynaklı kazaların gerçekleşmesinin en büyük sebebidir. Ayrıca süt ve süt ürünleri imalatının yapıldığı işyerlerinde ise kaygan zeminden kaynaklı olarak iş kazalarının gerçekleştiği, bu kazaların kişisel koruyucu donanımların (kaymaz tabanlı ayakkabı vb.) kullanılmamasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Şekil 6.13. Gıda sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

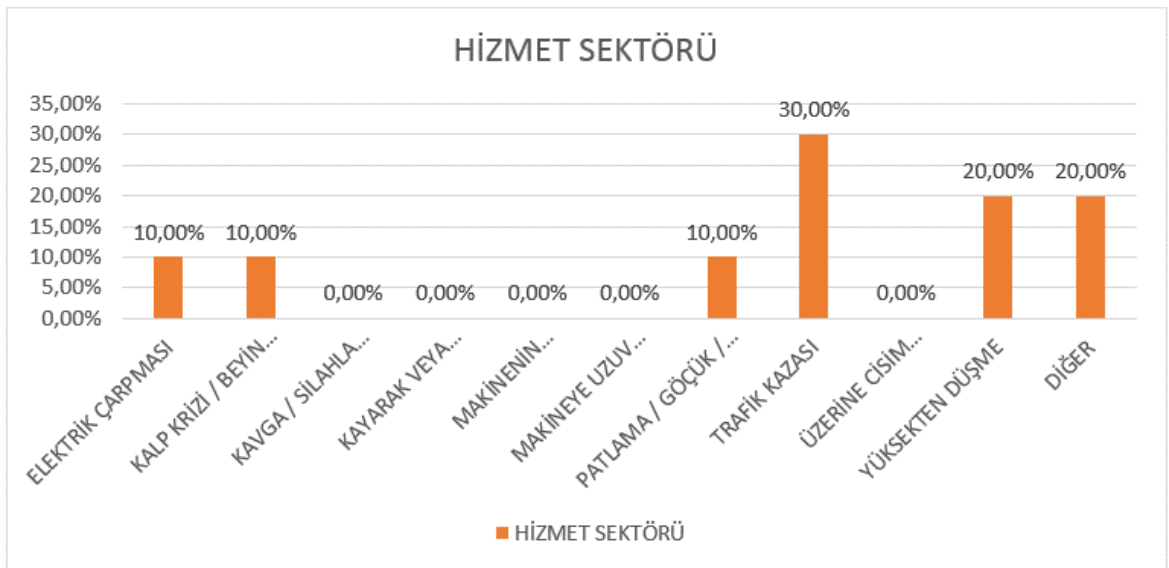
Gıda sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %65 oranla işverende, %25,90 oranla işçide ve %8,10 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin kullanılan makinelerin işveren tarafından iş güvenliğine uygun hale getirilmemesi, kişisel koruyucu donanım temin edilmemesi ve çalışma ortamının çalışmaya elverişli hale getirilmemesi olduğu gözlemlenmiştir. İşçiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle işveren tarafından temin edilen kişisel koruyucu donanımların kullanılmaması ile işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapması olduğu belirlenmiştir.

6.1.1.2. Hizmet Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

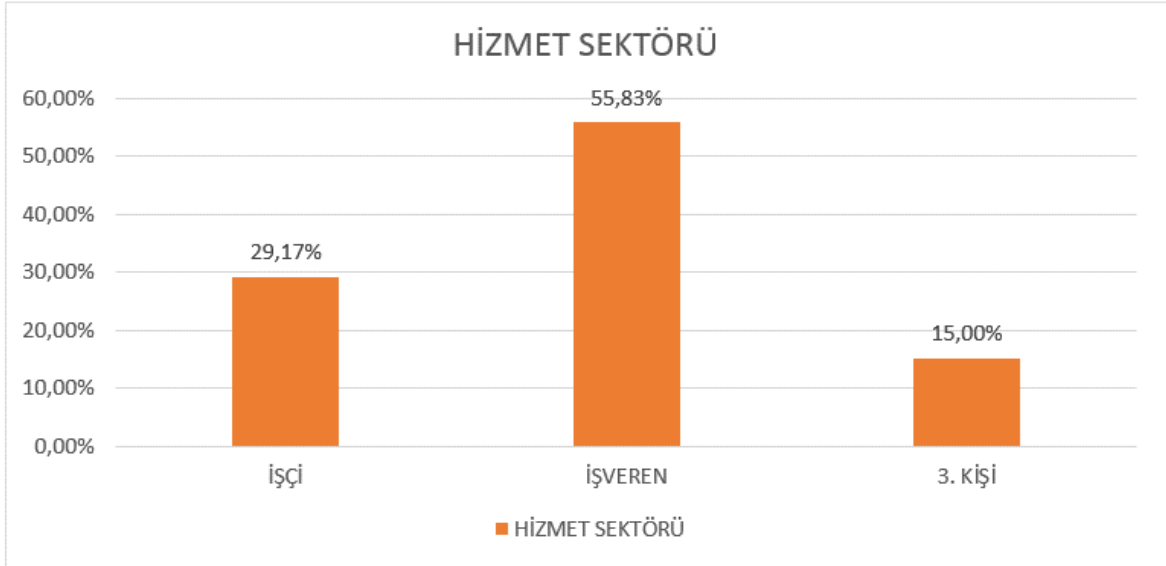
Şekil 6.14. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Hizmet sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %40'ının ölümlü, %60'ının ise yaralanma ile sonuçlandığı görülmektedir. Her ne kadar ölümlü iş kazası oranının yüksek olduğu görülse de, bu sektörde gerçekleşen iş kazası sayısı, Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan toplam iş kazası sayısına oranlandığında, bu oranın (%1,98 ölümlü, %2,97 yaralanmalı) %5'i geçmemektedir. Bu oranın düşük olması, hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının diğer sektörlere nazaran daha hafif sonuçlandığını göstermektedir.

Şekil 6.15. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

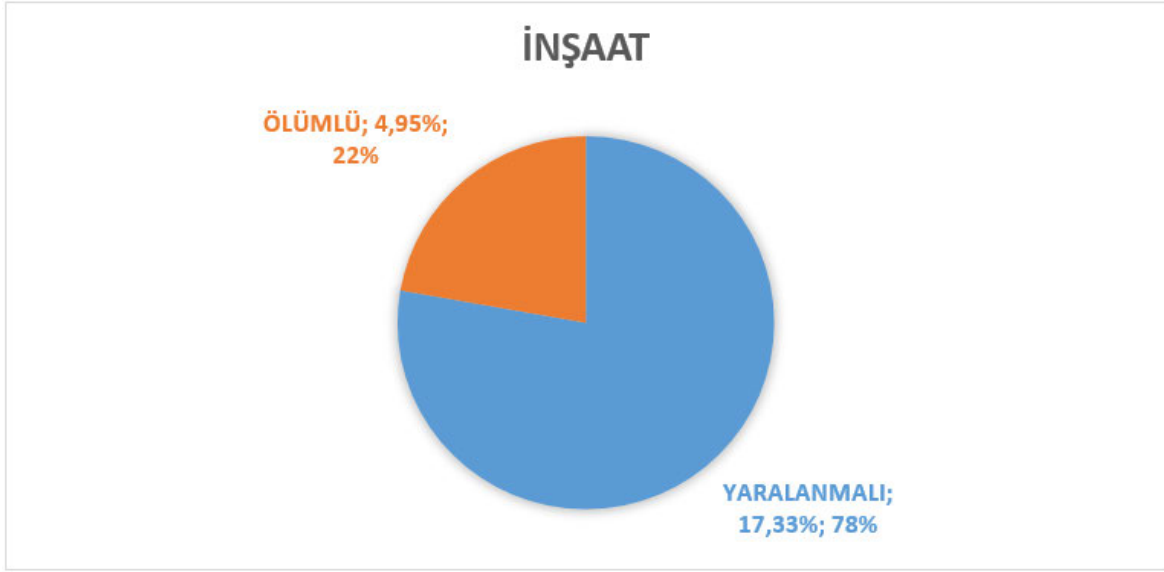
Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarının %30'unun trafik kazası, %20'sinin ise yüksekten düşmeden kaynaklanmaktadır. Yapılan denetimlerde, bu sektörde gerçekleşen iş kazalarını genellikle tamir-tadilat işlerinde görevli işçilerin yaşadığı, işveren tarafından işçinin kısa sürede daha fazla hizmet vermesini amaçlayarak işçiyi acele ettirildiği, bu sebeple iş kazalarının gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Şekil 6.16. Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

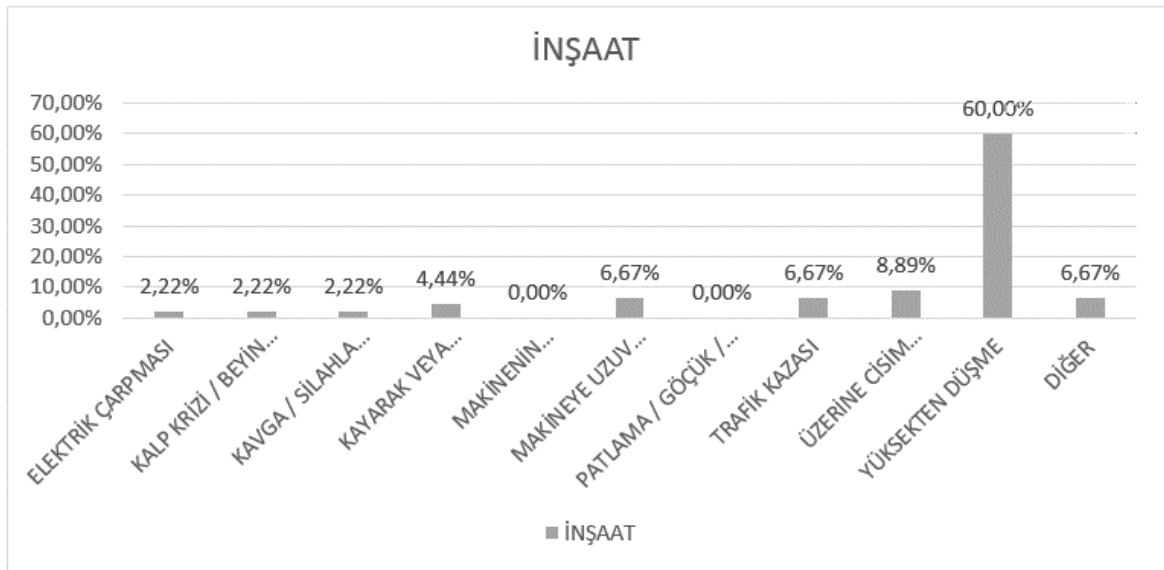
Hizmet sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %55,83 oranla işverende, %29,17 oranla işçide ve %15 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin işveren tarafından işçinin acele ettirilmesi, çalışma ortamında gerekli tedbirlerin alınmaması olduğu, işçiye atfedilen kusurların sebebinin ise dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından ve trafik kazalarında kusurlu olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu sektörde üçüncü kişilerin kusur oranlarının %15 olması da göze çarpmaktadır. Bu kusur oranının başlıca sebebinin karşılıklı gerçekleşen trafik kazaları olduğu belirlenmiştir.

6.1.1.3. İnşaat Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

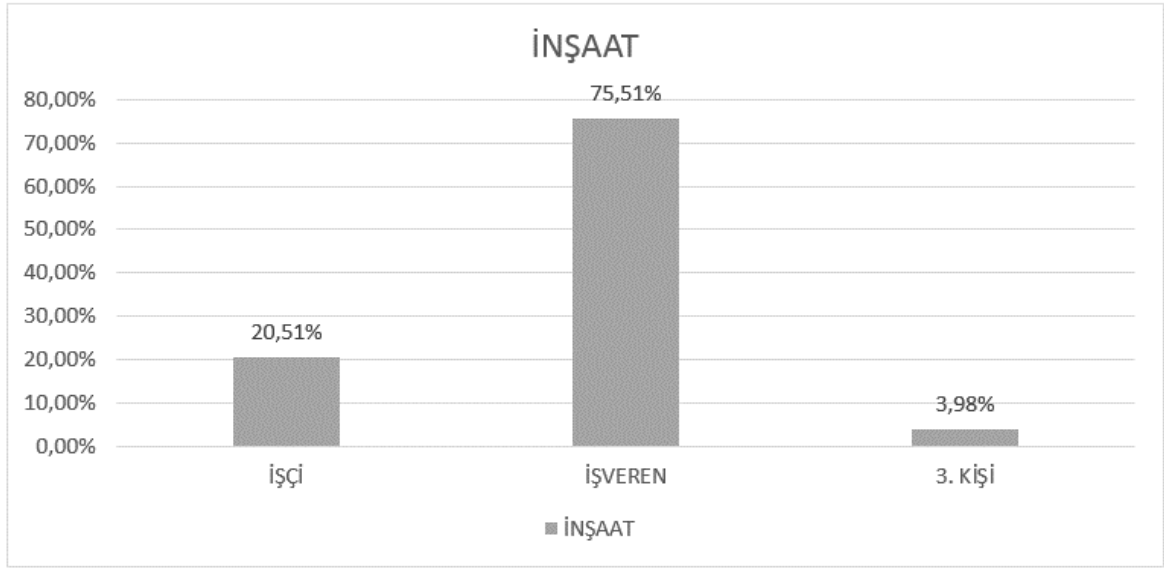
Şekil 6.17. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

İNŞAAT sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %22'sinin ölümlü, %78'inin ise yaralanma ile sonuçlandığı belirlenmiştir. İnşaat sektörü en çok iş kazası geçirilen sektördür. Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan her 5 iş kazasından 1'inin inşaat sektöründe gerçekleşmesi, bu sektörde iş sağlığı ve güvenliği hususunda ciddi eksikliklerin olduğunu ve ağır sonuçlarla karşılaştığını göstermektedir.

Şekil 6.18. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

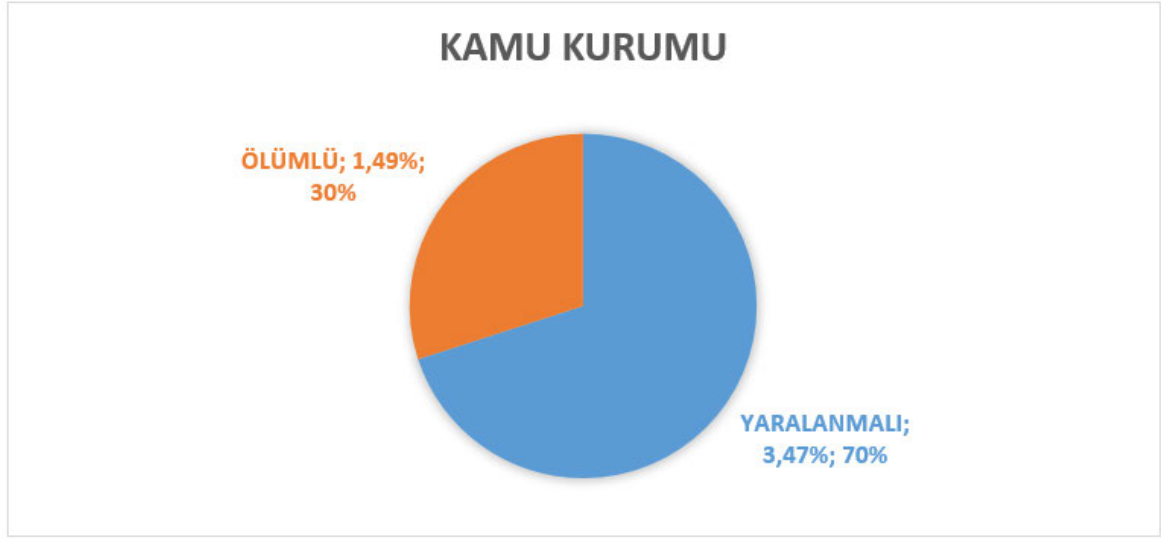
İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarının %60'ının yüksekte düşmeden, yaklaşık %9'unun ise işçinin üzerine bir cisim düşmesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde anlaşılmıştır ki, inşaat sektöründe özellikle yüksekte çalışmada yeterli tedbirler alınmamaktadır. Genellikle açık düşmeyi önlemek için kullanılması gereken bel emniyet kemeri kullanılmaması ve düşmeye karşı kurulması gereken ağ sistemlerinin kullanılmaması bu tip kazalarda ağır sonuçlarla karşılaşılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca işçinin çalışırken üzerine duvar, kalıp yıkılması, üst katta çalışma yapılırken alt katta çalışan üzerine cisim düşürülmesi gibi kazalarla da sık karşılaşmaktadır.

Şekil 6.19. İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

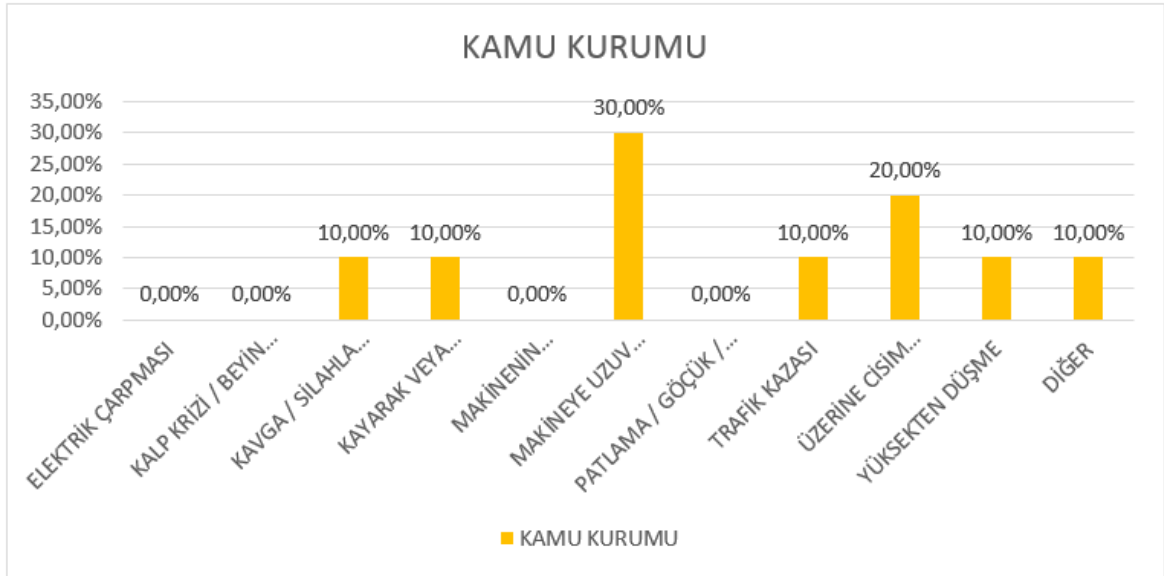
İnşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %75,51 oranla işverende, %20,51 oranla işçide ve %3,98 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu belirlenmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin (bel halatı, ağ sistemleri vb.) alınmamasından ve kişisel koruyucu donanımların (baret, çelik burunlu ayakkabı vb.) temin edilmemesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. İşçiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle işveren tarafından kişisel koruyucu donanım temin edilse bile kullanılmaması ve işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

6.1.1.4. Kamu Kurumunda Gerçekleşen İş Kazaları

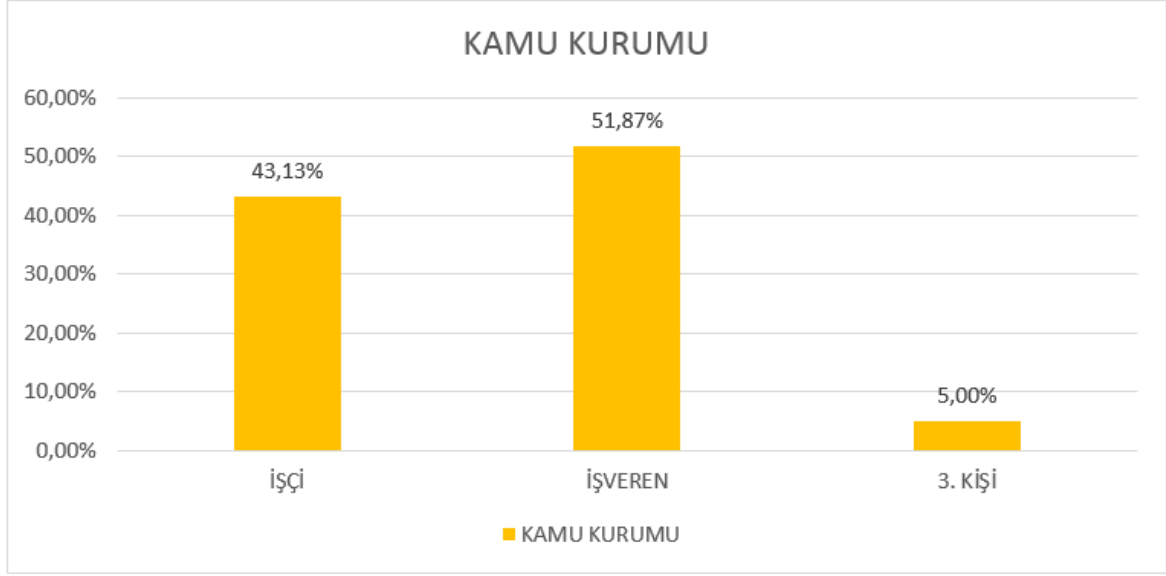
Şekil 6.20. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Kamu kurumlarında gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %30'unun ölümlü, %70'inin ise yaralanma ile sonuçlandığı belirlenmiştir. Her ne kadar ölümlü iş kazası oranının yüksek olduğu görülse de, bu sektörde gerçekleşen iş kazası sayısı, Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan toplam iş kazası sayısına bölündüğünde toplam oranın yaklaşık %5 olduğu (%1,49 ölümlü, %3,47 yaralanmalı) görülmektedir. Bu oranın düşük olması, kamu kurumlarında gerçekleşen iş kazalarının diğer sektörlere nazaran daha hafif sonuçlandığını ve incelemeye girmediğini göstermektedir.

Şekil 6.21. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

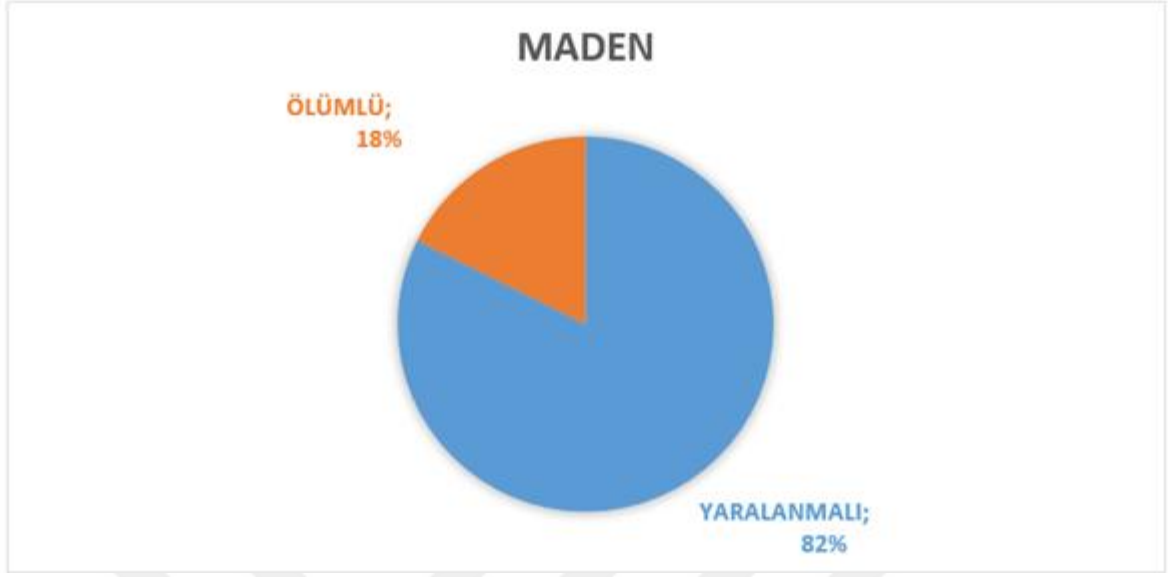
Kamu kurumlarında gerçekleşen iş kazalarının %30'unun makineye uzuv sıkışması ve ezilmesinden, %20'sinin işçinin üzerine cisim düşmesinden ve %60'ının ise diğer sebeplerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde, kamu kurumlarında gerçekleşen bu kazaların en büyük sebebinin işçinin amiri tarafından görev tanımında yer almayan bir işe görevlendirilmesinden ve işçinin yeteri düzeyde iş güvenliği eğitimi almadan çalışmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Şekil 6.22. Kamu kurumunda gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

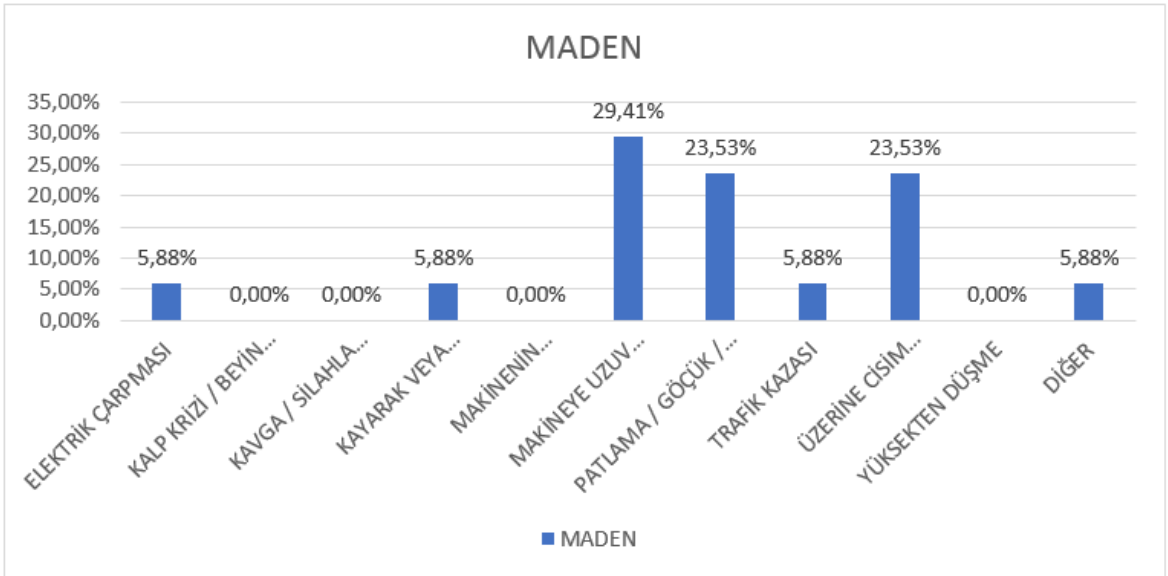
Kamu kurumlarında gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %51,87 oranla işverende, %43,13 oranla işçide ve %5 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde kamu kurumlarında işverenlerdeki kusurların sebebinin işveren tarafından işçinin görev tanımında yer almayan bir işe görevlendirilmesi ve yeterli düzeyde iş güvenliği eğitimi verilmemesi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca kamu kurumlarında çalışan işçilerin kusur oranlarının diğer sektörlere nazaran daha yüksek olduğu da görülmektedir. Kamu kurumlarındaki işçi kusurlarının en büyük sebebinin işçinin görevini savsaklaması sonucu dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından ve trafik kazalarında kusurlu olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

6.1.1.5. Maden Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

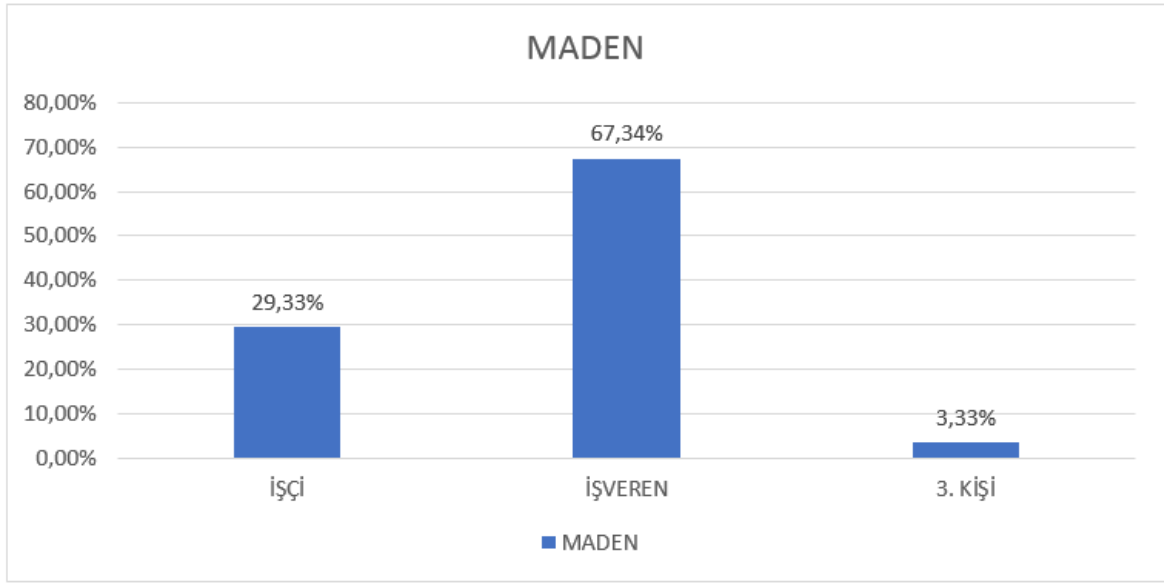
Şekil 6.23. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Maden sektörü geçmişten günümüze en riskli sektörlerden bir tanesi olarak bilinmektedir. Yapılan çalışmada maden sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %18'inin ölümlerle, %82'sinin ise yaralanma ile sonuçlandığı belirlenmiştir. Bu sektörde yapılan denetimlerde kayıt dışılığa pek rastlanılmamaktadır. İşverenlerin iş kazalarının gerçekleşmesi halinde kayıt dışılıktan dolayı ne kadar zarar görebileceklerinin bilincinde olduğu da anlaşılmaktadır.

Şekil 6.24. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

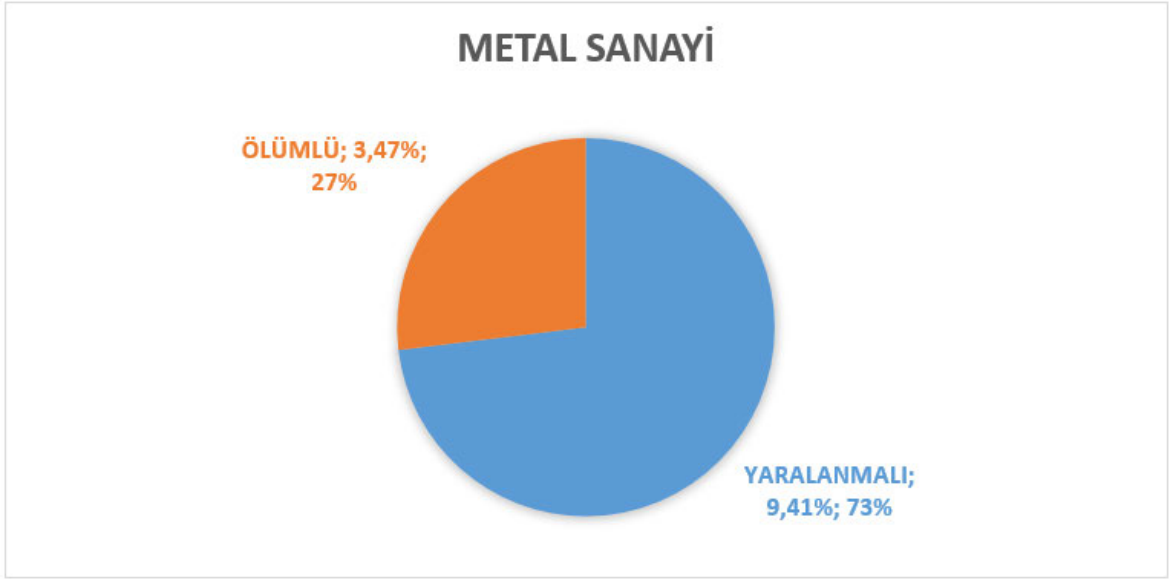
Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarının yaklaşık %30'unun makineye uzuv sıkışması ve ezilmesinden kaynaklandığı, %24'ünün patlama, göçük, yangın, toprak kayması, zehirlenme ve boğulmadan kaynaklandığı, yine %24'ünün ise işçinin üzerine bir cisim düşmesinden veya çarpmasından kaynaklandığı görülmektedir. Her ne kadar basında ve halk arasında bu sektörde gerçekleşen göçükler ön plana çıksa da, gerçekleşen iş kazalarının birçoğunun yetersiz aydınlatmadan ve yeterli önlenmelerin alınmamasından kaynaklı olarak madenlerde sıklıkla kullanılan raylı sistemler, bantlar ve diğer makinelerin kullanımı esnasında gerçekleştiği belirlenmiştir. Makineler sebebiyle gerçekleşen kazaların ardından göçükler ve cisim düşmeleri ikinci sırada yer almaktadır. Madenlerde gerçekleşen göçük, patlama ve zehirlenme vakalarının ne yazık ki birçoğu ölümlle sonuçlanmaktadır.

Şekil 6.25. Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

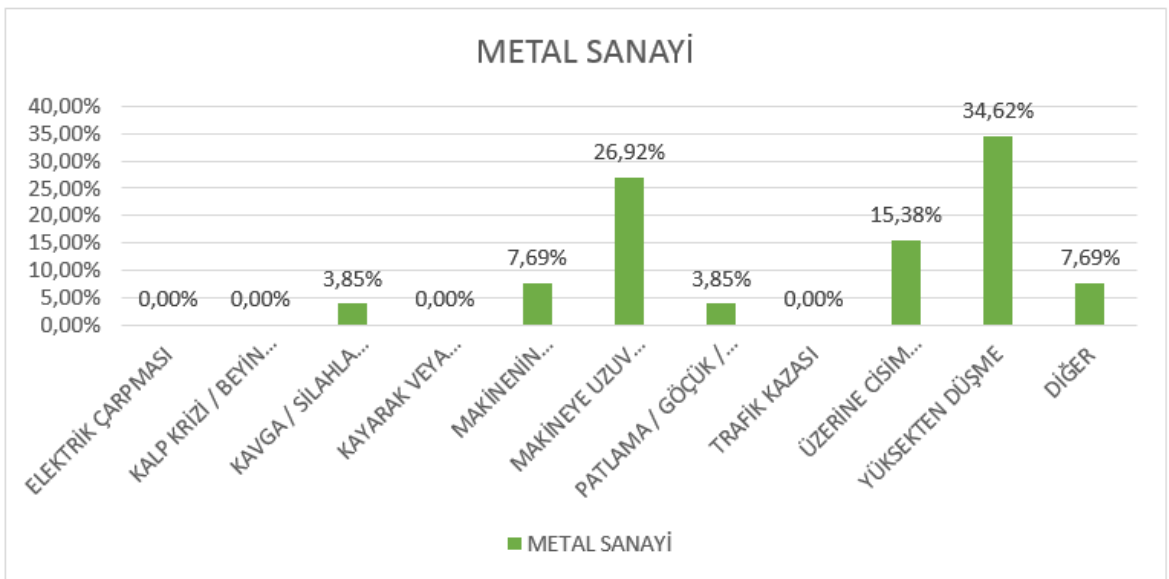
Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %67,34 oranla işverende, %29,33 oranla işçide ve %3,33 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin (yeterli aydınlatma, makinelerin muhafazaları, patlama ve zehirlenmelere karşı düzenli havalandırma, göçüklere karşı destekleyici sistemlerin kullanılması vb. önlemler) alınmamasından kaynaklandığı belirlenmiştir. İşçiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle işveren tarafından kişisel koruyucu donanım temin edilse bile kullanılmaması ve işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

6.1.1.6. Metal Sanayiinde Gerçekleşen İş Kazaları

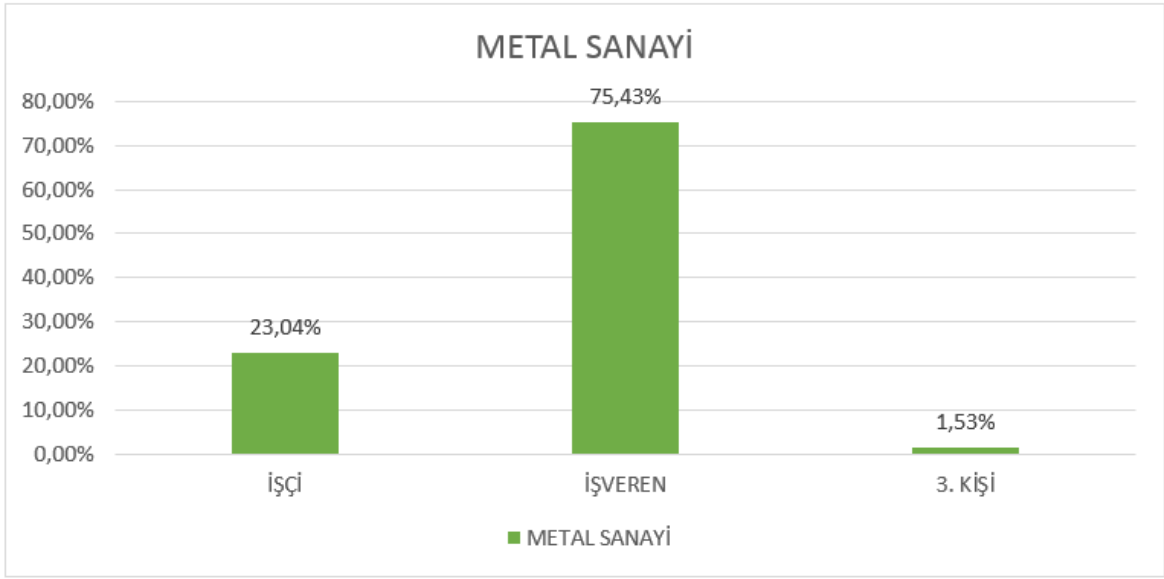
Şekil 6.26. Metal sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Metal sanayiinde gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %27'sinin ölümlü, %73'ünün ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde metal sanayi en riskli sektörlerden bir tanesi olarak göze çarpmaktadır. Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan, yaklaşık her 10 iş kazasından 1'inin (%3,47 ölümlü, %9,41 yaralanmalı) metal sanayiinde gerçekleşmesi, bu sektörde iş sağlığı ve güvenliği kurallarına riayet edilmediğini ve ağır sonuçlarla karşılaşıldığını göstermektedir.

Şekil 6.27. Metal sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

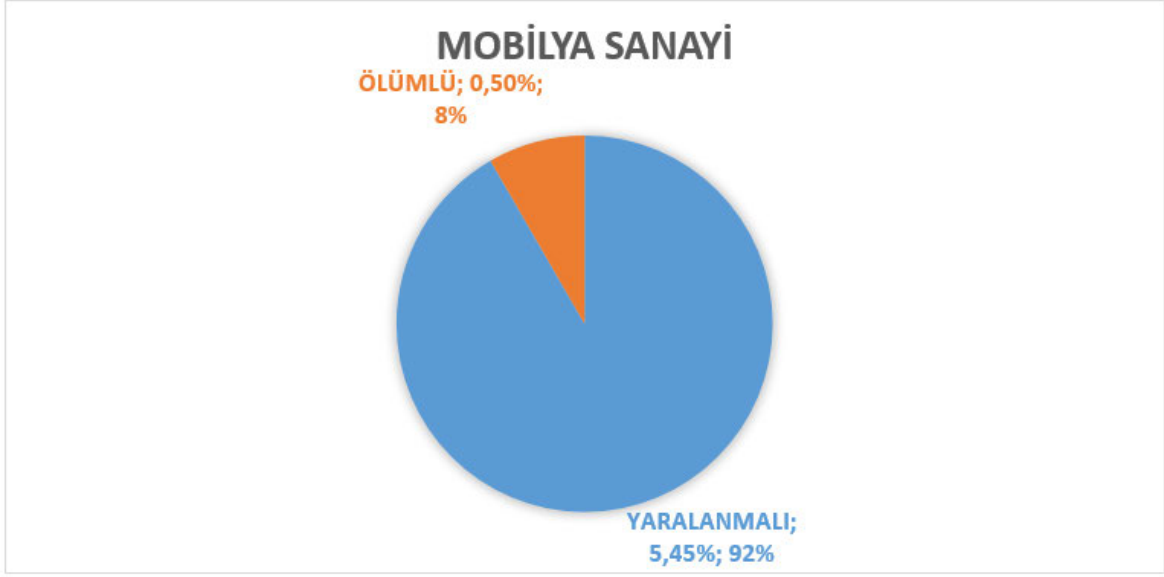
Metal sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarının yaklaŒık %25'inin yüksekten dŒmeden, %27'sinin makineye uzuv sıkıŒmasından ve kesilmesinden, yaklaŒık %15'inin ise iŒçinin üzerine bir cisim dŒmesinden veya çarpmasından kaynaklandığı tespit edilmiŒtir. Yapılan denetimlerde bu sektörde özellikle makine montajı esnasında gerekli önlemlerin alınmamasından kaynaklı olarak dŒme ve metal imalatı sırasında kullanılan makinelerde (kesici ve dilici makineler) uzuv kaybı yaŒanmasından kaynaklandığı belirlenmiŒtir. Özellikle bu sektörde makinelerde yaŒanan kazalarda uzuv kaybı / ölüm ve apak sıçramasından kaynaklı olarak görme kaybı ön plana çıkmaktadır.

Œekil 6.28. Metal sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarında kusur dağılımı

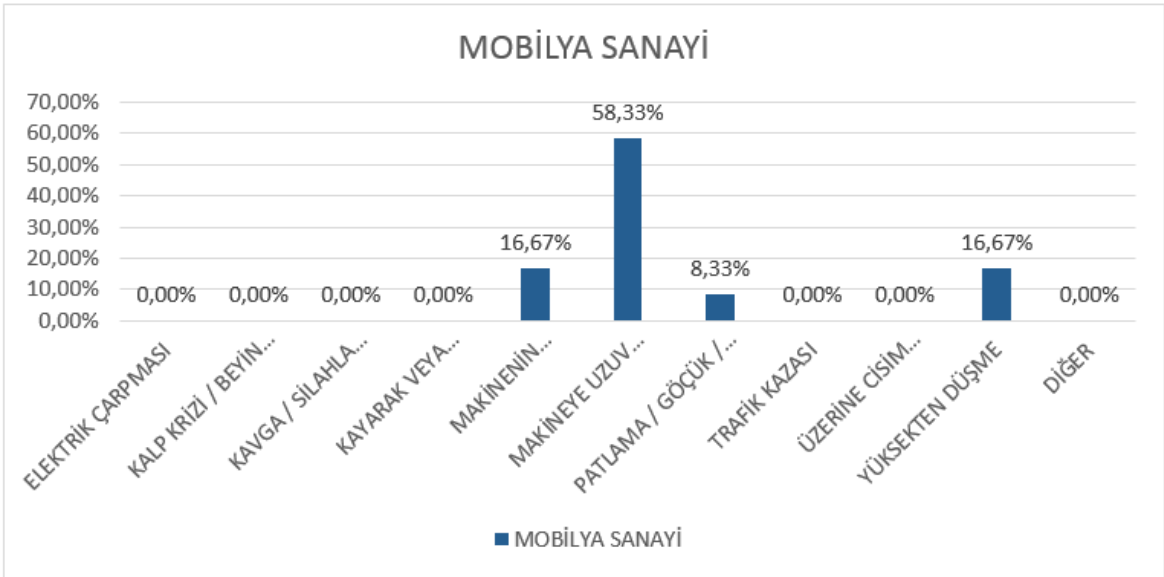
Metal sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarında, kusurların ortalama %75 oranla iŒverende, %23 oranla iŒide ve %2 oranda ise üçüncü kiŒi/kiŒilerde olduğu tespit edilmiŒtir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda iŒverende olmasının sebebinin kullanılan makinelerin iŒveren tarafından iŒ güvenliğine uygun hale (koruyucu muhafazaların bulunmaması) getirilmemesi, kiŒisel koruyucu donanım (eldiven, gözlük vb.) temin edilmemesi ve alıŒma ortamının alıŒmaya elveriŒli hale getirilmemesi olduğu belirlenmiŒtir. İŒiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle iŒveren tarafından temin edilen kiŒisel koruyucu donanımların kullanılmaması ile iŒçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranıŒı yapması olduğu belirlenmiŒtir.

6.1.1.7. Mobilya Sanayiinde Gerçekleşen İş Kazaları

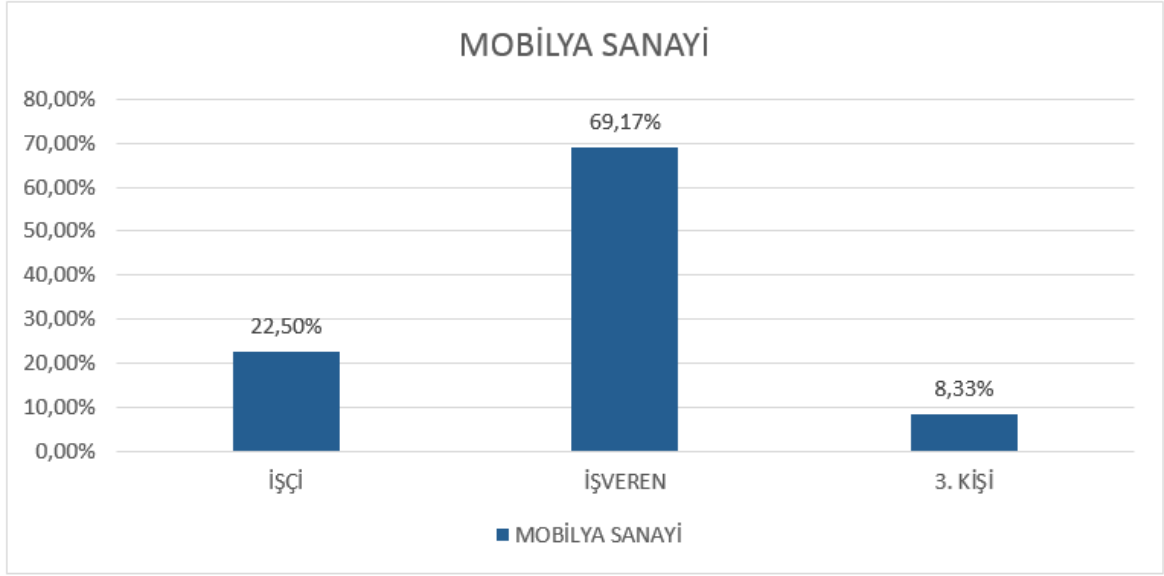
Şekil 6.29. Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Mobilya sanayiinde gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %8'inin ölümlerle, %92'sinin ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Çorum'da gerçekleşen iş kazalarında mobilya sanayiinin çok fazla yer almamasının sebebi, bu sektörün Çorum'da çok fazla gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sektördeki eksikliklerin giderilmesi için mobilya sanayiinin daha gelişmiş olduğu illerdeki faaliyetlerin incelenmesi daha doğru olacaktır. Yapılan denetimlerde bu sektörde özellikle yaralanmalı kazaların fazla olması göze çarpmaktadır.

Şekil 6.30. Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

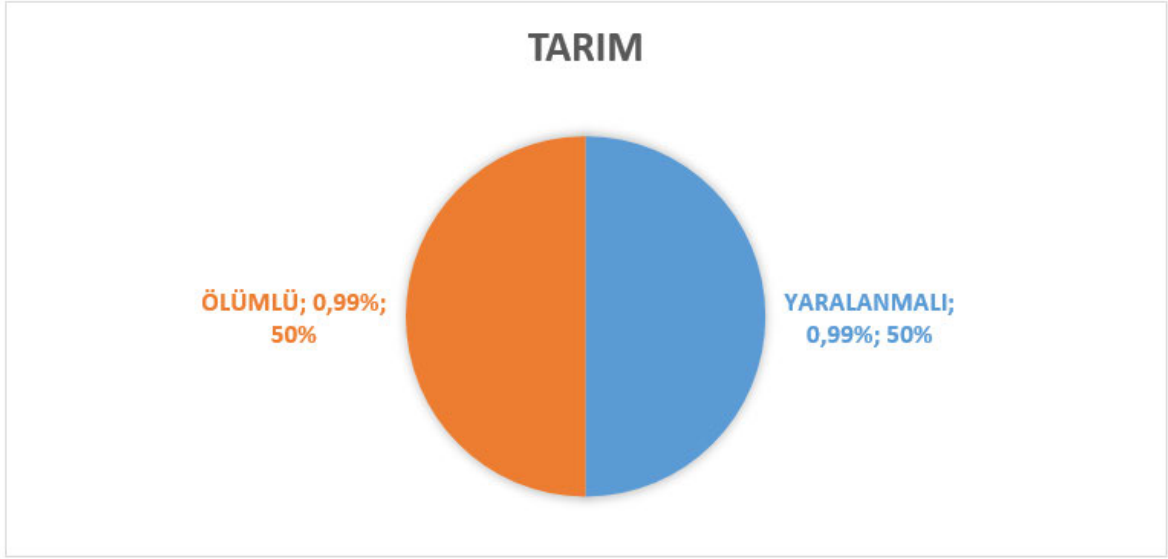
Mobilya sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarının yaklaŒık %58'inin makineye uzuv sıkıŒmasından ve kesilmesinden, yaklaŒık %17'sinin makinenin kontrolden çıkmasından, yaklaŒık %17'sinin ise yksekteen dŒmeden kaynaklandığı tespit edilmiŒtir. Yapılan denetimlerde bu sektörde alıŒan ve özellikle makine kullanım bilgisi ve mesleki tecrübesi az olan marangozların yaŒadığı, bu kiŒilerin genellikle makine kullanımından kaynaklı kazaların gerekleŒtiğı belirlenmiŒtir.

Œekil 6.31. Mobilya sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarında kusur dağılımı

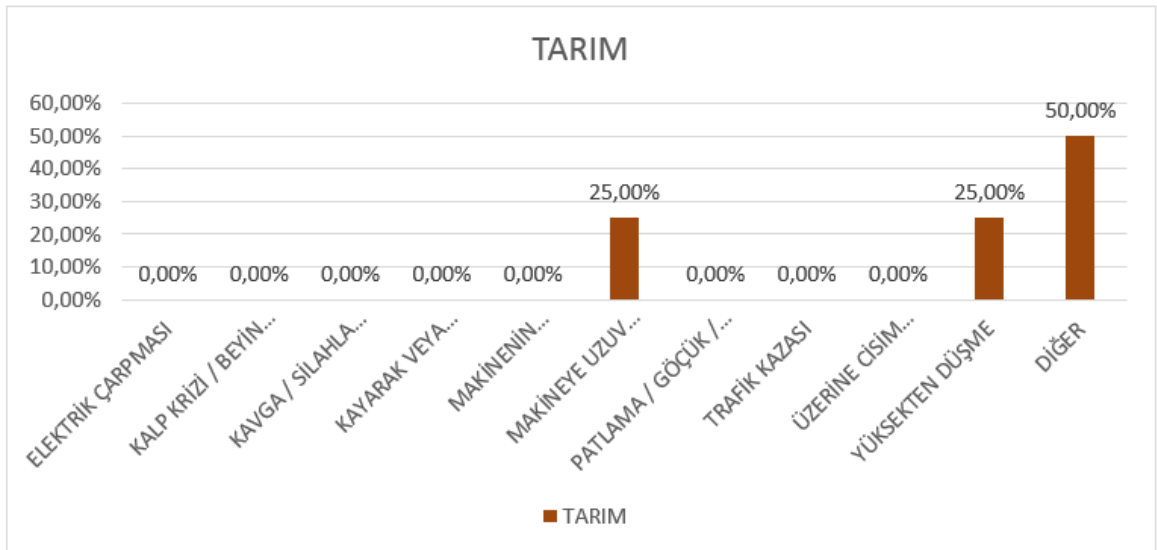
Mobilya sanayiinde gerekleŒen iŒ kazalarında, kusurların ortalama %69 oranla iŒverende, %23 oranla iŒide ve %8 oranda ise üçüncü kiŒi/kiŒilerde olduğı tespit edilmiŒtir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda iŒverende olmasının sebebinin kullanılan makinelerin iŒveren tarafından iŒ güvenliğine uygun hale (koruyucu muhafazaların bulunmaması) getirilmemesi, kiŒisel koruyucu donanım (eldiven, gözlük vb.) temin edilmemesi, mesleki tecrübesi ve bilgisi yeterli olmayan iŒilerin makinelerde alıŒtırılması ve alıŒma ortamının alıŒmaya elveriŒli hale getirilmemesi olduğı belirlenmiŒtir. İŒiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle iŒveren tarafından temin edilen kiŒisel koruyucu donanımların kullanılmaması ile iŒçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapması olduğı belirlenmiŒtir.

6.1.1.8. Tarım Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

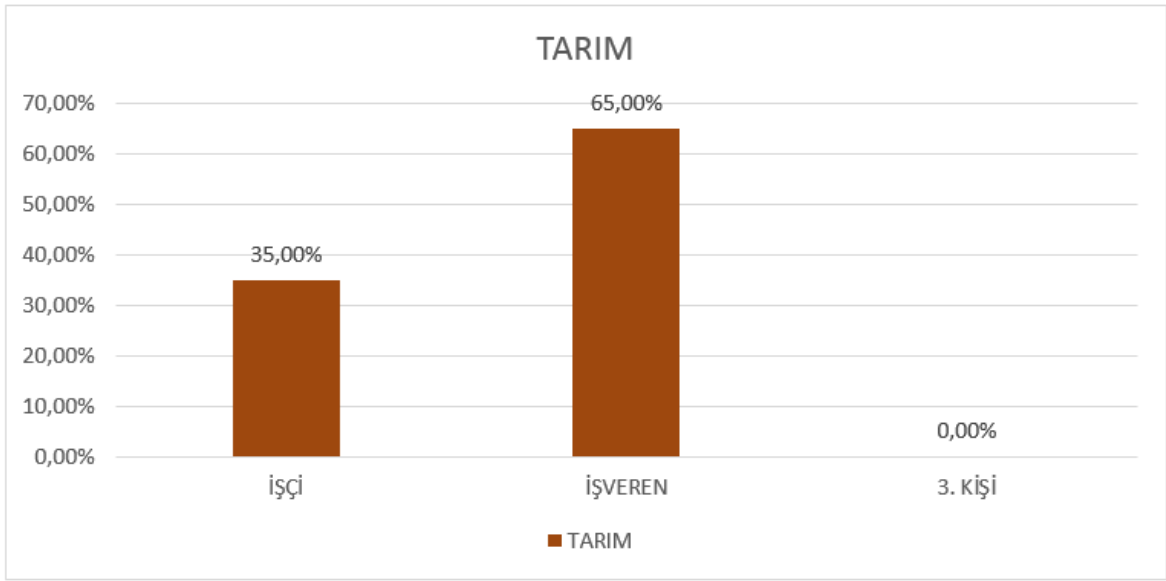
Şekil 6.32. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Tarım sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %50'sinin ölümlü, %50'sinin ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Her ne kadar ölümlü iş kazası oranının yüksek olduğu görülse de, bu sektörde gerçekleşen iş kazası sayısı, Çorum'da gerçekleşen ve sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu'nca inceleme yapılan toplam iş kazası sayısına bölündüğünde toplam oranın yaklaşık %2 olduğu ve bu sektörün en az iş kazası yaşanan sektör olduğu belirlenmiştir. Bu oranın düşük olması, tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının diğer sektörlere nazaran daha hafif sonuçlandığını ve incelemeye girmediğini göstermektedir.

Şekil 6.33. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

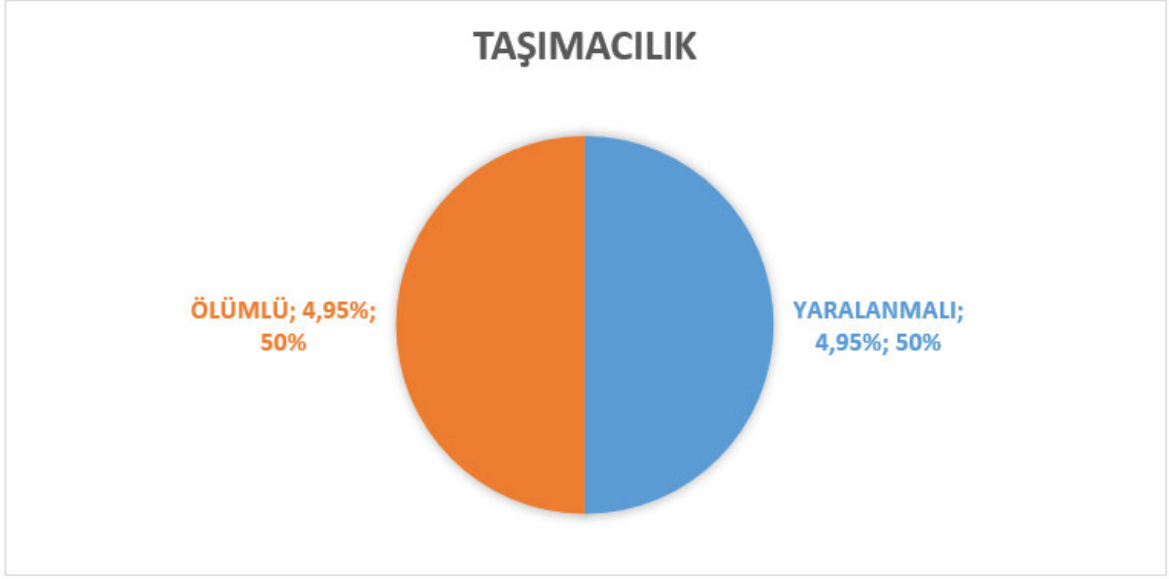
Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarının sayısının az olması bu sektördeki kazaların sebeplerinin yorumlanmasını anlamsız kılmaktadır. Elde edilen veriler yine de yorumlayacak olursa, kazaların yaklaşık %50'sinin diğer sebeplerden, %25'inin makineye uzuv sıkışmasından %25'inin ise yüksekte düşmeden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektörde tarım makinelerinin kullanımı esnasında gerçekleşen kazalar göze çarpmaktadır. Genellikle panikle kullanılan araçların üzerinden atlama, araçların devrilmesi ve yine araçların (biçerdöver, patos, traktör vb.) altında kalma, kullanılan makinelere uzuv sıkışması / kesilmesi gibi kazalarla karşılaşmaktadır.

Şekil 6.34. Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

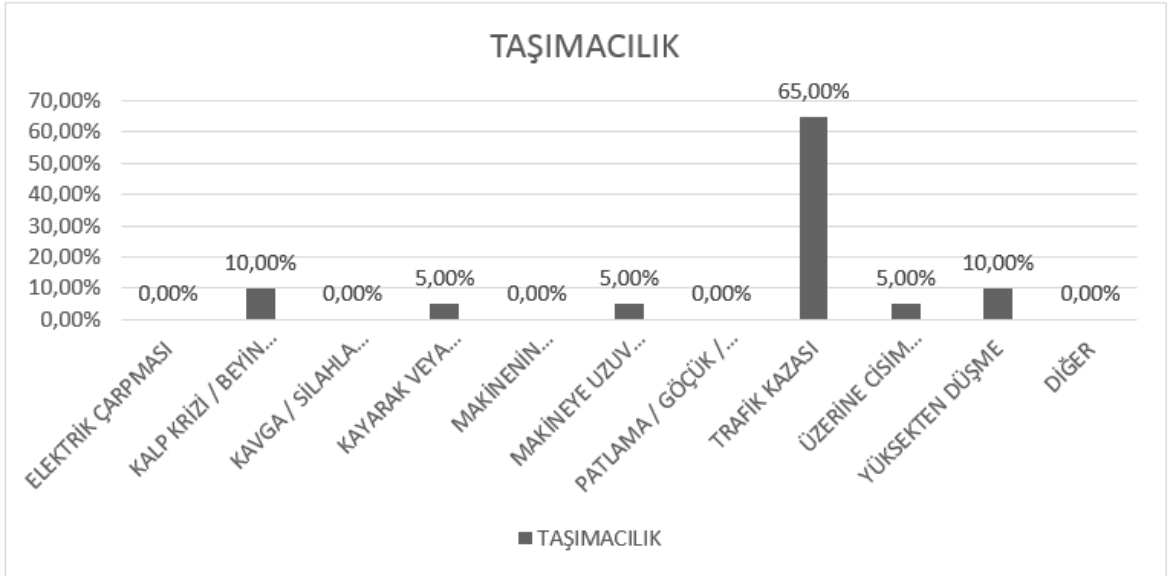
Tarım sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %65 oranla işverende ve %35 oranla işçide olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektörde kusur oranlarının büyük oranda işverenlerde olduğu tespit edilmiş olup, işverenlerdeki kusurların sebebinin genellikle isg kültürünün oluşmaması ve işveren tarafından işçiye yeterli düzeyde iş güvenliği eğitimi verilmemesi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tarım sektöründe çalışan işçilerin kusur oranlarının diğer sektörlere nazaran biraz daha yüksek olduğu da görülmektedir. Tarım sektöründeki işçi kusurlarının en büyük sebebinin işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

6.1.1.9. Taşımacılık Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

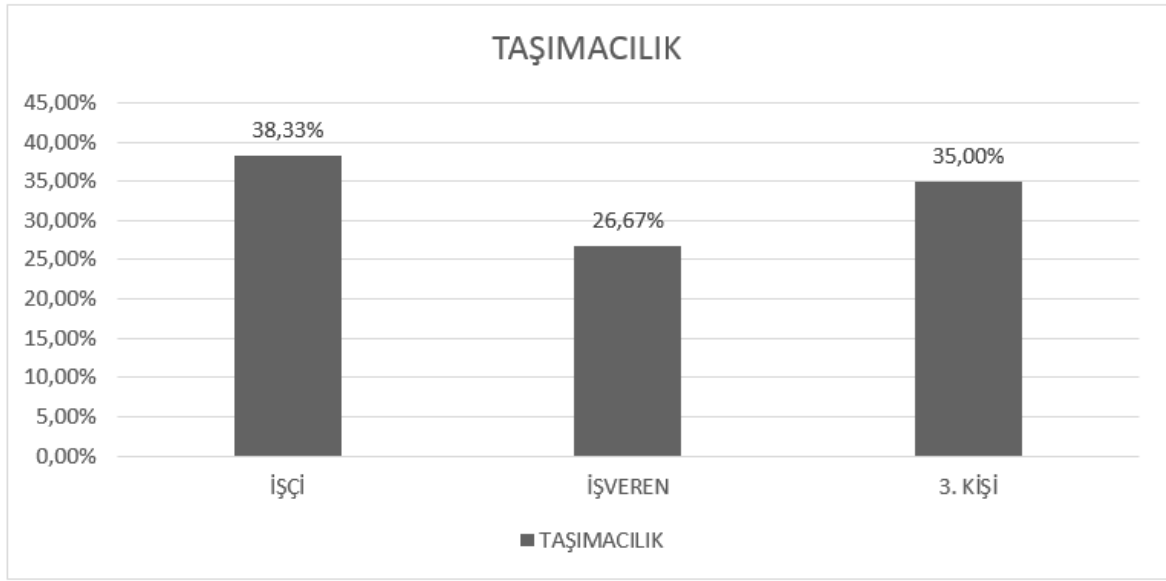
Şekil 6.35. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Taşımacılık sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %50'sinin ölümle, %50'sinin ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Bu sektörde gerçekleşen kaza oranı toplam incelenen iş kazalarının yaklaşık %10'u olup, ölümlü iş kazalarının oranı da çok yüksektir. Ayrıca incelenen yaralanmalı iş kazalarında da melekete kazanma gücü kaybı oranı da yüksektir. Gerçekleşen iş kazalarında zarar gören üçüncü kişi sayısı da fazlalığı göze çarpmaktadır.

Şekil 6.36. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

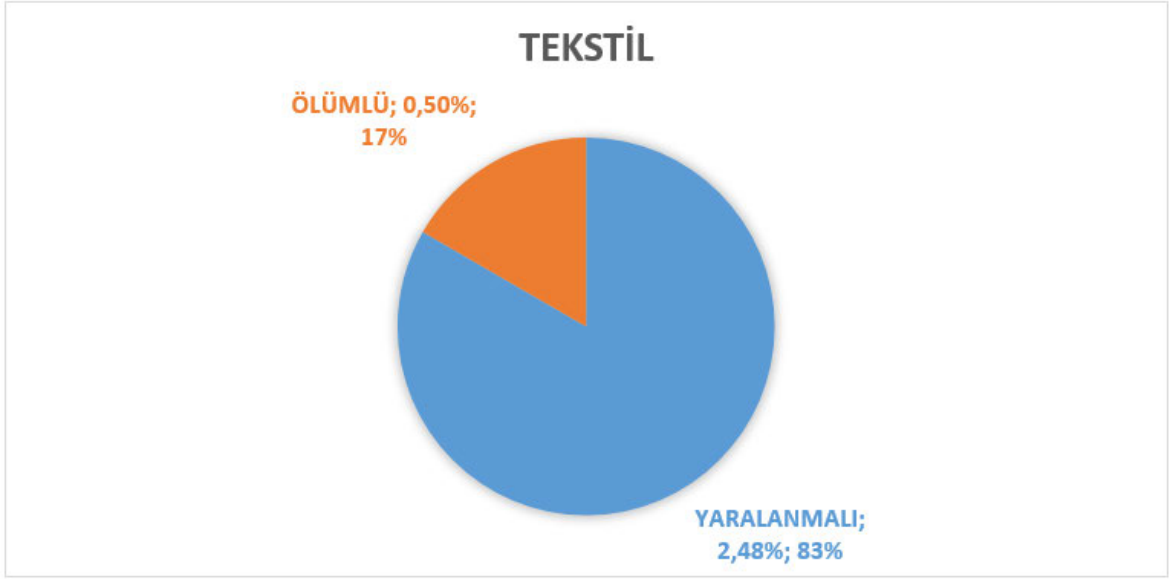
Taşımacılık sektöründe gerçekleşen kazaların başlıca sebebi trafik kazalarıdır. Trafik kazaları bu sektörde gerçekleşen kazaların %65'ini oluşturmaktadır ve bu oran sektörün yapısından kaynaklıdır. Genel olarak iş kazaları incelendiğinde bu sektörde çalışan şoförler en çok iş kazalarına uğrayan meslek gruplarından biridir. Ayrıca yapılan denetimlerde çoklu ölümlerin ve yaralanmaların en yüksek olduğu sektör de taşımacılık sektörüdür. Trafik kazalarından sonra yüksekten düşme ve doğal ölümler (kalp krizi / beyin kanaması) sıralamayı takip etmektedir. Bu sektörde gerçekleşen yüksekten düşme olayları genelde nakliyecilikle uğraşan şoförlerin kamyon / tır dorseleri üzerinde çadır çekerken gerçekleşmektedir.

Şekil 6.37. Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

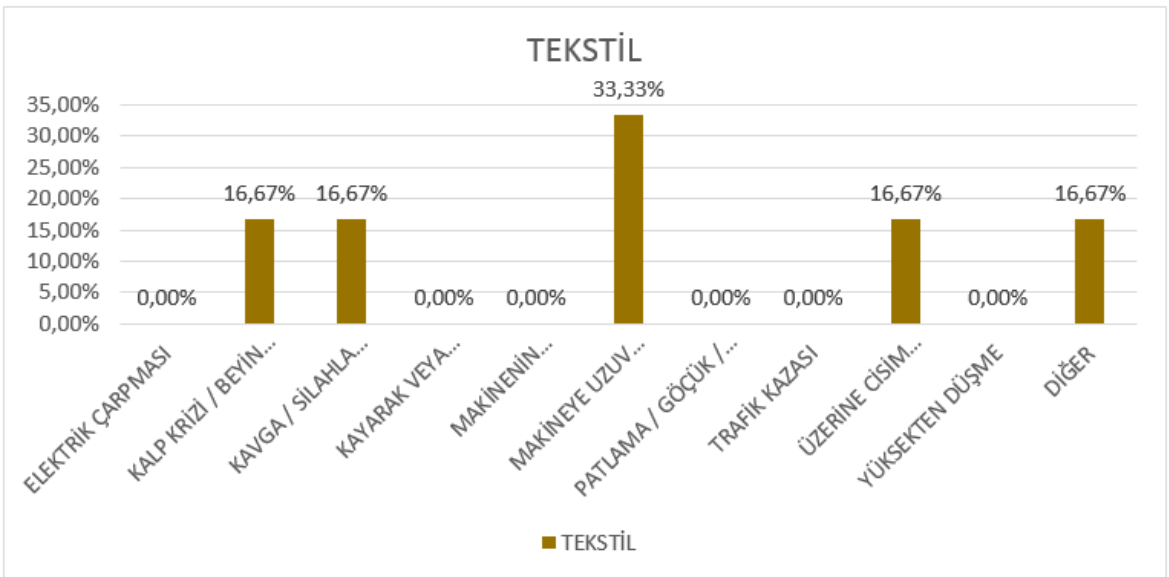
Taşımacılık sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %27 oranla işverende ve %38 oranla işçide ve %35 ise oranda üçüncü kişi / kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde üçüncü kişilerin diğer sektörlere nazaran bu sektörde daha kusurlu olduğu, bu durumun başlıca sebebi trafik kazaları olduğu belirlenmiştir. İşçilerdeki kusurlarda yine trafik kazalarındaki kusurlu davranışlarından kaynaklanmaktadır. İşverenlerdeki kusurların sebebi ise genellikle kullanılan araçların periyodik muayenelerini yaptırmamaları, mesai mefhumu gözetmeksizin işçileri çalıştırmalarıdır. Yapılan çalışmada bu sektörün en riskli sektörlerden bir tanesi olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.1.10. Tekstil Sektöründe Gerçekleşen İş Kazaları

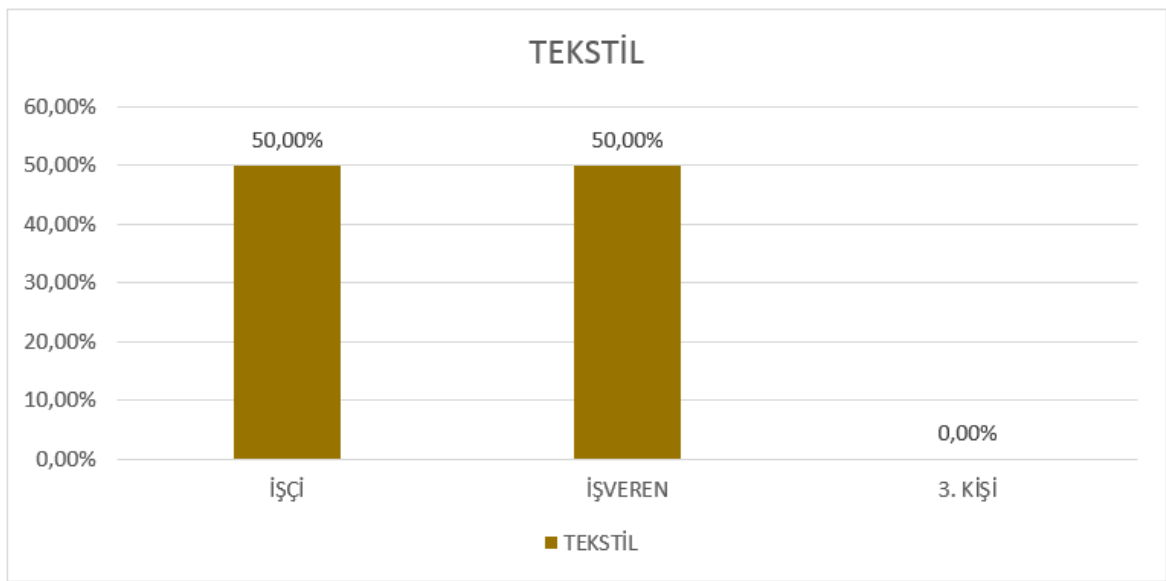
Şekil 6.38. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Tekstil sektöründe gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %17'sinin ölümlü, %83'ünün ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Çorum'da ki işyeri faaliyetleri göz önüne alındığında tekstil sektörünün gelişmiş sektörlerden birisi olduğu, burada gerçekleşen ve SGK tarafında incelenen iş kazalarının az sayıda (yaklaşık %3) olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, tekstil sektörünün diğer sektörlerle göre daha az tehlikeli olduğunu ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin daha fazla alınmış olduğunu göstermektedir.

Şekil 6.39. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

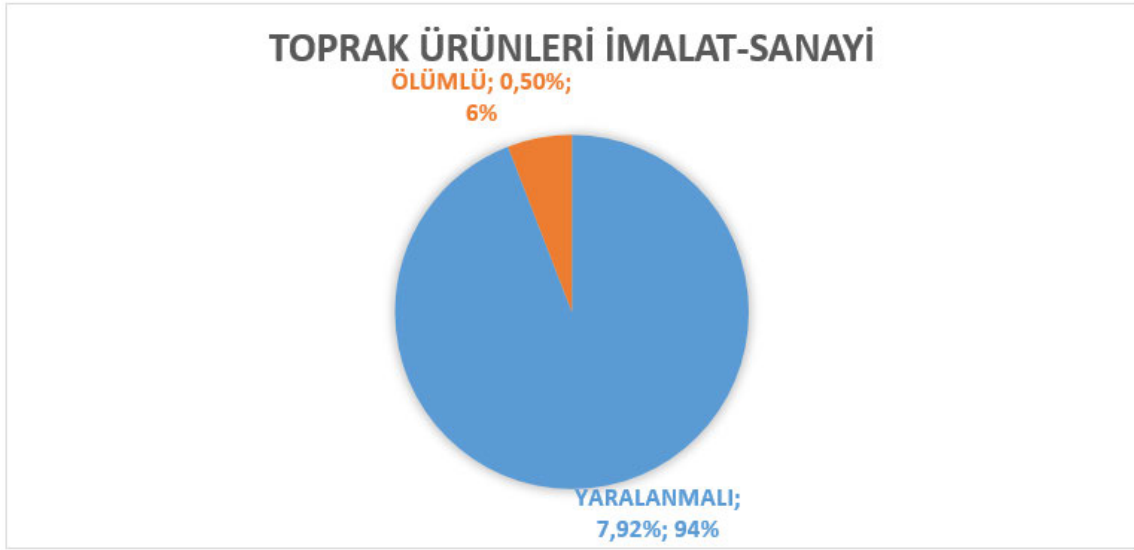
Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarının yaklaşık %33'ünün makineye uzuv sıkışmasından ve kesilmesinden, geriye kalanlarının ise eşit oranda kavga / silahla yaralanma, doğal ölüm (kalp krizi / beyin kaması), üzerine bir cisim düşmesi ve diğer sebeplerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektörde iş disiplinin diğer sektörlerle göre daha fazla olduğu, işçinin yoğun çalışma temposundan kaynaklı dikkat dağınıklığı yaşadığı, bu sebepten makineye elini sıkıştırarak kaza yaşadığı belirlenmiştir. Ayrıca bu sektörde diğer sektörlerle göre kavga / silahla yaralanma yaralanmalarının daha fazla olduğu da göze çarpmaktadır. Genellikle bu tür olayların iş yükünün fazla olmasından dolayı işçi ve işveren arasında gerçekleştiği belirlenmiştir.

Şekil 6.40. Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

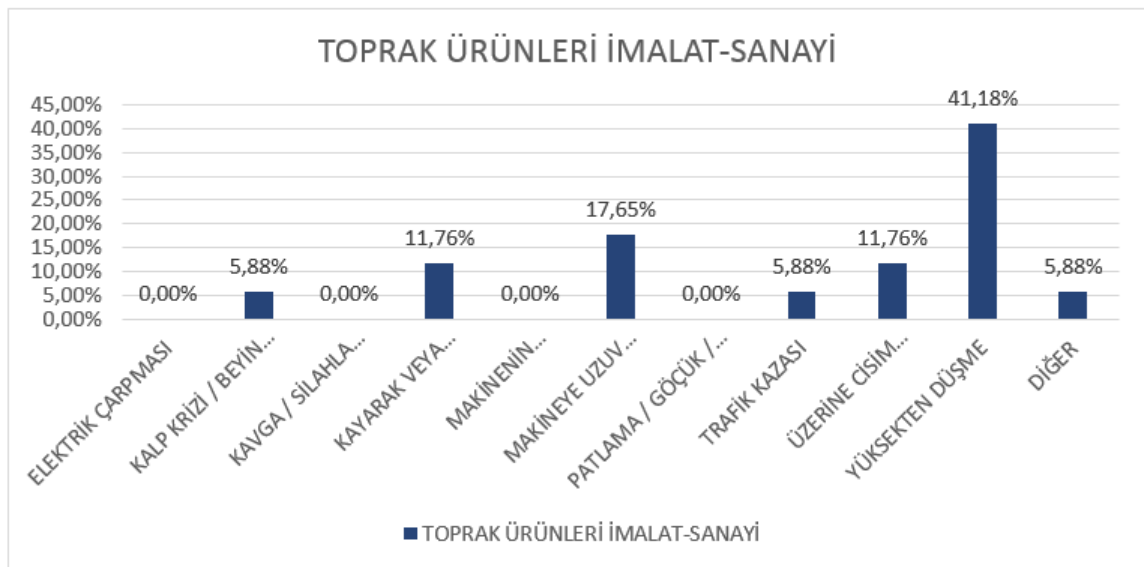
Tekstil sektöründe gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %50 oranla işverende, yine %50 oranla işçide olduğu, üçüncü kişi/kişilerde ise kusurun bulunmadığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde, Çorum'da bu sektörde profesyonelleşmenin görüldüğü, üretim yapılan büyük firmalar tarafından düzenli denetimlerin yapıldığı, bu sayede diğer sektörlerle göre daha fazla iş sağlığı ve güvenliğinin tedbirlerinin alınmış olduğu belirlenmiştir. Gerçekleşen iş kazaların genellikle basit olaylardan kaynaklı meydana geldiği, işveren kusurlarının sebebinin genellikle işverenin mevzuatta yer alan denetim ve gözetim borcunu yerine getirmemesinden ve işçilere mobing uygulamasından kaynaklandığı belirlenmiştir. İşçi kusurlarının bu denli yüksek olmasının sebebinin ise genellikle işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklı olduğu belirlenmiştir.

6.1.1.11. Toprak Ürünleri Sanayiinde Gerçekleşen İş Kazaları

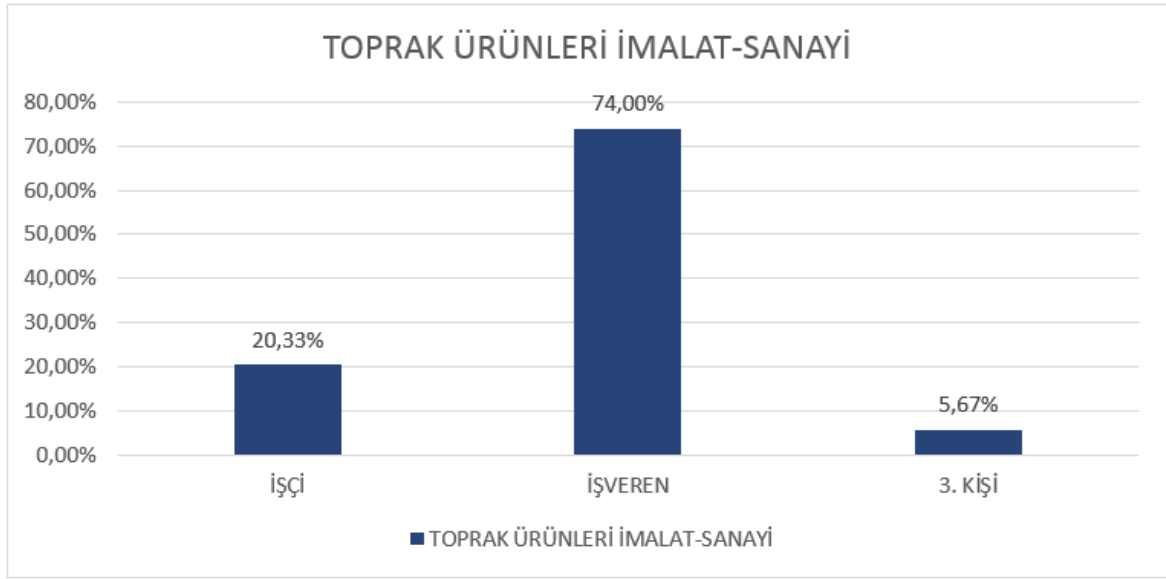
Şekil 6.41. Toprak ürünleri sanayiinde iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

Toprak ürünleri imalat sanayi Çorum'da ki en gelişmiş sektörlerden biridir. Genellikle tuğla, kiremit ve seramik gibi ürünlerin üretimi ön plana çıkmaktadır. Türkiye'nin birçok iline bu ürünler gönderilmekte ve seramik ürünlerinin bir kısmı ise yurt dışına ihraç edilmektedir. Bu sektörde gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %6'sının ölümlü, %94'ünün ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Her ne kadar bu sektör gelişmiş olsa da incelenen toplam kazaların yaklaşık %9'luk kısmı (%0,5 ölümlü, %7,92 yaralanmalı) bu sektörde gerçekleşmekte, bu sektördeki işyerlerinin ne kadar tehlikeli olduğu göze çarpmaktadır.

Şekil 6.42. Toprak ürünleri sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

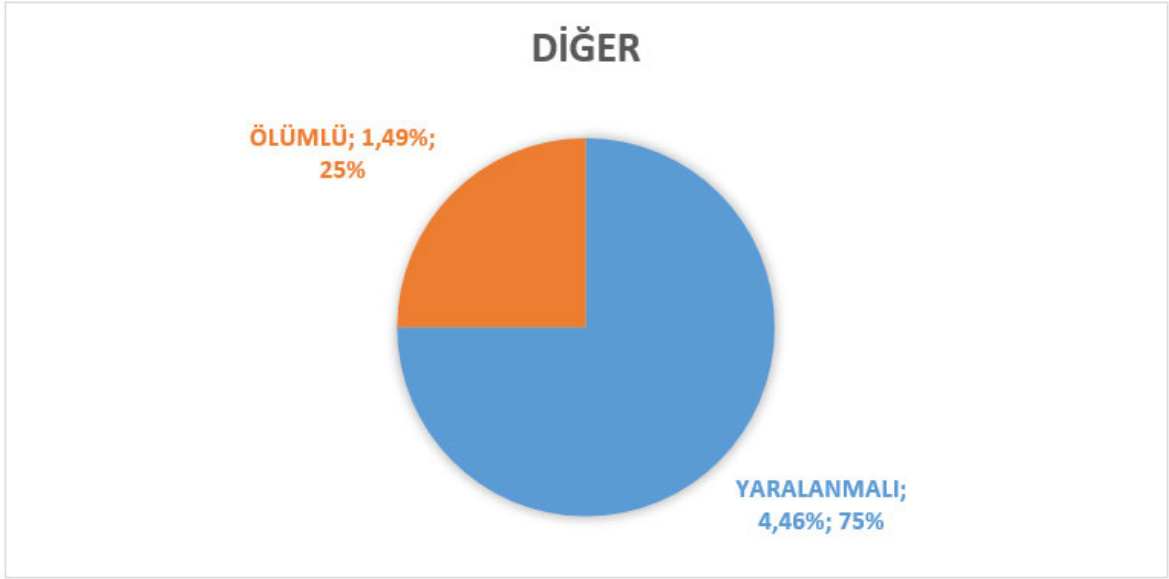
Toprak ürünleri imalat sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının yaklaşık %41'inin yüksekten düşmeden, yaklaşık %18'inin ise işçinin makineye uzvunu kaptırmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kazaların başlıca sebeplerinin, tuğla ve kiremitlerin ocağa girmeden önce ranzalara dizimi esnasında yüksekten düşmeden, havalandırma için kullanılan vantilatörlere elini kaptırmadan ve yerde bulunan bir cisme takılarak düşmeden kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Mermer ocaklarında ise iş makinesi kullanımı esnasında bir üst kademedan alt kademeye düşmeden kaynaklanmaktadır.

Şekil 6.43. Toprak ürünleri sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

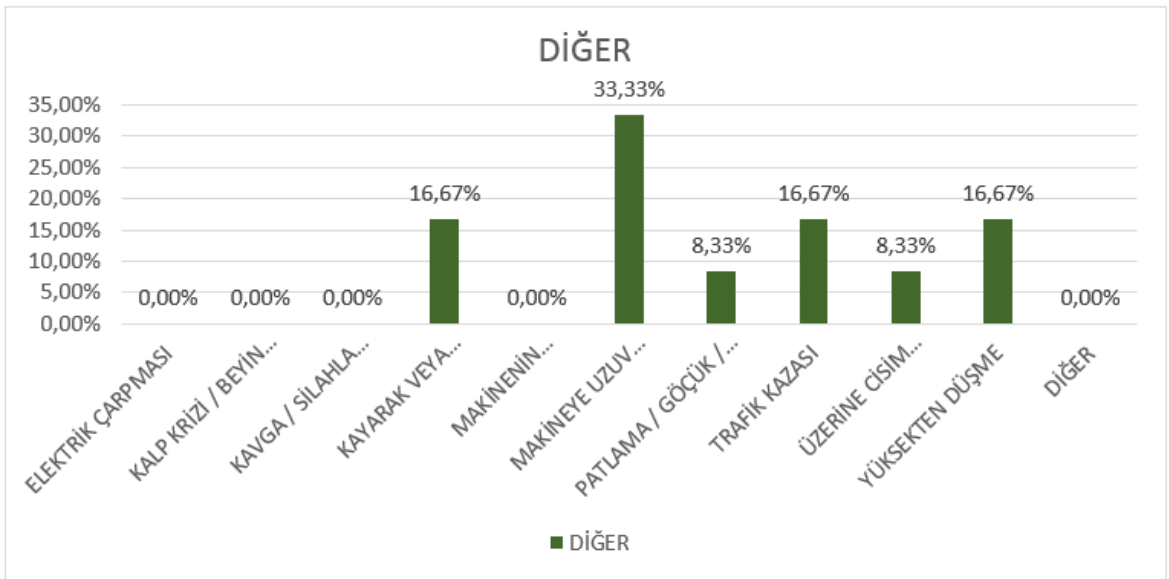
Toprak ürünleri imalat sanayiinde gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %74 oranla işverende, %20,33 oranla işçide ve %5,67 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin (makinaların muhafazaları, yüksekten düşmeyi önleyici tedbirler) alınmamasından ve düzensiz çalışma sahasından kaynaklandığı belirlenmiştir. İşçiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle işveren tarafından kişisel koruyucu donanım temin edilse bile kullanılmaması ve işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

6.1.1.12. Diğer Sektörlerde Gerçekleşen İş Kazaları

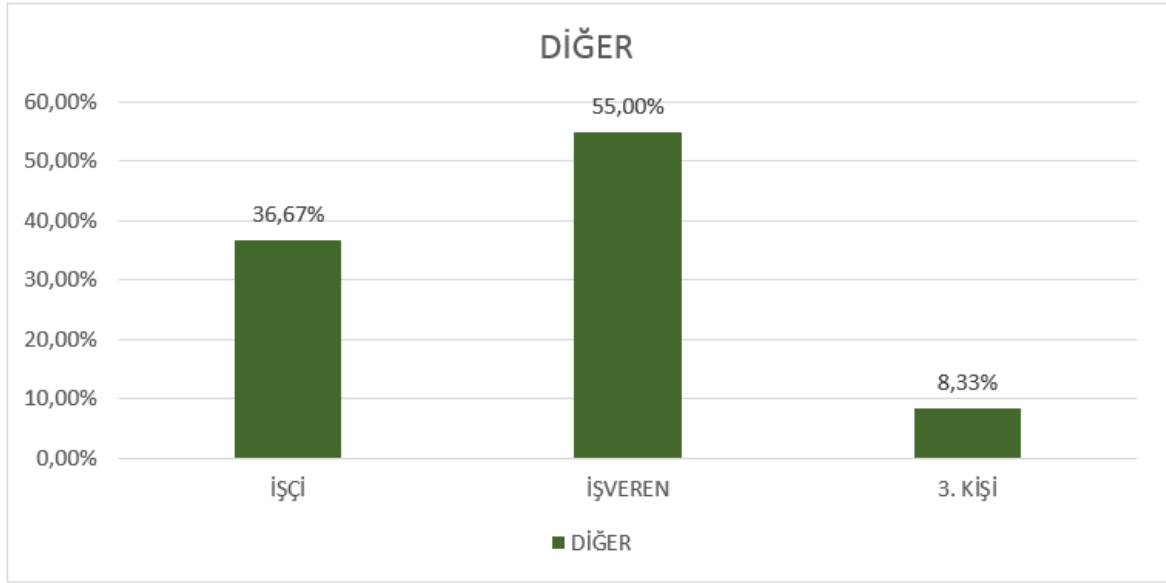
Şekil 6.44. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının ölüm yaralanma oranları

İş kazalarının yoğunlukla gerçekleştiği sektörler ana başlıklar halinde sınıflandırılmış olup, bu sektörlerin dışında kalan diğer imalat sanayi, matbaa, pazarlama, kimyasal madde üretimi, atık toplama ve daha fazlası diğer sektörler olarak sınıflandırılmıştır. Diğer sektörlerde gerçekleşen ve sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kazalıya veya hak sahiplerine gelir bağlanan iş kazalarının %25'inin ölümlü, %75'inin ise yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen toplam kazaların yaklaşık %6'lık kısmı (%1,49 ölümlü, %4,46 yaralanmalı) diğer sektörlerde gerçekleşmiştir.

Şekil 6.45. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının nedenleri

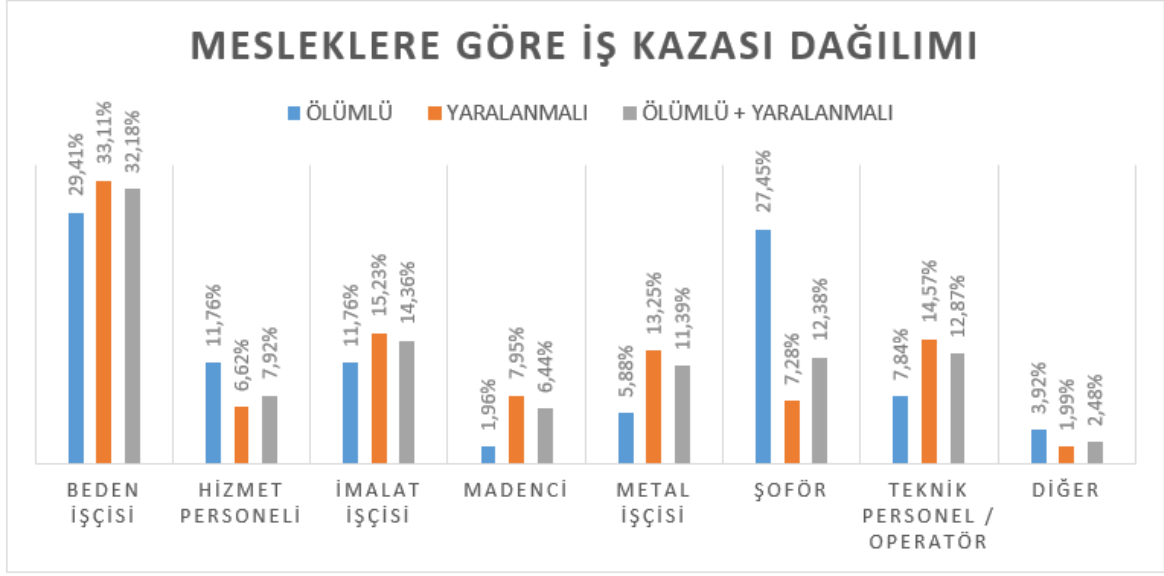
Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının yaklaşık %33'ünün makineye uzuv sıkışmasından ve kesilmesinden, geriye kalanlarının ise yüksekte düşmeden, kayarak veya takılarak düşmeden, üzerine bir cisim düşmesinden, trafik kazasından ve zehirlenmeden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu başlık birçok sektörü bir arada barındırdığından gerçekleşen kazaların oranlarını yorumlamak anlamsız olacaktır. Bu sektörlerdeki yaşanan iş kazaları ayrı ayrı olacak şekilde bir araya getirilip daha anlamlı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Şekil 6.46. Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarında kusur dağılımı

Diğer sektörlerde gerçekleşen iş kazalarında, kusurların ortalama %55 oranla işverende, %36,67 oranla işçide ve %8,33 oranda ise üçüncü kişi/kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bu sektördeki kusurların büyük oranda işverende olmasının sebebinin işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin alınmamasından ve kaynaklandığı belirlenmiştir. İşçiye atfedilen kusurların sebebinin ise genellikle işveren tarafından kişisel koruyucu donanım temin edilse bile kullanılmaması ve işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

6.1.2. Meslek sınıflarına göre iş kazaları

Şekil 6.47. Meslek sınıflarına göre iş kazası dağılımı

Yapılan çalışmada toplam 202 iş kazası olayı incelenmiş olup bu kazalardan 51 tanesinin ölümlü, 151 tanesinin ise %10 ve üzeri meslekte kazanma gücü kaybı yaşanan yaralanma ile sonuçlandığı tespit edilmiştir.

Ölümlü iş kazaları incelendiğinde, bu iş kazalarının %29,41'ini beden işçileri, %27,45'ini şoförler, %11,76'sını imalat işçileri, %11,76'sını hizmet personeli, %7,84'ünü teknik personeller / operatörler, %5,88'ini metal işçileri, %1,96'sını madenciler ve %3,92'sini diğer meslek mensuplarının geçirdiği tespit edilmiştir. Her 10 ölümlü iş kazasından 3'ünü beden işçilerinin, yine yaklaşık 3'ünü ise şoförlerin geçirmiş olduğu belirlenmiştir.

%10 ve üzeri meslekte kazanma gücü kaybı ile sonuçlanan yaralanmalı iş kazaları incelendiğinde ise, bu kazaların %33,11'ini beden işçilerinin, %15,23'ünü imalat işçilerinin, %14,57'sini teknik personeller / operatörlerin, %13,25'ini metal işçileri, %7,95'ini madenciler, %7,28'ini şoförler, %6,62'sini hizmet personelleri ve %1,99'unu ise diğer meslek mensuplarının geçirdiği tespit edilmiştir. Yaralanmalı iş kazalarına en çok uğrayan meslek sınıfının yine beden işçileri olduğu belirlenmiştir.

Çalışmaya konu toplam 202 iş kazası sonuçları incelendiğinde ise, kazaların %32,18'ini beden işçileri, %14,36'sını imalat işçilerinin, %12,87'sini teknik personeller / operatörlerin, %12,38'ini şoförler, %11,39'unu metal işçileri, %7,92'sini hizmet personelleri %6,44'ünü madenciler ve %2,48'ini ise diğer meslek mensuplarının geçirdiği tespit edilmiştir.

Yapılan incelemelerde, özellikle beden işçilerinin ve şoförlerin geçirdiği kazaların dönüşü olmayan ağır sonuçlar doğurduğu belirlenmiştir. Bu meslek gruplarının hayatları risk altında

olup, çalışma alanlarında iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyulup uyulmadığına özellikle dikkat edilmeli ve denetlenmelidir.

6.2. İş Kazası Raporlarından Elde Edilen Somut Olaylar

Bu bölümde, incelenen iş kazası raporlarında geçen kaza olaylarından bazılarındaki olay örgüleri ve denetim süreci Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uyularak özetlenmiştir.

6.2.1. Somut olay -1

Yapılan iş kazası soruşturmasında işyerinde yerel denetim yapılmış, işyeri kayıtlarında incelemelerde bulunulmuş, kazalı, işveren ve kaza/bordro tanıklarının yazılı ifadelerine başvurulmuş ve kurum kayıtlarında araştırma yapılmıştır. Yapılan soruşturmada aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

Kazalı 45 yaşında, yaklaşık 25 yıldır kiremit imalat sektöründe çalışmakta 16-17 yıldır ise bu sektörde kullanılan vals makinası (ham kiremit üretiminde kullanılan 2 büyük silindirin arasında üstten dökülen düzensiz çamuru ezmek suretiyle düzleştiren yaklaşık 3 metre yüksekliğinde 5er metre genişliğinde makina) operatörlüğü yapmaktadır.

Kullandığı makinaya ait bütün eğitimleri eksiksiz almış, operatör ve üçüncü seviye makina bakımcı belgeleri mevcut ve oldukça tecrübelidir.

Kazalı kazayı geçirdiği işyerinde yaklaşık 10 yıldır sigortalı olarak çalışmakta, ayrıca düzenli olarak işveren tarafından sağlık kontrol muayeneleri yaptırılmakta ve kazalıya isg eğitimleri verilmektedir.

Kazanın gerçekleştiği vals makinasının periyodik muayeneleri düzenli olarak yapılmakta ve makinanın bütün koruyucu muhafazaları eksiksiz bir şekilde üzerinde konumlandırılmıştır. Ayrıca makina üzerinde ve etrafında uyarı levhaları bulunmakta ve üzerinde bulunması gereken acil stop düğmesi de kolay erişilebilir bir yerde mevcuttur.

Makinanın üzerinde, silindirlerin arasına çamurların dağıtılmasını sağlayan bir mekanizma mevcuttur. Bu mekanizmanın üzerinde makinanın işleyişi gereği sürekli çamur birikmekte ve kurumakta, üretim esnasında bu çamur silindirlerin arasına düştüğünde silindirden çıkan ezilmiş çamurun yapısını bozmaktadır. Bu mekanizmanın temizleme işlemi üretimin olmadığı bir esnada ve makina çalışmıyorken yapılmaktadır. Üretim esnasında ve makina çalışırken temizleme işlemi işveren tarafından yasaklanmış ve kazalıya imzalatılan vals makinası kullanım talimatında da mevcuttur.

Kaza günü kazalı, operatörü olduğu makinayı kendisine yardımcı personel ile beraber kullanmaktadır. Kazalı, makina üzerinde bulunan mekanizmada biriken çamurları temizlemek istemiştir. Bu sebeple kazaya sebebiyet vermesin diye üzerine çıkmak için merdiveni dahi olmayan makinanın üzerine muhafazalar üzerinden tırmanarak çıkmış, elindeki levye ile mekanizmaya müdahale etmek istemiştir. Müdahaleden önce yanındaki yardımcı personel bu işin tehlikeli olduğunu ve yapmaması gerektiğini kendisine söylemiştir. Yardımcı personeli dinlemeyerek mekanizmaya müdahale etmiş ve elindeki levye dengesini bozarak kazalıyı silindirlerin arasına iteklemiştir. Kazalı iki kolu önde olmak üzere silindirlerin arasına düşmüştür. Bu esnada yardımcı personel durumu fark etmiş ve acil stop tuşuna basmıştır. Kaza sonucunda kazalı iki kolunu da omuz hizasından kaybetmiş ve %92 oranında meslekte kazanma gücü kaybına uğrayarak başkasının bakımına muhtaç hale gelmiştir.

İşveren alınan yazılı ifadesinde, kazalıyı birçok kez kazaya sebebiyet veren işlemi yaparken gördüğünü ve kazalıyı defalarca uyardığını, kazalının kendisini dinlemeyip silindir arasına düşen topraklardan dolayı işlemi başa almamak için bu işi yaptığını, kazalıyı olay esnasında görmediğini, kazanın nasıl gerçekleştiğini bilmediğini beyan etmiştir.

Kazalı alınan yazılı ifadesinde, gerçekleşen kazada işverenin bir kusurunun olmadığını, kazaya sebebiyet veren işlemi daha önce defalarca yaptığını, bu işlemin normalde makina kapalıyken yapıldığını ancak kendisinin daha fazla yorulmamak için makina çalışırken yaptığını, kendisinin olayda kusurlu olduğunu beyan etmiş, işverenin yazılı ifadesinde belirmiş olduğu hususları doğrulamıştır.

Kaza tanığı alınan yazılı ifadesinde, kazalıyı kaza geçirmeden önce uyardığını, mesleki tecrübesi gereği kendisini dinlemediğini ve makina üzerine tırmanarak mekanizmaya müdahale ettiğini, bu müdahale işleminin şart olmadığını ve makina çalışırken yasak olduğunu, kazanın silindirler üzerine düştüğünü fark ettiği anda acil stop düğmesine bastığını, 1 saniye geç bassa idi kazalının hayatını kaybedeceğini, olayda kazalının kusurlu olduğunu, vals makinasının muhafazalarının doğru olduğunu beyan etmiş işverenin ve kazalının ifadelerinde belirtmiş olduğu hususları doğrulamıştır.

Yapılan değerlendirmede kazalının daha önceden de aynı işlemi defalarca yaptığı ve işverence bu işlemin tehlikeli olmasına rağmen engellenmediği, işverenin işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirme borcunu yerine getirmediği anlaşılmıştır. Bu itibarla işveren %25 kusurlu bulunmuştur. Kazalı ise sektörde oldukça tecrübeli olmasına rağmen dikkatsiz ve tedbirsiz davranmış ve tehlikeli olduğu bilinen bir hareketi bile bile yapmıştır. Bu itibarla kazalı gerçekleşen kaza olayında %75 oranında ağır kusurlu bulunmuştur.

6.2.2. Somut olay -2

Yapılan iş kazası soruşturmasında kazalı ve kaza tanıkların yazılı ifadelerine başvurulmuş ve kurum kayıtlarında araştırma yapılmıştır. Yapılan soruşturmada aşağıdaki hususlar tespit edilmiş ve değerlendirilerek sonuç kanaate varılmıştır.

Kazalı emekli olup kapı kapı gezmek suretiyle hurdacılık yapmaktadır. Kendi nam ve hesabına çalışmakta ancak 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9 uncu maddesinin 7. numaralı bendine istinaden vergiden muafır. Bu sebeple vergi kaydı yoktur. Hurdacılık yaptığı sahada bir kattan oluşan metruk bir bina mevcuttur ve bina yıkılmak üzeredir. Kazalı bu binanın hurda demirlerini almak ister ve metruk binanın sahibine ulamış ve bina sahibiyle belirli bir miktar para vermek suretiyle anlaşmıştır. Kaza günü olay yerine gelmiş ve metruk binanın duvarlarını yıkarak duvar içindeki demir parçalarını almaya başlamıştır. Yaklaşık 3 metre yüksekliğindeki bir duvarı yıktığı esnada duvar üzerine yıkılır ve vücudunun çeşitli yerlerinde (omurga, kalça ve bacak) kırıklar oluşarak yaralanmıştır. Kaza akabinde bina sahibi tarafından ambulans çağırılmış ve kazalı hastaneye kaldırılarak tedavi altına alınmıştır.

Yapılan değerlendirmede, kazalının kapı kapı gezmek suretiyle hurdacılık yapmakta olduğu ve bina sahibinden hurda demirleri satın aldığı anlaşıldığından, bina sahibi ile arasında hizmet akdi ilişkisi kurulamamıştır. Ayrıca kendi nam ve hesabına çalışsa da 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9 uncu maddesinin 7. numaralı bendine istinaden vergiden muaf olduğundan sigortalı sayılamayacaktır. Ayrıca kazalı emekli her ne kadar vergiden muaf olsa da muaf olmasa bile emekli olduğundan sigortalı sayılması için 5510 sayılı kanunun 30uncu maddesi gereği kuruma talepte bulunup yaşlılık aylığı kesilerek sigortalı olabilmektedir. Kazalının kuruma herhangi bir talebi bulunmadığından, vergi kaydı bulunmadığından ve herhangi bir işverenle arasında hizmet akdi ilişkisi bulunmadığından kazalı sigortalı sayılamayacaktır. Bu itibarla kazalı, 5510 sayılı kanunun 13üncü maddesinde iş kazası tanımında bahsi geçen sigortalı sayılma şartını sağlamadığından bahsi geçen kaza olayı iş kazası sayılmamıştır.

6.2.3. Somut olay -3

Yapılan iş kazası soruşturmasında işveren ve kaza tanıkların yazılı ifadelerine başvurulmuş, kolluk kuvvetlerince olay sonrası alınan ifadeler, düzenlenen tutanaklar incelenmiş ve kurum kayıtlarında araştırma yapılmıştır. Yapılan soruşturmada aşağıdaki hususlar tespit edilmiş ve değerlendirilerek sonuç kanaate varılmıştır.

Kazalı daha önce çeşitli sektörlerde çalışmış belirli bir mesleği olmayan arkadaş tavsiyesiyle ilk defa süt ürünleri fabrikasında vardiyalı olarak çalışmaya başlayan kadın işçidir. Kazalı işe başlayalı henüz 4 gün olmuşken hazin kaza olayı gerçekleşmiştir. Kaza gerçekleşene kadar işverence kazalının sigortalı tescili yapılmamıştır.

Olay günü gece vardiyasının bitimi için ustabaşından iş bitirme emri gelmesiyle kıyafet değişimi yapmak üzere soyunma odasına yönelen kazalı, yerde bulunan çalışanların üzerinden damlayan yağlı peynir suyuna basıp kaymak suretiyle yere düşerek kazaya uğramıştır. Kazalı yerden kalkamamış diğer çalışanlar ve işverenlerce 112 acil sağlık hizmetleri aranarak hastaneye kaldırılmıştır. Kazalı, acil sağlık ekipleri ve hastanede yapılan tüm müdahalelere rağmen beton zemine kafasını sert bir şekilde vurması sonucu beyin kanaması geçirmesi, omurilik ve belde oluşan kırıklar sebebiyle hayatını kaybetmiştir. Alınan tüm beyanlardan anlaşılmıştır ki kazalıya iş başı eğitimi, iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ve kişisel koruyucu donanım (kaydırmaz tabanlı ayakkabı) verilmemiştir.

Kazalının hastaneye kaldırılması esnasında işverenlerce sigortalı tescilinin yapılmadığı fark edilip geçmişe dönük Sosyal Güvenlik Kurumuna işe giriş bildirgesi verilmiş olup, iş kazası olayı derhal kolluk kuvvetlerine akabinde de Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmiştir.

Yapılan incelemede, gerçekleşen kaza olayı 5510 sayılı kanunun 13üncü maddesine istinaden iş kazası sayılmış, kazalının mesleki tecrübesinin bulunmadığı, işverenlerce kazalıya iş başı eğitimi, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve kazayı önleme ihtimali mutlak olan kaydırmaz tabanlı koruyucu ayakkabı verilmemiş olduğu tespit edilmiş, yapılan değerlendirmede işveren, 5510 sayılı Kanunun 21inci maddesinin ilk fıkrası³⁰ ile 76ncı maddesinin dördüncü fıkrası³¹ gereği %90 oranında kusurlu bulunmuştur. Kazalı da dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak kazaya sebebiyet verdiği için %10 oranında kusurlu bulunmuştur.

Yapılan soruşturmada, kazalının kaza geçirmeden önce mevzuat gereği işverence sigortalılığının sağlanmadığı, kazanın gerçekleşmesi akabinde sigortalı tescilinin yapıldığı anlaşıldığından, 5510 sayılı Kanunun 23üncü maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masraf ve bağlanacak olan gelirin işverenden rücu edilmesi gerektiği, bu sebeple Kanunun 21inci maddesinin ilk fıkrası ile 76ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanmasına yer olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.4. Somut olay -4

Yapılan iş kazası soruşturmasında, kazalının yazılı ifadesine başvurulmuş, T.C. Dışişleri Bakanlığı a ülkesi Büyükelçiliği ile yazışma yapılmış ve kurum kayıtlarında araştırma

³⁰ 5510/21: "İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettilir."

³¹ 5510/76 "İş kazası ile meslek hastalığı, işverenin kastı veya genel sağlık sigortalısının iş sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri işverene tazmin ettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır."

yapılmıştır. Yapılan soruşturmada aşağıdaki hususlar tespit edilmiş ve değerlendirilerek sonuç kanaate varılmıştır.

Kazalı Çorum ilinde bulunan X inşaat firmasında sıvacı olarak çalışmaktayken işverenin ziyaretine gelen ve a ülkesinde işyeri bulunan kardeşi Y firma sahibiyle tanışır. Kazalı X firmasından ayrılarak Y firmasında çalışmak üzere kendi imkânlarıyla a ülkesine gider. Y firması a ülkesi mevzuatlarına tabi bir inşaat firmasıdır. Kazalı X firmasında olduğu gibi a ülkesinde yer alan Y firmasında da inşaatlarda sıva yapmak üzere çalışmaya başlamıştır. Şahıs inşaat iskelesinin üzerinde sıva işini yaptığı esnada iskele kaynak yerlerinden ayrılarak çökmüş ve sol bacağı yaklaşık 60 kg ağırlığında bulunan iskele demirleri altında kalmıştır. Kazalı çalışma arkadaşları tarafından en yakın sağlık kuruluna ulaştırılmış ve tedavi altına alınmıştır. Kazalının yaşadığı kaza olayı sonrasında sol bacağında parçalı kırıklar oluşmuş, geçirdiği ameliyatlar neticesinde çalışamayacak duruma gelmiş ve çalışmaması sebebiyle ülkeye dönmüştür.

Kazalı, a ülkesinde yaşanan kaza olayı neticesinde meslekte kazanma gücü kaybına uğradığını belirterek sürekli iş göremezlik geliri alabilmek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurmuş olay Sosyal Güvenlik Denetmeni marifetiyle incelenmiştir.

Yapılan incelemede, kazalının başvuru yazılı ifadesine istinaden T.C. Dışişleri Bakanlığı a ülkesi Büyükelçiliği ile yazışma yapılmıştır. Yapılan yazışmada, kazanın gerçekleştiği Y firmasının sahibi her ne kadar Türk vatandaşı olsa da firmanın a ülkesi mevzuatına tabi olarak açılmış ve yine a ülkesi mevzuatı kapsamında faaliyet gösterdiği, Türkiye Cumhuriyeti ile bir bağının bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple yaşanan kazada 5510 sayılı kanunun 11inci maddesine belirtilen işyeri kavramı oluşmadığından iş kazası sayılmamış, kazanın o ülke sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında araştırılması gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

6.2.5. Somut olay -5

Yapılan iş kazası soruşturmasında, işyeri kamera kayıtları izlenmiş, işyeri kayıtlarında incelemelerde bulunulmuş, kazalı, işveren ve kaza/bordro tanıkların yazılı ifadelerine başvurulmuş ve kurum kayıtlarında araştırma yapılmıştır. Yapılan soruşturmada aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

Kazalı 2015 yılından beri çalışma hayatında bulunmakta ve 2016 yılından beri lavaş üretimi yapılan X fabrikasında paketleme biriminde çalışmakta iken 2017 yılında kaza olayı yaşanmıştır.

Kazalı üretilen lavaşları banttardan alıp terazide tartıp paketleme işi yaptığı esnada kendisiyle aynı işi yapan A kişisiyle vardiya değişimi yapmak üzeredir. Kazalı ve kendisi ile aynı işi yapan çalışma arkadaşları, banttardan aldıkları lavaşları tartım ve paketleme işini yaklaşık 1 metre yüksekliğinde olan bar tabureleri üzerinde yapmaktadır. Alınan ifadelerde, çalışılan

taburelerin sabit olmadığı, kolaylıkla taşınabildiği ifade edilmiştir. Fabrika da birçok makina aynı anda çalıştığı için gürültü hat safhadadır ve çalışanların birbirlerini duymalarının imkânı yoktur. Kazalı çalışmaya devam ederken vardiya değişimi yapılma esnasında yanına gelen ve bir an önce işe koyulmak isteyen A kişisi, kazalının ayağa kalktığı esnada tabureyi yerinden almış ve arkadaki boşluğa geçmiştir. Kazalı ise taburenin altında olduğunu düşünerek oturduğunda tabure yerinde olmamasından dolayı zemine sert bir şekilde düşmüştür. Kaza sonucunda hastanelerde yapılan tedavilerde, sandalyeden düşmeye bağlı - sakrum kırığı - konservatif tedavi + sağ kalça EHA %13, sol kalça EHA %25 azalma olduğu ve meslekte kazanma gücü kayıp oranının ise %19 olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan incelemede, işveren; çalışanların yaptıkları işte kendi aralarında yer değiştirmelerini bir talimat, plan ve sisteme bağlamamış, yer değişikliğinin uygulanmasını çalışanların kendi inisiyatifleri ile belirledikleri yöntemlere bırakmış, çalışma ortam gözetim ve denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğinden dolayı %65 oranında kusurlu bulunmuştur. Kazalı; yer değişikliğinden haberi olmasına, yer değişimi için yanına birisinin geleceğini çalışmasındaki tecrübesi ile de bilmesine rağmen, yapmış olduğu işte yeterli özen ve dikkati göstermemiş ve söz konusu kazada %10 oranında kusurlu bulunmuştur. A kişisi ise (3. Kişi), yer değiştirmeye gittiği esnada, kazalının duyabileceği şekilde iletişime geçmemesi, yanına geldiğinde en azından temas ile de geldiğini haber verebileceği halde bunları yapmayarak, arkasına geçtiği kazalının kendisini fark edememesine sebebiyet vermesi, yapmış olduğu işte yeterli özen ve dikkati göstermemesi nedenleriyle %25 oranında kusurlu bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği alanındaki kamu denetimleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişlerince yapılmakta iken, iş kazası gerçekleştiğinde ise Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişleri ve denetmenlerince incelemeler yapılmakta ve iş kazası raporları tanzim edilmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 13üncü maddesine göre, iş kazalarının incelenmesi ve soruşturulması yetki ve görevi ayrıca ÇSGB iş müfettişlerine de verilmiştir. İş kazaları soruşturmalarında çok başlı denetim yapısı olduğundan SGK çözümü genelge ile çözümlenmeye çalışmıştır. Bu hususla ilgili olarak SGK'nın 2016/21 sayılı "Kısa Vadeli Sigorta Kolları İle İlgili İşlemler" konulu genelgesiyle gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Denetimlerde mevcut olan çok başlılık ve bu şekildeki düzenlemeler hukuki süreçlerde ciddi sorunların ortaya çıkarak kişilerin mağdur olmalarına ve bürokratik işlemlerin uzamasına neden olmaktadır.

İş kazası soruşturmalarında tanzim edilen raporlarda, iş kazalarının nedenleri ve sebebiyet veren unsurlar araştırılarak ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmekte ve kusur oranı dağıtımı yapılmaktadır. İşverenlerin, işçilerin ve üçüncü kişilerin kusurları ortaya konularak bu kişilere kusurları oranında ilgili mevzuatta belirtilen harcamalar rücu edilip varsa başka müeyyideler de uygulanmaktadır. Bu yaptırımların yanı sıra yapılan incelemelerde işveren, işçi ve üçüncü kişilerin iş sağlığı ve güvenliği yönündeki eksiklikleri ortaya çıkarıldığında, kendilerine bu eksikliklerinin neler olduğu belirtilmekte, bu sayede iş sağlığı ve güvenliği yönündeki eksiklikler giderilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca yapılan bu denetimler, benzer sektörde faaliyet gösteren işverenlerce duyulmakta olup aynı şekilde iş kazası gerçekleşmesi veya denetim geçirmeleri ihtimallerine karşı benzer tedbirler alınarak işyerleri isg mevzuatına uygun hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nca iş kazası sonrası yapılan denetimler, iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan son denetimlerdir. Yani olay gerçekleştikten sonra yapılmakta olup, önleyici denetim statüsünde sayılması pek mümkün değildir. Daha çok kontrol edici ve cezalandırıcı yapısı vardır. İş kazalarının azalması veya önlenmesi için daha çok önleyici denetim mekanizmasına başvurulması gerekmektedir. Her ne kadar iş kazası sonrası yapılan SGK denetimlerinde, işveren, işçi ve üçüncü kişilerin iş sağlığı ve güvenliği yönündeki eksiklikleri ortaya çıkarıldığında kendilerine bu eksikliklerinin neler olduğu belirtilse de bu eksikliklerin giderilip giderilmediğini kontrol eden bir denetim mekanizması yoktur. İşverene sadece rücu işlemi yapıp gerekli müeyyideler uygulanmakta ancak eksikliklerin giderilmesi yine işverenin inisiyatifine bırakılmaktadır. Oysa ki devlet tarafından iş kazası sonrası eksikliklerin giderilip giderilmediği hususunda tekrar denetimler yapılsa bu eksiklikler büyük oranda giderilmiş olacaktır. Ayrıca yapılan denetimlerin farklı kamu kurumları ve farklı denetim birimleri tarafından yapılması denetimde çok başlılığa ve uygulamalarda farklılığa yol açmakta, denetimlerin etkinliğini azaltmaktadır.

Yapmış olduğumuz çalışmada, gerçekleşen iş kazalarının hangi sektörlerde olduğu, kazalıların demografik bilgileri ile sigortalılık durumları, meslekleri, mesleki tecrübeleri, meslekte kazanma gücü kaybı oranları, işyeri faaliyet sınıfları, kazaların gerçekleşme şekilleri, gerçekleşen kazadaki kişilerin kusurları gibi bilgilere yer verilmiş olup bazı olaylardan örnekler verilerek gerçekleşen olayların sosyal güvenlik hukuku bakımından nasıl değerlendirildiği detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

İş kazalarının maddi ve manevi olarak birçok boyutta zararları vardır. Kazalarda en büyük zararı görenin kazaya maruz kalan olduğu aşikârdır. Bu kişiler bedenene ya da ruhen zarar görmüş veya kaza ölümüyle sonuçlanmış olabilmektedir. Ölümlü iş kazaları bu kazalar içerisinde en ağır olanlardır. Çünkü çalışan işi uğruna canından olmuştur. Yapılan incelemelerde ölümle sonuçlanan iş kazalarının gerçekleştiği işyerlerinin diğer işyerlerine göre çalışma şartları açısından en kötü işyerleri oldukları gözlenmiştir.

Ayrıca yapılan çalışmada en çok ölümlü ve yaralanmalı iş kazalarının inşaat ve akabinde taşımacılık sektöründe gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Bu sektörler detaylı olarak incelendiğinde, isg kültürünün tam olarak oturmadığı, işyerlerinde mevzuatsal olarak birçok eksikliklerin olduğu, özellikle inşaat sektöründe çalışan sirkülasyonunun fazla olmasından kaynaklı isg eğitimlerine yeteri kadar önem verilmediği, bu sektörlerde kusur ve sorumluluk açısından en büyük payın işverende olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca bu sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının akabinde yapılan denetimlerde her ne kadar eksiklikler gözler önüne serilerek müeyyideler uygulansa da aynı hataların devam ettiği ve aynı sebeplerden kaynaklı iş kazalarının gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere bu sektörlerde alınan isg önlemleri yetersiz kalmakta ve yapılan denetimlerin bu sektördeki etkinlikleri çok fazla olmamaktadır.

Ölümlü ve yaralanmalı iş kazaları sonucunda farklı sektörlerde gerçekleşen iş kazalarının nasıl sonuçlar doğurduğu, iş kazalarının boyutu ve bu kazalarda genel olarak ağırlıklı kusur oranlarının kimlerde olduğu araştırılmıştır. Denetimin daha etkili olması adına, bu çalışmada kullanılan “yapılan denetimlerde tespit edilen kusurların hangi sektörlerde ve kimlere ait olduğu” ve raporlardan elde edilebilecek birçok veri ile sektörlerde mevzuatsal eksikliklerinin neler olduğu belirlenebileceği anlaşılmıştır. Tespit edilen bu eksiklerin giderilmesi adına kontrol edici bir denetim mekanizması kurularak iş kazalarının azalması ve gerçekleşen iş kazalarında boyutları küçültülebilecektir.

Sektörlere göre kazaların sebepleri belirtilecek olursa;

- Gıda sanayi sektöründe genellikle çalışanların makine kullanımını hususunda yeterli bilgiye sahip olmaması ve sıvı gıda imalatının yapıldığı işyerlerinde kaygan zeminden kaynaklı olarak iş kazalarının gerçekleştiği görülmüştür. Bu kazaların başlıca sebepleri, çalışma ortamının iş sağlığı ve güvenliğine uygun olarak

çalışmaya elverişli hale getirilmemesi ve kişisel koruyucu donanımların (kaymaz tabanlı ayakkabı vb.) kullanılmamasıdır.

- Hizmet sektöründe genellikle tamirat – tadilat işlerinde görevli işçilerin işlerini bir an önce bitirmek için ve tedbirsiz ve dikkatsiz davranışları sebebiyle iş kazalarının gerçekleştiği görülmüştür. Bu kazaların başlıca sebepleri, işveren tarafından işçinin acele ettirilmesi, çalışma ortamında gerekli tedbirlerin alınmamasıdır.
- İnşaat sektörü, en çok iş kazası geçirilen sektördür. Bu sektörde gerçekleşen 10 kazadan 6'sı yüksekte düşme şeklinde gerçekleşmektedir. Bu kazaların başlıca sebepleri, işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin (bel halatı, ağ sistemleri vb.) alınmaması, kişisel koruyucu donanımların (baret, çelik burunlu ayakkabı vb.) temin edilmemesi, temin edilse bile işçi tarafından kullanılmaması ve işçinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasıdır.
- Kamu kurumlarında gerçekleşen iş kazaları genellikle hafif sonuçlanmaktadır. Sonucu ağır olan iş kazaları incelendiğinde ise bu kazaların en büyük sebepleri, işçinin amiri tarafından görev tanımında yer almayan bir işe görevlendirilmesi ve işçinin yeteri düzeyde iş güvenliği eğitimi almadan çalışmasıdır.
- Maden sektöründe gerçekleşen iş kazalarında genellikle göçükler ön plana çıksa da, gerçekleşen iş kazalarının birçoğunun madenlerde sıklıkla kullanılan raylı sistemler, bantlar ve diğer makinelerin kullanımı esnasında gerçekleştiği görülmüştür. Göçükler ve cisim düşmeleri ikinci sırada yer almaktadır. Bu sektördeki kazaların başlıca sebepleri, işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yeterli aydınlatma, makinelerin muhafazaları, patlama ve zehirlenmelere karşı düzenli havalandırma, göçüklere karşı destekleyici sistemlerin kullanılması vb. önlemlerin alınmamasıdır.
- Metal Sanayiinde gerçekleşen iş kazaları genellikle makine montajı esnasında gerekli önlemlerin alınmamasından kaynaklı olarak düşme ve metal imalatı sırasında kullanılan makinelerde (kesici ve dilici makineler) uzuv kaybı yaşanmasından kaynaklandığı görülmüştür. Özellikle bu sektörde makinelerde yaşanan kazalarda uzuv kaybı / ölüm ve çapak sıçramasından kaynaklı olarak görme kaybı ön plana çıkmaktadır. Bu kazaların başlıca sebepleri, kullanılan makinelerin işveren tarafından iş güvenliğine uygun hale (koruyucu muhafazaların bulunmaması) getirilmemesi, kişisel koruyucu donanım (eldiven, gözlük vb.) temin edilmemesi ve çalışma ortamının çalışmaya elverişli hale getirilmemesidir.
- Mobilya sanayiinde gerçekleşen iş kazaları, diğer sektörlere göre Çorum'da çok fazla yaşanmamaktadır. Bu sağlayan ise Çorum'da bu sektörün çok fazla gelişmemiş olmasıdır. Bu yüzden bu sektördeki eksikliklerin giderilmesi için mobilya sanayiinin daha gelişmiş olduğu illerdeki faaliyetlerin incelenmesi daha doğru olacaktır.

- Tarım sektörü, en az iş kazası yaşanan sektörlerden biridir. Ancak bu sektörde gerçekleşen kazalar ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Genellikle bu sektörde tarım makinelerinin kullanımı esnasında kazaların gerçekleştiği görülmüştür. Kazaların başlıca sebepleri, bu sektörde çalışanlarda iş güvenliğinin oluşmaması ve işveren tarafından işçiye yeterli düzeyde iş güvenliği eğitimi verilmemesidir.
- Taşımacılık sektörü, inşaattan sonra en çok iş kazasının gerçekleştiği ve ölümlü vakaların oransal olarak en çok olduğu sektördür. Bu sektörde gerçekleşen iş kazalarının genellikle trafik kazalarından kaynaklandığı görülmektedir. Kazaların başlıca sebepleri ise, işverenlerin kullanılan araçların periyodik muayenelerini yaptırmamaları, mesai mefhumu gözetmeksizin işçileri çalıştırmaları, işçilerin ve üçüncü kişilerin trafik kurallarına uymayarak trafik kazalarına sebebiyet vermeleridir.
- Tekstil sektörü Çorum'da iş gücünün yoğun olduğu sektörlerden bir tanesi olmasına rağmen, bu sektörde gerçekleşen ve SGK tarafında incelenen iş kazalarının az sayıda olduğu görülmektedir. Bu sektörün diğer sektörlerle göre daha az riskli olduğu ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin daha fazla alınmış olduğu söylenebilir. Bu sektörde gerçekleşen iş kazaları genellikle işçilerin yoğun çalışma temposundan kaynaklı makineye uzuv sıkıştırması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu kazaların başlıca sebepleri, işverenin mevzuatta yer alan denetim ve gözetim borcunu yerine getirmemesi, işçilere mobing uygulaması ve işçilerin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak yapılmaması gereken bir davranışı yapmasıdır.
- Toprak ürünleri imalat sanayiinde gerçekleşen iş kazalarının genellikle, tuğla ve kiremitlerin ocağa girmeden önce ranzalara dizimi esnasında yüksekten düşme, havalandırma için kullanılan vantilatörlere elini kaptırma ve yerde bulunan bir cisme takılarak düşme, mermer ocaklarında iş makinesi kullanımı esnasında bir üst kademedden alt kademeye düşme şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Bu kazaların başlıca sebepleri ise işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirlerin (makinelerin muhafazaları, yüksekten düşmeyi önleyici tedbirler) alınmaması ve düzensiz çalışma sahasıdır.

Ayrıca incelenen iş kazası raporlarında, 6331 sayılı kanun yürürlüğe girdiğinden bu yana uygulanmaya başlanılan iş güvenliği uzmanlığının işverenler üzerindeki etkileri, bu kişilerin işverenlerle ilişkileri ve uygulamalardaki aksaklıkların neler olduğu da gözlemlenmiştir.

İş kazalarının önlenmesi ve denetim mekanizmasının geliştirilebilmesi için önemli bazı çözüm önerileri şu şekildedir;

Yapılan denetimlerde iş kazalarının büyük oranda makine, ekipman ve koruyucu donanım eksikliklerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Özellikle iş kazalarının çok gerçekleştiği

sektörlerde faaliyet gösteren işyerinde bu eksikliklerin giderilip giderilmediği sürekli olarak denetlenmeli, gerekli, yeterli ve güvenli çalışma şartlarını oluşturduktan sonra işçi çalıştırılmalıdır. İşyerleri ilk kurulduğunda Gelir İdaresi Başkanlığı'nca yapılan açılış yoklamalarına benzer bir şekilde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca işyerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine uygunluğu kontrol edilerek açılış onayı verilebilir.

İş sağlığı ve güvenliği tam anlamıyla devlet politikası haline dönüştürülmelidir. İSG uzmanları ile işveren arasındaki işçi işveren ilişki sonlandırılmalıdır. İSG uzmanı havuzu oluşturularak, uzman atamaları devlet tarafından yapılmalı, isg uzmanını seçme inisiyatifi işverene bırakılmamalıdır.

İş kazası denetimlerinin farklı denetim birimleri tarafından yapılması ve bu denetim birimlerinin birbirinden habersiz olması, denetimde çok başlılığa neden olmakta ve uygulamalarda farklılıklara yol açmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ilgili kuruluşu olduğu göz önüne alındığında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde tek bir denetim birimi oluşturularak çalışma hayatını inceleyen denetim birimleri tek bir çatı altında toplanabilir. Böylelikle denetimde çok başlılık sonlanmış ve uygulamada birlik yakalanmış olacaktır.

Denetim elemanı sayısının yetersizliği, kamu denetimlerinin yerine getirilmesinde engelleyici önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Yıllar geçtikçe artan işveren ve işyeri sayısı iş kazalarının ve denetimlerin sayısını arttırmakta, doğal olarak denetim birimlerine düşen iş yükünü de arttırmaktadır. Bu sebeple incelemeler çok fazla detaylandırılmamakta ve gereken özenle yapılamamaktadır. Çalışma hayatında yer alan denetim elemanlarının sayılarının arttırılması, bu konudaki eksilikleri giderecektir.

Denetim elemanları bilgi ve donanım olarak yeterli hale getirilmelidir. Denetim, caydırıcılıkla birlikte öğretici ve yol gösterici nitelikte olmalıdır.

Yapılan denetimler sonucunda tanzim edilen raporlardan yola çıkılarak bu çalışmada olduğu gibi hangi sektörlerde hangi kusurların kazaların gerçekleşmesine sebebiyet verdiği belirlenmeli, belirlenen eksikliklerin giderilip giderilmediğinin kontrolü amacıyla önleyici bir denetim mekanizması kurulmalıdır.

Özellikle inşaat, metal ve imalat sektörlerinde kazaların isg mevzuatına aykırı davranışlardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu ve buna benzer sektörlerde isg mevzuatının uygulanmasındaki aksaklıkların, nedenlerinin bilimsel olarak ortaya konulması ve çözüm önerilerinin getirilmesi, iş kazalarının engellenmesinde olumlu katkılar sağlayacaktır.

İşçi kaynaklı gerçekleşen iş kazalarında, kazaların işçinin ya tecrübesiz ve bilgisizliğinden kaynaklandığı ya da tecrübeli olmasına rağmen özgüvenli davranıp yapılamaması gereken bir hareketi yapmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu olay tamamen çalışma hayatında güvenlik kültürünün işçilerde oluşmamasındandır. Güvenlik kültürünün oluşabilmesi için

küçük yaşlarda başlamak üzere isg ve çalışma hayatına dair eğitimler verilmelidir. İSG'nin öneminin benimsenmesi ve İSG bilincinin oluşturulması, bu konuda atılacak en önemli adımlardan biridir.

Müfettiş veya Denetmenler tarafından tanzim edilen iş kazası raporlarında belirtilen hususlar ve sonuçları İSG-Katip sistemine kaydedilmeli, işverenler için sicil puanı sistemi oluşturulmalıdır. Bu sayede işverenlerin İSG alanına daha fazla önem vermesi sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Altın, M. / Taşdemir, Ş (2018). *İş Sağlığı ve Güvenliği*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aydınlı, İ (2015). *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başterzi,S Baycık,G. *HKS 468 Sosyal Sigortalar Hukuku Ders Notları. A.Ü.* Erişim tarihi: 28 Eylül 2022. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52063/mod_resource/content/0/HAFTA%201.pdf
- Bilir, N (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliği*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Çatlı, T (2019). *İş Kazalarından Doğan Cezai Sorumluluk*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çavuş, Ö.H (2017). *Sosyal Güvenlik Sisteminin Denetim Yapısı Ve Denetim Birimleri*. Manisa CBÜ İİBF. Yönetim ve Ekonomi 24/2 523-542.
- Çelik, N (2013). *İş Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Esin, A (2007). *Mühendis ve Makina*. MMO. 48(567): 3-9.
- Eyrenci, Ö. / Taşkent, S. / Ulucan, D (2016). *Bireysel İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Gerek, N (2006). *İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Uzaktan Eğitim Ders Kitabı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güzel, A. / Okur A.R. / Canikoğlu, N (2014). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Hüner, D.B. (2014). *Bağımsız Denetimde İç Kontrol ve İç Denetimin Rolü* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İş Kazasının Olduğu Gün SGK'ya Bildirim Yapılır mı?. Erişim Tarihi: 01 Ekim 2022. <https://www.kamuiscileri.net/indir/82689658>
- Kılış, İ. (2013). *İş Sağlığı ve Güvenliği'nde Yeni Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK). "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(1), 19-42.
- Kırtaş, N (2014). *İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitim Kitabı*. İstanbul: İkbil Matbaacılık.
- Korkusuz M.R. / Uğur S (2015). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Laçiner, V (2013). *Teknik ve Tıbbi İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Mossink, J (2002). *Inventory of Socioeconomics Costs of Work Accidents. European Agency for Safety and Health at Work, Topic Centre on Research — Work and Health*, 1-47.
- NSF, (2002). *An Overview Of Quantitative And Qualitative Data Collection Methods. The 2002 User-Friendly Handbook For Research Evaluation* (ss. 43-62). Erişim Tarihi: 13 Kasım 2022 https://www.nsf.gov/pubs/2002/nsf02057/nsf02057_4.pdf
- Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı. *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Soruşturmaları*. 30 Aralık 2014. Sayı:2014-04 (İç Emir).
- Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı. *Uygulama Birliğinin Sağlanması*. 30 Ocak 2015. Sayı:2015-01 (İç Emir).
- Sözer, A.N (2001). *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı ve Unsurları, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan* (ss.335).
- Sümer, H.H (2020). *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şakar, M (2017). *Sosyal Sigortalar Uygulaması*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

TBMM. D:22 YY:1 SS:73. *İş Kanunu Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/534)* Erişim tarihi: 24 Ağustos 2022.

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss73m.htm>

T.C. Resmi Gazete. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği*. 31 Ekim 2012. Sayı: 28453. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *İş Kanunu*. 10 Haziran 2003. Sayı:25134. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*. 30 Haziran 2012. Sayı:28339. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği*. 10 Ağustos 2007. Sayı: 26609. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği*. 12 Mayıs 2010. Sayı: 27579. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *Sosyal Sigortalar Kurumu Sigorta Müfettişliği Servislerinin Kuruluşu ile Sigorta Müfettişleri ve Kontrol Memurlarının Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmeliği*. 22 Mayıs 1973. Sayı: 15243. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C. Resmi Gazete. *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*. 16 Haziran 2006. Sayı:26200. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Tuncay, A.C. / Ekmekçi, Ö (2019). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Tükez, H (2017). *Türkiye’de İş Kazalarında İş Sağlığı ve Güvenliğinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, F. / Kanbur S. / Doğan, A.R (2016). *Türkiye de İş Kazaları Sonuçlandırma Algoritması*. 8. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi. İstanbul.

Yılmaz, A (2017). *Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası Ve Anglosakson Hukuk İstemlerinden Birer Örnek İle Türk Hukuku Karşılaştırması*, Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği Sosyal Güvence Dergisi, (Yıl: 6 Sayı: 11), 107-127.

Yükçü, S. / Gönen, S. 2009. *Implementation Proposal for The Assessment of Occupational Accident Costs in Terms of Quality Costs*. Ege Academic Review, 9 (3): 933-953.

EKLER

EK-1. Bilimsel Araştırma İzni Dilekçesi (Sayfa 1)

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü

Sayı : E-56539964-663.99-35342482
Konu : Bilimsel Araştırma İzni

18.11.2021

MÜDÜRIYET MAKAMINA

Kurumumuzda 412207 sicil numarasıyla Sosyal Güvenlik Denetmeni olarak görev yapmaktayım. Ayrıca Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde İş Sağlığı ve Güvenliği Tezli Tüksek Lisans Programı öğrencisiyim. "İş Kazalarının Sosyal Güvenlik Mevzuatına Göre İncelenmesi: Çorum Örneği" konulu iş sağlığı ve güvenliği tez çalışmamı yürütebilmem adına ekli formda yer alan bilgiler doğrultusunda gerekli iznin verilmesini,
Arz ederim.

e-imza
Yusuf Erhan AKDENİZ
Sosyal Güvenlik Denetmeni

Ek: Bilimsel Araştırma İzin Formu (3 Sayfa)

EK-1. Bilimsel Araştırma İzni Dilekçesi (Sayfa 2)

İL MÜDÜRLÜĞÜ MAKAMINA

Anılan program doğrultusunda, "İş Kazalarının Sosyal Güvenlik Mevzuatına göre İncelenmesi: Çorum Örneği" konulu İş Sağlığı ve Güvenliği yüksek lisans tezimin hazırlanmasında kullanmak üzere; İl Müdürlüğümüz arşivlerinde bulunan, Kurum Müfettişlerince ve Kurum Denetmenlerince hazırlanan iş kazası raporlarını (6698 sayılı Kişisel Verilen Korunması Kanununa riayet ederek.) inceleyebilmem, bilgi alabilmem ve alacağım bilgileri hazırlayacağım yüksek lisans tez çalışmamda kullanabilmem için tarafıma izin verilmesini talep etmekteyim.

Müsaadelerinizi arz ederim.

Ek: Bilimsel Araştırma İzin Formu (1 adet-3 sayfa)

Adres :
Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü

EK-2. Bilimsel Araştırma Çalışması İzin Formu (Sayfa1)

TC.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
ÇORUM SOSYAL GÜVENLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI İZİN FORMU

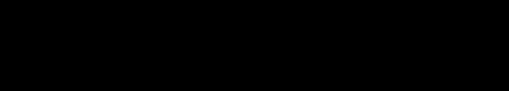
	sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşmasında ve iş kazalarının önlenmesinde etkili olup olmadığını araştırılmasıdır. Kazaların sonuçları değerlendirilerek ölümlü mü yoksa yaralanmalı olduğu, yaralanmalı ise meslekte kazanma gücü kaybı oranı (MKGKO) göz önüne alınarak bu kazaların boyutlarının ne olduğu anlaşılmalı çalışılacaktır. Ayrıca bu verilerden hareketle iş sağlığı ve güvenliği açısından verilen eğitimlerin ve alınan tedbirlerin yeterli olup olmadığı ortaya konarak iş kazalarının azalması ve önlenmesine yönelik önerilere yer verilecektir.																																				
A.2.10	Önemi: İş kazası denetimleri sonucu tanzim edilen raporlarda, iş kazalarının sebepleri ortaya çıkarılarak kazaya kimlerin sebebiyet verdiği ve ne kadar kusurlu oldukları, rücu işlemleri ve uygulanacak cezai müeyyideler yer almaktadır. Çalışmada bu veriler ile ölümlü ve yaralanmalı iş kazalarının meslekte kazanma gücü kaybı oranı % 10 ve üzeri olan iş kazalarına ilişkin verilere yer verilecektir. Bu çalışmada elde edilecek olan verilere ulaşımın zor olması, başka bir yerden temin edilememesi yapılacak olan bu araştırmanın önemi göstermektedir. Bu veriler bize, incelenen iş kazalarının nedenlerini ve sebebiyet veren kişilere ilişkin bilgileri verecek olup iş kazalarının denetim sonuçlarına göre önlenmesi, azalması ve iş sağlığı ve güvenliği açısından yapılması gerekenlerin neler olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır.																																				
A.2.11	Zaman Takvimi: <table border="1"><thead><tr><th colspan="5">ÇALIŞMA TAKVİMİ (*)</th></tr><tr><th rowspan="2">İş Paketi Ad/Tanım</th><th colspan="4">Aylar</th></tr><tr><th>0-3</th><th>3-5</th><th>5-8</th><th>8-12</th></tr></thead><tbody><tr><td>Literatür çalışması ve resmi izinlerin alınması,</td><td>✓</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Denetmenlerince tanzim edilen raporlar üzerinden verilerin toplanması</td><td></td><td>✓</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Toplanan verilerin ayıklanması ve istatistiki analizlerin yapılması</td><td></td><td>✓</td><td>✓</td><td></td></tr><tr><td>Tezin Yazımı, Tezin tamamlanması</td><td></td><td></td><td>✓</td><td>✓</td></tr></tbody></table>			ÇALIŞMA TAKVİMİ (*)					İş Paketi Ad/Tanım	Aylar				0-3	3-5	5-8	8-12	Literatür çalışması ve resmi izinlerin alınması,	✓				Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Denetmenlerince tanzim edilen raporlar üzerinden verilerin toplanması		✓			Toplanan verilerin ayıklanması ve istatistiki analizlerin yapılması		✓	✓		Tezin Yazımı, Tezin tamamlanması			✓	✓
ÇALIŞMA TAKVİMİ (*)																																					
İş Paketi Ad/Tanım	Aylar																																				
	0-3	3-5	5-8	8-12																																	
Literatür çalışması ve resmi izinlerin alınması,	✓																																				
Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Denetmenlerince tanzim edilen raporlar üzerinden verilerin toplanması		✓																																			
Toplanan verilerin ayıklanması ve istatistiki analizlerin yapılması		✓	✓																																		
Tezin Yazımı, Tezin tamamlanması			✓	✓																																	
A.2.12	Bu çalışmada kullanılan materyal ve/veya elde edilen veriler kullanılarak bir başka araştırma planlanmakta mıdır?	Evet	Hayır ■																																		
A.2.13	Veri Toplama Tekniği: Bu çalışmada, literatürde yapılan çalışmalar incelenerek, o çalışmalar sonucunda elde edilen yöntemler ışığında, Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü kısa vadeli sigortalar servisinde arşivlenen sosyal güvenlik müfettişleri ve denetmenlerince tanzim edilen iş kazası raporlarından veriler elde edilecektir.																																				

EK-2. Bilimsel Araştırma Çalışması İzin Formu (Sayfa 2)

TC.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
ÇORUM SOSYAL GÜVENLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI İZİN FORMU

A. ARAŞTIRMACIYA VE ARAŞTIRMAYA AİT BİLGİLER

A.1	ARAŞTIRMACIYA AİT BİLGİLER		
			
A.1.2	Kurum / Üniversite: Hitit Üniversitesi		
A.1.3	Bölümlü: İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek Lisans Programı		
			
A.2	ARAŞTIRMAYA AİT BİLGİLER		
A.2.1	Araştırmanın Konusu (Araştırmanın açık adı): "İş Kazalarının Sosyal Güvenlik Mevzuatına Göre İncelenmesi: Çorum Örneği" "Investigation of Work Accidents According to Social Security Legislation: The Case of Çorum"		
A.2.2	Araştırmanın Statüsü (Aşağıdaki kutucuklardan uygun olanı/olanları işaretleyiniz.) ☒ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi ☐ Bireysel Araştırma Projesi ☐ Diğer (belirtiniz):.....		
A.2.3	Araştırmanın destekleyicisi var mı? ☐ Evet ☒ Hayır		
A.2.4	Yapılacak araştırma prospektif ise kimyasal bir madde (ilaç vb.) kullanılacak mı? ☐ Evet ☒ Hayır Evet ise lütfen açıklayınız:.....		
A.2.5	Araştırma katılımcıların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını tehdit edici sorular içeriyor mu?	Evet	Hayır ☒
A.2.6	Gönüllü katılımını olumsuz etkileyecek herhangi bir soru veya durum var mı?	Evet	Hayır ☒
A.2.7	Araştırma başvurusunun onaylandığı etik kurul var mı?	Evet ☒	Hayır
A.2.8	Araştırmada Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na aykırı bir durum var mı?	Evet	Hayır ☒
A.2.9	Amaç/Kapsam: Bu çalışmanın amacı, Sosyal Güvenlik Kurumu'nca incelenen iş kazalarında, sektörlere göre gerçekleşme oranlarının ne olduğu, iş kazalarına sebebiyet veren kişilere ilişkin kusur oranları ve rücu işlemleri gibi veriler elde edilerek, iş sağlığı ve güvenliği alanında uygulanan mevzuatın işyerlerinde iş		

EK-2. Bilimsel Araştırma Çalışması İzin Formu (Sayfa 3)

TC.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
ÇORUM SOSYAL GÜVENLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI İZİN FORMU

B. ARAŞTIRMADA YER ALAN DANIŞMANLAR

*Bu bölümde danışman Öğretim üyesi/Öğretim görevlisi/Eğitim görevlisi ile ilgili bilgiler verilmelidir.

B.1	Adı Soyadı: Şenol YAVUZ
B.2	Unvanı: Dr. Öğretim Üyesi
B.3	Uzmanlık Alanı: Organik Kimya, Heterosiklik Bileşikler, Kinonlar, Schiff Bazları, İş Sağlığı ve Güvenliği
B.4	İş Adresi: Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı Başkanlığı

C. BAŞVURU SAHİBİNİN İMZASI

C.1	İşbu başvuru formu ile kendim/başvuru sahibi adına • Başvuruda sağlanan bilgilerin doğruluğunu, • Araştırmanın ilgili mevzuata, Değerlendirme Formuna ve güncel Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak gerçekleştirileceğini, ile paylaşmayacağımı,

EK-3. Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü Tarafından Yazılan İzin Yazısı.

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü

Sayı : E-21490497-900-35428670
Konu : İzin Talebiniz Hakkında

19.11.2021

Sayın: Yusuf Erhan AKDENİZ
Sosyal Güvenlik Denetmeni

İlgi : 19.11.2021 tarihli dilekçeniz.

Yüksek Lisans öğrenim nedeniyle hazırlayacağınız tez çalışmanızda kullanılmak üzere İl Müdürlüğümüz arşivlerinde bulunan Kurum Müfettişlerince ve Kurum Denetmenlerince hazırlanan raporların ve belgelerin (6698 sayılı Kişisel Verilen Korunması Kanununa riayet ederek.) inceleyebilmeniz ve bilgi alabilmeniz için tarafınıza izin verilebilmesine yönelik ilgide kayıtlı dilekçeniz incelenmiş olup; **kurum binalarının dışına belge çıkarılmaması, inceleyeceğiniz raporlarda ve belgelerde bulunan kişi, işyeri, firma, kurum ve kuruluşların ad, soyad, unvan, adres vb. gibi bilgilerinin alınmaması ve edinilecek diğer bilgilerin tez çalışmanızın haricinde başka bir amaçla kullanılmaması** kaydıyla İl Müdürlüğümüz arşivlerinde bulunan Kurum Müfettişlerimizce ve Kurum Denetmenlerimizce hazırlanan raporların ve belgelerin (6698 sayılı Kişisel Verilen Korunması Kanununa azami ölçüde riayet ederek.) inceleyebilmeniz ve hazırlayacağınız tezinizde kullanabilmeniz uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Ömer TÖK
Sosyal Güvenlik İl Müdürü

